

KUURTANES-SEURAN
1963 **JOULU**

*Kansaa kun uhkasi kuolema,
me kaaduimme puolesta sen.
Pidä itsesi uhriin valmiina
myös polvi vastainen.*

KUURTANES-SEURAN JOULUN TARKOITUKSENA ON SUKUPOLVESTA TOISEEN KULKEUTUNEIDEN MUISTITIE TOJEN JA ITSENSA KUURTANE-LAISIKSI TUNTEVIEN HENKILOIDEN KIRJOITUSTEN AVULLA SELVITTAA KUURTANEEN ENTISTA JA NYKYISTA ELAMAA. SAMALLA LEHDEN TOI-MITUSKUNTA KIHTAA KAIKKIA NIITA, JOTKA TAVALLA TAI TOISELLA OVAT TEHNEET LEHDEN JULKAISEMISEN MAHDOLLISEKSI.

KUURTANES-SEURA

☆ ☆ ☆

TOIMITUSKUNTA

PENTTI HARJU

EEVA PELTOLA

SIRKKA KANTOLA

HEIKKI MAKI-HALLILA

IIVARI HONKOLA

PENTTI MAENPAA

KANSIKUVA KIRKKOMUSEOSTA — VALOKUV. P. VALKAMA KUORTANE

**»KUNNIA JUMALALLE KORKEUKSISSA,
JA MAASSA RAUHA
IHMISTEN KESKEN,
JOITA KOHTAAN HÄNELLÄ ON
HYVÄ TAHTO!«**

JOULUN SANOMA ON AINA JULISTUSTA HYVÄSTÄ TAHDOSTA. MUTTA USEIN TUNTUU TOIVOTTOMALTA AJATELLA, ETTÄ SELLAINEN SANOMA SAAVUTTAISI AIKAMME IHMISEN. TAISTELU VALKEUDEN JA PIMEÄN VÄLILLÄ JATKUU EDELLEEN KOVANA. JUMALAN PERHEVÄELLÄ SE ON AINA TAISTELUA YLIVOIMAA VASTAAN. MISTÄ ON ALOITETTAVA JA MITEN?

SAMASTA JA SAMALLA TAVALLA, KUIN NE, JOTKA N. 2000 VUOTTA SITTEN SEISOIVAT SEIMEN ÄÄRELLÄ. VAIKEA OLII SILLOINKIN ALOITTA. MAAILMA OLII TODELLA PAHAN VALLASSA. MEILLÄ SAATTA OLLA HYVIN HAMARA KUVA SIITÄ VAKIVALTAISESTA, VERISESTÄ JA JULMASTA MAAILMASTA, JONKA KESKELLÄ ON BEETLEHEMIN SEIMI. MUTTA SEIMEN ÄÄRELLÄ SEISOVAT EIVÄT KYSELLEET OMIA MAHDOLLISUUKSIAAN. EIVÄTKÄ KATSONEET YMPÄRILLÄÄN KUOHUVAAN MAAILMAAN, VAAN KATSOIVAT VASTASYNTYNEESEEN MAAILMAN VAPAHTAJAAN.

JA SITTEN HE LAHTIVAT! PAIMENET ILOITEN, ITAMAAN VIISAAT LÖYTAJAT ILOA TUNTIEN TOIVORIKKAINA. KAIKKI PALASIVAT JOKA PÄIVÄISEEN ELÄMÄNMENON, MUTTA PALJON SAANEINA.

SEIMEN ÄÄRELLÄ SYNTYY TOIVO PAREMMASTA JA SAMALLA SIELLÄ AINA OPETELLAAN ALOITTAMAAN PIENISTÄ ASIOISTA. NIISTÄ, JOTKA OVAT PAIVITTÄIN ULOTTUVILAMME. JOULUN SANOMA JULISTAA SINNE ARKIELÄMÄÄN RAUHAA IHMISTEN KESKEN. RAUHAA KOTEIHIN. RAUHAA KYLÄKUNNILLE. RAUHAA SEURAKUNTAAN. RAUHAA ISANMAALLEMME. RAUHAA MAAILMAAN IHMISTEN KESKEN.

Kesän kallistuessa syksyyn, lauri-lauantaina levisi tieto, että opettaja Esa Harjun elämä on päättynyt. Vuosikymmenet hän oli tarmolla hoitanut Ylijoen kansakoulun opettajan virkaa ja senjälkeen eilellä eläkkeellä ollessaan aivan koulun tuntumassa. Hän oli vanhan hyvän ajan opettaja, joka omasi isänmaan rakkautta, ihanteita ja kaukonäköisyyttä. Pian Ylijoelle kotiututtuaan hän jo keräili erilaisia vanhoja esineitä koulun kokille. Jo silloin hän havaitsi, että uusi aika ja kehittyvä yhteiskunta voi ajattelemattomuudessaan hävittää nuo entisaikojen kauniit työt. Kun sitten Kuortaneen talomuseo oli valmis, siirrettiin opettaja Harjun esineistö, joka vuosien kuluessa oli kasvanut arvokkaaksi kokoelmaksi, kokonaisuudessaan talomuseoon. Siitä tuli kuin perusta, suuremmalle esinekokonaisuudelle. Kaikki vanha ja arvokas kiinnosti häntä. Paljon hän kuunteli vanhojen kertomaa entisistä ajoista, tutkien niitä ja tallettaen ne. Kun Kuortanes-Seura alkoi julkaista joululehteä, oli hän heti alusta alkaen sen innokas avustaja. Sujuvana kynänkäyttäjänä hän rikastutti lehteämme entisajan elämän kuvauksilla ja monilla runoillaan, joissa hän herkästi kuvaili yhtähyvin lapsen uskoa ja isänmaan rakkautta. Paljon hyviä lahjoja hänelle oli uskottu, joita hän käytti Kuortaneen hyväksi. Kun Kuortanes-Seura häntä nyt kiittolisena muistaa, haluan lopettaa tämän kirjoituksen opettaja Esa Harjun viime vuoden Kuortanes-Seuran joulussa olleen runon loppusäkeistöihin. Näin hänen kynänsä puhui meille vuosi sitten.

IN MEMORIAM ESA HARJU

Nyt on siellä siskokulta,
minne Herra heikot vie,
salattu on autuus multa,
voi, jos sinne päättyis tie!

Voi, jos pääsis sille puolen,
missä ilo iäinen!
Herra heikostakin huolen
pidä! sitä pyytelen.

Voi, jos yhdessä sisko siellä
lapsuusvirret laulettais!
isä, äiti riemumiellä
Herraa siitä kiittää sais.

Herra hyvä kuolos pelon
poisti, päätti taistot maan,
antoi luonaan iki-elon.
— Lähtövirtes veisataan:

»Sydän hämmästyypi näissä
ilohäissä
Nauruun menee siellä suu
Yljän armost' ihmeissänsä
ystävänsä
kasvoillensa kumartuu.»

Sirkka Kantola

Kuortanes-Seuran Joulun toimituskunta järjesti taas perinteellisesti kirjoituskilpailun Kuortaneen Yhteiskoulun VIII luokalla. Seuraavien oppilaiden kirjoitukset palkittiin:

I p. Antti Kulju, II p. Helena Hiironniemi, III p. Olavi Kaataja, IV p. Heikki Nurmi, V p. Airi Tohni, VI p. Alpo Ranta-Maunus.

Kiitämme kaikkia innokkaasta osanotosta ja toivotamme menestystä tulevissa ylioppilaskirjoituksissa.

ANTTI KULJU VIII lk

IHMISEN SURU

Poika on istunut siinä jo kauan katsellen ikkunasta edessään kiemurtelevaa maantietä, — jota hän ei näe. Hän näkee pahan! Se tulee mustana pilvenä, hurjana myrskynä ja raekuorona. Se repii lehdet. Se tappaa kukat. Se ajaa takaa pieniä olentoja, jotka pyrkivät tapellen toistensa suojaan. On hetki, jolloin tämä nuorukainen tuntee oman ympäristönsä, maailman pahuuden kokonaisuudessaan; ja suru, jota hän tästä tuntee, on syvä.

Toivottavasti ei kukaan huuda pojalle: »Painu ulos murjottamaan!»

Nuorukainen ei ole sairas. Ei! Hän saattaa olla henkisesti jopa harvinaisen terve ja kypsä; sitä paitsi huomenna hän voi jo kulkea iloisesti laulellen tiellä.

Nykyajan ihminen on kova ihminen. Sitä mainostetaan kaikkialla ja kaikille, myös lapsille. Jos tätä ei opetettaisikaan suoranaisesti eikä tunnustettaisi aivan julki, niin se huokuu kuitenkin kaiken takaa, ja lapsen herkkä vaisto huomaa sen vallan hyvin. Ei ole esimerkiksi sellaista elokuvaa, jossa ei jotain suuren liikkeen johtajaa olisi ihannoitu ja kuvattu samalla vain omaa etuaan ajavaksi, häikäilemättömäksi ja julkiseksi mieheksi.

Miehisyyden merkki on: älä näytä tunteitasi muille! No, tuon ohjeen noudattaminen ei vaadi suurtakaan rohkeutta, sillä juuri suomalaiselle luonteelle on ominaista sulkeutua itseensä ja mennä johonkin pilloon murjottamaan. Mutta kun meissä olisi miestä kertomaan edes aviopuolisollemme, isällemme tai äidillemme niistä murheista, jotka mieltämme painaa. Vain harvoilla meistä on jokin henkilö, ystävä, jolle uskalamme avartua täydellisesti ilman, että pelkäämme tulevamme naurunalaiseksi. Jos sinullakaan ei ole yhtään todella hyvää toveria, niin tee aloite! Pyri itse ymmärtämään toisen asiat, niin hyvin pian saatat huomata toisen tiedustelevan, mikä omaa mieltäsi painaa; ja mikä parasta, tällaiseksi luotettavaksi henkilöksi voi ilmetä sinun oma aviopuolisosi.

Jos ihminen ei tunnusta masennustaan edes itselleen, vaan kieltäytyy tunteista minkäänlaisia mielenliikutuksia, tulee hänestä, tai on jo tullut, pinnallinen henkilö. Hänen persoonallisuutensa on kadonnut, sillä juuri kaikkein syvimmistä sielunliikkeet ovat perustana ihmisen yksilölliselle eroavuudelle ja henkiseen korkeatasoisuudelle. On vahingollista itsellemme estää aidoimpien tunteittemme liikkeitä, sillä niin sanoakseni juuri korkeilla persoonallisuuksilla on niin paljon vastuuntuntoa ja kutsumustietoisuutta, että he voivat tuntea itsensä laajojen yhteisöjen, ehkä koko ihmiskunnan edustajaksi ja elää itsessään näiden ilon ja surun, kärsimykset ja vastuun.

Kristillisen elämän piirissä on eräs, haluaisin sanoa, vahingollinen piirre, johon kirkko itse on syyllinen. Se saarnaa jatkuvasti ja melkein yksinomaan »oman autuuden etsimistä». Eiköhän

tämä juuri ole »itsekkäälle ihmiselle» luonnostaan lankeava pyrkimys, johon tähtää myös yksilön itsesuojeluvietti. Jotkut henkilöt suoranaisesti eroavat yhteisöistä. He menevät omaan eristyneisyyteensä tai suppeaan ystäväpiiriinsä harkitsemaan oikeita menetelmiä ja tapoja, kuinka heidän tulisi hartausharjoituksiaan suorittaa. Heillä on niin suuri huoli sielunsa kuolemattomuudesta, että he vain vaivoin ehtivät hankkia oman leipänsä, sillä välin kun he kulkevat kirkon ja joka suuntiin järjestämiensä kokousten väliä. Mitään kanssakäymistä ei ole »tavallisten» ihmisten kanssa, puhumattakaan, että he lohduttaisivat niitä, jotka useinkin ovat masentuneet elämän pahuudesta. Ehkä silloin, kun joku menee kertomaan heille huolistaan, he kuitenkin saattavat oman hyvytensä näyttien lukea jonkin kohdan Raamatusta. Veratessaan muita itseensä he huomaavat, kuinka heidän oma elämänsä on »paljon puhtaampaa eikä läheskään niin maallista kuin noiden toisten.»

Mikä minä olen rajoja vetämään, mutta uskoisin, että Raamattu tahtoo opettaa meitä elämään oikein juuri yhteiskunnassamme. Alkäämme sitten eristäytyä siitä! Löytäkäämme ja huomatkaamme se oikea tehtävä, joka meille on annettu omassa aviokunta- ja valtioyhteisössämme, ja täyttäkäämme kykyjemme mukaan ne vaatimukset, jotka yhteiskunta meille asettaa. Jos me näin teemme, niin suoritamme parhaiten oman osuutemme ihmiskunnassa riehuvan hädän, kärsimyksen, pahuuden ja surun vähentämiseksi. Tällöin täyttämme käskyn: »rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi» ja löydämme myös varmimmin oman läisen onnemme.»

ME JA LÄHIMMÄISEMME

Olen kolhittu astia
virun jo arvottomana,
silti voimasi anna
anna sen virrata minuun.
Minun kasvoni siunaa
ne etteivät tuomitse muita
omaa valvaani suuremman
alle ahdisteluita
ja puhdistu huulilta
kipua tuottava sana.

(Helvi Juvonen)

Kun luit tuon runon, koskettiko mikään siinä Sinua? Kyllä varmaankin. Siinä on pyydetty monia kauniita asioita. Varmaan jokaisessa meissä piilee kaipuu olla hyvä. Tahtoisimme kyllä olla hyviä kaikille niille, joiden kanssa joudumme elämässämme tekemisiin, mutta se on hyvin vaikeaa. Monta kertaa päivässä saatamme tehdä hyviä päätöksiä, joita emme kuitenkaan pysty pitämään. Eikä sitä sovi ihmetellä, sillä ihminen itse on heikko. Kuitenkin Jumalaan turvaten hän voi tulla vahvaksi.

Näemme kyllä helposti lähimmäisissämme ja ystävissämme vikoja, mutta harvoin huomaamme niitä itsessämme. Tai ehkäpä huomaammekin, mutta emme tahdo olla niistä tietoisia. Katsomme jonkun lähimmäisemme tehneen väärin ja olemme valmiit tuomitsemaan hänet. Ei päikähdä mieleemmeäkään koettaa ottaa selvää miksi hän teki siten. Ehkäpä hänelle on omat painavat syynsä menettelyynsä. Ei, me tiedämme hänen tehneen väärin — ja tuomitsemme ankarasti, ikään kuin itse olisimme vailla kaikkea pahaa. Mutta silinä teemme väärin.

Entäpä jos naapurimme tulee käymään luonamme ja tahtoen

keventää mieltänsä kertoo huolitetaan. Saamme kuulla miten hänen pikkupoikansa päivällä oli nyrjäyttänyt nilkkansa ja miten aamulla puuro oli palanut pohjaan. Mitä silloin teemme? Luulakseni on aika yleistä, että jonkin aikaa kuunneltuamme alamme itse kertoa, kuinka oma poikamme katkaisi jalkansa edellisenä talvena ja sitten kerromme miten poltimme paistin, joka oli tarkoitettu vieraille. Toisin sanoen haluamme tuoda esille, miten paljon itse olemme saaneet kärsiä ja sillä tavalla mitätöidä hänen huolensa. Varmaankin tiedämme sisimmässämme miksi hän tuli kertomaan meille huoliaan. Niin, hän kaipasi hieman myötätuntoa. Mutta sitä me emme hänelle suoneet, emme suinkaan. Meillä itelämmehän on ollut paljon enemmän vastuksia, miksi siis uhrasimme myötätuntoamme lähimmäisillemme, kun voimme uhrata sen itsesälillemme alttarille. Me ihmiset olemme äärettömän itsekkäitä.

Jos joku sanoo meille pahasti, loukkaannumme. Emme useinkaan ota huomioon, että tuo »pahasti sanottu» saattaa olla vilpittön totuus itsestämme. Emme halua ymmärtää sellaisia totuuksia. On paljon miellyttävämpää omalle rakkaalle minällemme leimata se pahaksi panetteluksi, joka ei ole oikeutettua. Itse me kyllä puhumme lähimmäisistämme pahaa. Ellemme nyt mene aivan päin kasvoja ketään panettelemaan, niin takanapäin pidämme huolen siitä, että jokainen saa osansa. Emme useinkaan pysähdy ajattelemaan miten paljon tuotamme lähimmäisillemme murhetta.

Ehkäpä päätämme juuri nyt, että tästä lähtien ajattelemme asioita myös lähimmäistemme kannalta ja osoitamme heille myötätuntoa, kun he sitä tarvitsevat. Tiedämmehän, että jaettu suru on puoli surua ja sama pätee myös huoliimme. Mutta koska emme todennäköisesti kykene omin voimin pysymään lupauksissamme on meidän pyydettävä apua ylhäältä. Voimme lisätä iltarukouksemme perään: »... ja anna minulle voimaa, että rakastaisin Sinua yli kaiken ja lähimmäisiäni niinkuin itseäni.»

JÄNISJAHTI

Tilallinen Jooseppe Juurihulikka istuu pöydän ääressä ja juo tyytyväisenä mustaa aamukahviaan. Mutta tarkempi silmä huomaa hänen vähän jännittävän, varsinkin silloin, kun hän vilkaisee nurkassa olevaa kaappikelloa. Samalta näyttää myös hänen valmonsansa Kaisa, joka kuitenkin touduttaa ripeästi askareissaan, yrittäen täten salata jännitystään. Kaikki tämä johtuu siitä, että tänään, perjantaina, heille pitäisi tulla viikonloppuvieras aina pääkaupungista saakka. Tämä tuntuu ehkä vähän kummalliselta koska oltiin jo puolivälissä joulukuuta, ja kun vieras kaiken lisäksi oli suuren tehtaan johtaja, oikea pohatta. Kun Jooseppe oli lopettanut kahvinjuontinsa ja ehtinyt vetää pari pitkää hermosavua vanhasta piipunpysästä, tuli johtaja M. A. Nastaletku ajaan autollaan komeasti suoraan rapusten viereen. Hän oli tullut vanhan sotatoverinsa luo metsästäimään jäniksiä, joita täällä kuului olevan oikein vaivaksi saakka.

Johtaja oli niin innoissaan, että juomatta edes kahvia lähettiin niille Jooseppe hyville jänismaille. Varusteet hänellä olivat hyvät: 950 nykymarkan automaattihaukko, panoksia viisi laatikka, erikoisvalmisteiset nahkavaatteet ja evästä Jooseppe mielestä vaikkapa viikoksi. Johtaja M. A. Nastaletkulle, jonka omistama tehdas toimitti hammastikkuja ulkomaille, eivät tällaiset merkinneet juuri sen enempää kuin tavallinen ravintolalasku. Jooseppe Juurihulikkalla puolestaan oli vain vanha luodikko ja Tumppe-niminen ajokoiran, joka jänisjaidissa,

nimestään huolimatta, ei lainkaan ollut alamittainen. Innokkaasti keskustellen mahdollisuuksista ja suunnitelmia laatiin saavuttiin pellon laitaan, josta aina ennenkin oli ajo saatu käyntiin.

Oikeaan oli osuttu nytkin, sillä pellolla olevan ladon ympärillä oli kovaksi tallautunut polku jota jänis oli aivan äskettäinkin kulkenut. Siitä todisti Tumpin kuonon omalaatuinen värähtely. Johtaja kyyristyi tutkimaan jälkiä ja totesi: »Kyllä tässä ainakin neljä jänistä on ollut. Jos me nyt ensin ammumme ne kolme, niin eihän sitten jääkään enää kuin yksi.» Jooseppi oli vähältä purskahtaa ankaraan nauruun, mutta kun hän huomasi johtajan kokeuttomuden ja suuren innon, sai hän hillityksi itsensä. Tumpi oli sillä aikaa löytänyt jäniksen ja aloittanut hurjan takaa-ajon. Miehet erkanivat nopeasti kumpikin omalle suunnalleen, asettuaan hyvään paikkaan odottamaan ajon lähenemistä.

Kauan aikaa oli koiran ääni ollut kuulumattomissa, mistä johtui, että varsinkin johtaja oli alkanut pitkästyä ja menetti melkein kokonaan toivonsa. Mutta mitä nyt? Johtaja heristää korviaan, ja aivan oikein, ääni kuuluu lähestyvän nopeasti. Hänen sydämensä rupeaa jyskyttämään voimakkaasti, sormi hivelee hermostuneesti liipasinta ja hän tähyilee jännittyneenä ympärilleen. Jonkin matkan päässä vilahdi valkoinen otus, ja johtaja nosti pyssyn poskelle vetäen liipasinta. Mutta. Niin, mutta, sillä pyssy ei lauenutkaan, koska johtaja in-

noissaan ei ollut huomannut poistaa varmistinta päältä.

Aluksi hän harmitteli tätä kovasti ja aikoi luopua koko leikistä, mutta sitten hän ryhdistäytyi ja ajatteli, että seuraavalla kerralla pamahtaa varmasti. Kun johtaja Nastaletku oli häidin tuskin ehtinyt vaihtaa paikkaa, tarjoutui hänelle uusi tilaisuus. Jänis tulee suoraan häntä kohti eikä aavista vaaraa. Nyt oli johtaja tilanteen tasalla ja ampui kolme laukausta perä jälkeä, mutta se oli liikaa hänelle itselleen, koskapa kellahti selälleen töytäisyn takia. Jäniksellä ei ollut nytkään mitään hätää, ellei oteta huomioon pelästymisestä aiheutuvaa sydänhalvauksen vaaraa.

Omalle paikalleen Jooseppi kuuli edellä mainitut laukaukset ja huusi hetken päästä: »Kaatui-ko?» Hän oli näet aivan varma, että kyllä noin monesta ainakin yksi oli osunut. Kun johtaja huusi myöntävästi, lähti Jooseppi nopeasti ajantähtiä kohti. Kävellessään hän ajatteli, että kyllä ne Helsingin herratkin osaavat ampuu, koskapa johtajakin heti ensimmäisessä jahdissa kellautti vemmelsäären. Mutta kyllä Jooseppi tyrmistyi, nähdessään johtajan neuvottomana makaavan selälleen pehmeässä lumessa, eikä jäniksestä ollut tietoaakaan. Vaivoin sai Jooseppi kiskotuksi hänet ylös lumesta.

Molemmat miehet olivat nyt alakuloisia ja väsyneitä. Siksi he päättivät syödä eväät ja keksiä uusi suunnitelma. Kun he istuivat kaatuneella puulla ja nauttivat johtajan suuren repun antimia,

eivät he lainkaan huomanneet, kuinka eräs toinen jänis hiljaa hyppien tulee aivan heidän lähelleen. Jooseppi keksi kuitenkin ensimmäisenä pensaiden seasta pienen poikajäniksen, jota hän sitten ehti ampua lonkalta. Laukaus ei osunut tälläkään kertaa, ja jänis selvisi hengissä. Jooseppi oli kauan aikaa hiljaa ja lopulta sanoi: »Olemme kai jo tarpeeksi ulkoiluttaneet noita jäniksiä, jospa menisimme katsomaan Kaistaa.»

Niin lähtivät miehet ja koira ilman saalista, mutta aivan tyhjin käsin ei heidän tarvinnut sentään palata, sillä kaupungista oli johtaja ostanut komeat jäniksenkypälät, jotka pantiin runsaasti näkymään repusta. Paluumatkalla Jooseppi kertoi johtajalle siitä uhrautuvasta työstä, jota hän oli, varsinkin jänisten hyväksi, tehnyt jo monta vuotta. Hän on näet istuttanut parhaalle pellolle ulkomailta tuotuja haapoja, jotka kuoren mureuden takia ovat jänisten suurta herkkua. Lisäksi hän on joka talveksi jättänyt ainakin parin pellon heinät seipälle, jotta hänen suosikkiensa toimeentulo olisi turvattu. Yksi asia Jooseppiä kuitenkin vaivaa, nimittäin se, että kyläläiset suhtautuvat pilkallisesti hänen hyviin harrastuksiinsa ja leimaavat kaiken tämän laiskuudeksi.

Vaiteliaina saapuivat metsästäjät kotiin. Heitä harmitti kaiken kukkuraksi Kaisan ivalliset huomautukset hintojen romahtamisesta jäniksenlihamarkkinoilla.

Jooseppi ja johtaja yrittivät kyllä parhaansa mukaan puolus-

JOULULAHJA

On joulukuun 24 päivä. Harmaalta taivaalta leijailee verkalleen pehmeitä lumihuutaleita. Tuuli on asettunut huurteisten puiden oksille lepäämään. Vain ohuet juovat kohoavat savupiipuista, muuten koko luonto on liikkumatta. Sekin odottaa jotain.

Kylän lapset ovat luistelemassa pienen järvensä jäällä. Pienempien keskustelu on aluksi salaperäistä kuiskuttelua siitä, mitä kukin on toivonut joulupukilta ja tuoko pukki sitten mahdollisesti Liisalle sitä itkevää nukkea ja Kallelle leikkijunaa. Aika tuntuu etenevän ryömimällä, ja lapsijoukko pysyy hiljaisena, kunnes joku ehdottaa, että ruvettaisiin hippasille. Tiiviinä rykelmänä ollut ryhmä hajaantuu heti kuin lintuparvi joululyhteeltä. Lasten riemukkaat huudot kajahtavat kimeinä ja ympäröivillä kallioilla kaiku toistaa ne monta kertaa. Tytöt ja pojat tuntuvat todella hetkeksi unohtaneen päivän tärkeyden ja kiittävät punaposkisina ja meluvina järven sileää pintaa pitkin.

tautua ja keksii verukkeita, mutta siinä he eivät onnistuneet alkuunkaan. Lopuksi tyytyi Joo-seppi kiukustuneena sanomaan: »Kyllä akat ovat akkoja vaikka ne voissa paistettaisiin.»

Illallisen jälkeen oli sähköisyys kuitenkin häpyntynyt ilmapiiristä kokonaan, riitä olivat parhaana todistuksena johtajan kertomat kaskut ja sukkeluudet. Lopullinen sielullinen tasapaino oli saavutettu, koskapa Jooseppikin, levolle mentyyään, kuorsasi vanhan tavan mukaan, ja häntä säesti viereisessä huoneessa johtaja Nastaletku jyrkällä bassolaan.

Muutamia alkaa jo väsyttää. Mutta Erkkiä ei ole vielä kukaan saanut kiinni. Juuri, kun joku on saamaisillaan hänestä otteen, hän potkaisee taas luistimillaan ja silmänräpäyksessä on saavuttamattomissa. Koko joukko ajaa nyt tuota vihuria takaa leveänä rintamana. Erkki luistelee hitaasti kiusoitellen takaa-ajajiaan. »Metsästäjät» ovat päässeet parin metrin päähän saalistaan, päästävät riemukiljaisun, mutta huokaavat pettyneinä, kun Erkki taas livahtaa heidän käsistään.

Erkki on jo kahdenkymmenen metrin päässä, kun — kräts! Jää rysähtää rikki, kuuluu kirkaisu, ja Erkki painuu veden alle. Vain lakki jää kellumaan pinnalle. Kuluu muutamia sekunteja, sitten tulee Erkin vaalea tukka, vähitellen koko pää, pinnalle. Muu lapsijoukko ryntää säikähtyneenä rantaan kohti. Vain Matti — orpo, jonka isä kaatui sodassa — uskaltaa lähestyä avantoa. Hän ryömiä vatsallaan avantoa kohti; saa ojenetuksi kätensä Erkkille, mutta kun yrittää vetää häntä ylös, alkaa itsekin liukua vettä kohti. Tilanne on äärimmäisen tukala: Matti ei pääse taaksepäin, mutta ei halua liukua myöskään eteenpäin. Viimein hänen onnistuu hakata luistimensa kärjellä koloa jäähän, jonka avulla hän voi vetää Erkkiä vähän ylös. Pieni hivuttautuminen taakse, uusi kolo, taas varovainen veto ja niin Erkki on jo jäällä. Pojat ryömivät vielä vähän ennen kuin uskaltaavat nousta luistimilleen ja päästyään rantaan alkavat märkinä, mutta onnellisina kävellä Erkin kotiin, kauppias Salosen taloon.

Poikien astuessa sisään heitä vastaan tulvahtaa lämmin kuusen pihkan ja herkkujen ruokien tuoksu. Äiti kattaa juuri pöytää.

— No mutta Erkki! Kuinka sinä tulet noin märkänä?

— Älä säikähdä äiti, minä vain luistelin vahingossa sille kohdalle, missä puro virtaa järven läpi ja putosin veteen. Ellei Matti olisi auttanut olisin hukkunut, sillä en olisi kohmeisena päässyt ylös. Mutta kaikki on nyt hyvin. Jospa Miina toisi meille kupin kuumaa mehua.

— Voi kiitos sinulle, Matti! Sanoihan, mitä haluat palkkioksi reippaasta teostasi?

— Kiitos, rouva, mutta en halua mitään, sillä äitini sanoo, että me kaikki olemme saaneet elämämmme lahjaksi. Sen tähden en voi ottaa siitä mitään palkkaa. Yrittäessäni vetää Erkkiä ylös minusta tuntui, että jokin ulkopuolinen voima auttoi minua. En tahdo itselleni mitään, mutta toivon teidän pysähtyvän hetkeksi miettimään, millainen joulu teillä olisi ilman Erkkiä, ja sitten kiittämään Häntä, jonka juhlaa me pian vietämme, sillä Erkki sai elämänsä joululahjaksi.

Äidin silmät kyyneltyivät. Tämän pienen köyhän pojan lapsenomainen usko on herättänyt hänet huomaamaan, että hän tosiaan oli — kaikkien kiireittensä tähden — unohtanut jotain. Hän menee toiseen huoneeseen ja palaa sieltä paketti kädessään.

— Kas tässä, päiväsäde! Vie tämä äidillesi.

Pojan silmät loistavat kiitollisina hänen hyvästellessään talon väkeä.

On tullut joulu.

Talven taidetta

N. MANTSINEN:

KUORTANEJÄRVELLE

Mikä soitanto taustalla pellon?
Mitkä säveleet pauhaten soi?
Mikä siintää mun silmäini eessä?
Mikä vaahtoa vastaani toi?

— Sinä kultainen Kuortanejärvi
Sinun siinnossa silmäni ui.
Univirttäni laineesi laulaa.
Sadut kauttasi kantaui.

Sinun rannallas lapsena leikin.
Sinun helmassas helteeni pois
minä huuhtelin hurmaasi juoden.
— Vetes aivan kuin vertani ois.

Sinä näit minut orpona, yksin.
Hierrehelmiä Sinulta vein.
Kera onneni vieretyksin
valat kauneimmat kuultesi tein.

Ovat aaltojes antimet armaat.
Kuni lohta on lahnasi Sun.
Sinikenttiäs kuutamo kultaa,
kilo auringon armastelun.

Poves keinuva venettä kantaa.
Sinun sorsana soudella saan.
Väsytt. Uinahdat valkeaan viittaani.
— Alla susteni soittelet vaan.

Mulle anna Sä rintaani voimaa,
sulotuoksuas suoniini lyö,
yli tähkväin peltojen hengi,
tue taistomme siunaten työ!

Polot jalkani saadessa ehtoon
Sinun luoksesi kutsu ne pois,
liki koivujen hietikkokehtoon,
jossa loiskinaas seurata vois!

PUHE NURMINIEMESSÄ 1. 9. 1893

Arv. kansalaiset.

Koska nyt ensikerran olemme kokoontuneet tälle Nurminiemelle, urheilua eli kilpa-ammuntaa pitämään, niin eiköhän olisi hyödyllistä ja huvittavaa luoda silmäästä menneisiin vuosiin, aikoihin entisiin, muinaisiin muistoihin.

Tämä korkea kukkula, nämä ympärillä olevat laaksot, mäet ja talot, joissa nyt kaikessa rauhassa olemme ja elämme, ei ole aina yhtä rauhallista ja maailman myrskyistä vapaata ollut kuin nykyaikana meidän päivinämme on, sillä siitä ajasta on nyt 85 vuotta kulunut kun tällä lakeudella aivan tällä kunnallakin on veristä leikkiä pidetty.

V. 1808. Syyskuun 1 p:nä Wenäjän ja Suomen sotilaat tässä miekkoja mittaillivat, sotahistoriassa mainitulla Ruonansillalla silloin taisteltiin, kanuunat jyrisivät ja kiväärit räiskivät, koko seutu oli sauhun ja kauhun vallassa, koko seutu, aina Nisossjärven pohjoispuolella oli sotatantereena. Perälän ja Herojan välillä tuimasti taisteltiin ankarammin yhteen rynnättiin. Takalan pohjoispuolella asti näkyy vielä nytkin sodan jälkiä ja muistoja, siellä on patteri noin 100 sylen pituinen, vielä on aivan tässä paikassakin vähäinen patteri jonka suojasta Suomen soturit urheasti isänmaata puolustivat. Niin, tätäkin pientä kunnasta on kanuunain kuulat lakaisseet, yli järvenlahdelman tuolta Hietaniemestäkin on kanuunoilla tähän paikkaan ammuttu. Yön pimeydessä viholliset Mustapästä kanuunan sinne siirtivät josta sitten päivän koittaessa Suomalaisia sivulta tuhoisesti pommitettiin, ja niinkuin vanhat ovat kertoneet, on näihin viereisiin peltoihin joukko kaatuneita sotureita haudattu. Mäki-Kokkilan vanha muori kertoi sodan aikana olleensa 20 v. ikäinen ja olleensa hautaamassa kaatuneita sotilaita, hän sanoi meille poikasille kun olimme tällä mäellä: "muistakaa nyt pojat, tuohon vierupeltoon on haudattu 7 sotamiestä".

Niin, Ruonankyläkin silloin pommitettiin, sen aikuisissa huoneissa on ollut paljon kuulain lävistämiä reikiä.

Mutta kuinka silloin seudun asukkaiden elämän laita oli? Heidän täytyi kauhun ja pelon valtaamana lähteä sotaa pakoon, metsän synkkiin saloihin turvansa ottaa, siellä pillossa olla vihollisen ryöstöltä, parhaat tavarat mukaan otettiin tai pilloon kätettiin. Kaikki karjakin metsään mukaan vietiin ja aivan hiljaista salaista elämää erämaissa vietettiin, koti aivan autioksi jätetty. Ei pakolaisten elämä erämaan turvissaakaan ilosta aikaa ollut, sillä sodan kauhut kauas tunki, kanuunain jyske ja kiväärin räiske se kauas kuului, se kuului suureksi kauhuksi heille, tietämättä, arvaamatta mitä kotona tapahtui, kuinka viljat vainiolla sotettiin eli josko talot ja tavarat poltettiin, eli onko omaisia ja tuttavien sodan surma saavuttanut. Monta surullista kertomusta sodan valvoista, vaaroista ja kauhuista ovat sen aikuiset ihmiset kertoneet, mutta

sen aikuiset sotamuistot alkavat nykyisten kansalaisten muistosta poies haihtua ja mielestä unhottua, uusi kansa on kasvanut, vanhat sotaurot ovat rauhan majoihin muuttaneet, ei ole enää elossa ainoatakaan, joka muistaisi ja olisi omin silmin nähnyt ja kuullut sen aikuista sotänäytelmää. Vielä on kuitenkin näihin aikoihin asti näkynyt sodan jättämiä arpia ja reikiä rakennusten seinissä. Kanuunain kuulain reiät, sekä patterit, maasta löydetty kuulat, kiväärin, painetit ja miekat, todistavat vielä tänäkin päivänä meille että sota muinoin tällä paikalla on riehunut.

Wakavuudella tulisi meidän muistella ja mieleemme johdattaa entisiä esi-isämme vaivoja, vaaroja ja taisteluita, emmekä niitä unhottaa ja halveksia, sillä he ovat puolustaneet Suomia isänmaatamme henkeen ja vereen saakka, hyväksi perinnöksi meille jälkeen tulevaisille.

Mutta vaikka Suomen sotilaat aina ovat urhollisia olleet, täytyi heidän kuitenkin tämän taistelun tauottua peräytyä ja paeta. Ei kuitenkaan vihollisen voittamana Suomalaiset Ruonalta pois peräytyneet, vaan armeijan ylipäällikkö Klingsborgin tahdosta ja määräyksestä, pakeneminen ja muonavain suojeleminen se oli Klingsborgin sotaohjelma. Masennetulla mielellä sotilaat taistelupaikalta peräytyi mutta kun käsky kuului, komento peräytymiseen annettiin niin raskaalla mielellä totella täytyi häpeällistä pakenemista. Niin paetahan Suomalaiset täytyi silloisissa taisteluissa vaikka voittokin olisi tullut, Pohjan perille paeta täytyi kunnes Suomi viimein voitti ja Ruotsista erotettiin. Mutta kuitenkin eivät taistelut sitenkään turhaan rauenneet, eikä isänmaan urhollinen puolustus hukkaan mennyt. Vaikka vihollisen valtaan jouduimme, niin hyvän hedelmän sotilaimme sitkeä vastarinta kantoi, sitä suuremman arvon voittaja siitä Suomalaisille antoi. Voittaja Keisari Aleksander I, oli ymmärtäväinen ja jaloluontoinen, katsoen Suomalaisen urhoollisuuteen ja uskollisuuteen isänmaansa ja oikeuksiansa puolesta, luki keisari ne meille ansioksi eikä kostoksi, urhollisuuden ja uskollisuuden tähden maansa puolesta, antoi Keisari suomalaisten pitää oman perustuslakinsa, uskontonsa ja erikoisuutensa ja korotti suomalaiset "Kansakuntain joukkoon".

Se oli Jumalan johdatus, Kaikkivaltiaan kaitseminen että maamme silloin joutui mahtavan Wenäjän valtakain alle.

Tuskalliselta ja pelottavalta tuntui silloin kuin täytyi erota Ruotsin yhteydestä, entisestä emämaasta ja alistua vihollisen tahdon ja vallan alle, pelottavalta niinkuin sen aikuinen kansanrunoilija Paavo Korhonen tästä lausui:

"Kuinka oli kumma aika,
Suomen kansalle kamala
Wallan vaihtuissa venäiksi
Talon vaarit ne vapisi
talon muoriset murehti
kamahteli kaikki kansa".

Suomen sotilaat
tällä kentällä
Isänmaan puolesta
urheasti taistellen
menettivät riveistään
680 miestä.

Mutta emme enää kuitenkaan voi pitää Wenäläisiä vihollisina, vaan ystävinä, olot ja suhteet täytyi toiseksi muuttua entisten vihollisten kesken. Mikä rauhallinen aika ja kehitys sitte Suomen maalle vihdoin alkoi, sillä lähes yhtämittaa oli maamme vuosisatoja sotatantereena ollut. Se sota oli suuri käännekohta Suomen vastaiselle elämälle ja edistykselle, aineellinen vaurastus, henkinen kehitys, kansallinen tunne, kunnallinen hallinto, hyvin järjestetty valtiolaitoksemme, parannetut kulkuneuvot ja lukuisat perustetut koulut. Ne ovat avanneet tiedon ja opin aarteet meillem. Tällaisen voiton esi-isämme urhollisuus ja heissä asuva syvä velvollisuuden tunne isänmaan puolustuksessa on meille saattanut. Kiitoksella siis muistellaamme entisiä esi-isiamme ja sotauroita.

Ei milloinkaan he pelänneet astua sotariviin, heissä asui palava isänmaan rakkaus, he eivät pakoilleet ja piilotelleet sotavelvollisuuksien täyttämässä ja isänmaan puolustuksessa vaan aina rohkeasti ja vapaaehtoisesti tahtoivat ottaa osaa isänmaan taisteluissa. Mutta kuinka lieene nykyisten asevelvollisuusijässä olevain nuorukaisten mieli asevelvollisuutta ja isänmaata kohtaan. Kaikin mokomin nyt tahdotaan isänmaan puolustuksen velvollisuudesta päästä. Raskaalla mielellä nyt näkee ja kuulee kuinka monet nuoru-

kaiset turhista vähäpätöisistä syistä tahtovat vapautua joutumasta sotamieheksi. Amerikka on monen nuorukaisen pakopaikaksi tullut, siellä heidän on muka hyvä asevelvollisuutta piilotella. Onko tämä isänmaan rakkautta? Onko tämä velvollisuuden tuntoa ja onko oikein että lain määräämää velvollisuutta näin halveksitaan ja poljetaan? Näyttää siltä kuin rahan, ehkäpä viinanki himo, kaikki jalot tunteet tukahuttaisi ja nuorison harhateille johdattaisi.

Koettakaamme nouseva nuoriso, kaikki kasvava kansa, paremmin kunnostaa, valvoa ja edustaa rakkaan isänmaamme yhteistä parasta, heittäkääte keskenäiset riidat, kaikki inhottavat laulut ja puheet pois ja etsikää viattomampia leikkejä ja jalostavampia huijauksia, jotka mieltä ylentäisi ja saattaisi korkeampia aatteita rinnasta kohottamaan, työskentelemään rakkaan Suomemme, korkean kotimme onneksi ja menestykseksi.

Siis viettäkäämme tänään entisen sodan muistoksi ampumakilpailua, tämä kilpailu on ensimmäinen urheilu laatuaan kuin sitä kunnassamme vietetään, ja alkakaamme nyt kiihottaa tätä seutua pyssyyn paukkeella joka pauke olisi muistona tuosta 1808 vuoden sotasäveleestä.

Eläköön Suomi synnyinmaa!

MUIREM MYLLYT MYÄTÄPÄIVI, MÄYRYM MYLLY VASTAPÄIVI

Saatiin tuulimylly viimeenki vihiroom Museolle, ei tultu enää muutoo juttuuh, siitoli niim parahiksi vänkää ku ei sitä ny saara äntihi. Ala-Kuliju Reinoki piriasti siitä joka näkemä. Se lähti matkahan ku Viiskunta multa tiarusti museoasioota telefoonis nim minä sanua tokaasi Valappahalle eli olisko muu miäs ollu langanpääs notta tuulimyllyläki vielä hiniöö-tääs kus sellase jostaki rookaas ni oltaas tytyvääsiä. Pualiväli ihmiset havaatti sel leherestä ja panivat sanua notta ttäältä saatta mylly ja se on Kuurtane-helta Mäyrynkylän Kustaantualta siirretty kökällä joskus kolometoista. Menimmä päättä pahkaa sitä kat-tomahaj ja kauppoja hiaromaha. No, siälähä oli oikee avunpäivänee mylly. Otti silimähä jo erempää notta se on komia vehes. Seinät oli holovitettu ni hirret ei ollu yhtää perstunu. Siivet oli aivar ranssalakona mutta sai niistä osviittaa uusien tekoho. Ei siinä palio tingitty ku kauppa lyätihi kiinni. Tappasko kumpi-kaa, eikä voitoollansa pysty isoottelemaha. Jouti pois kun nei enää sitä tartte, ja meillen se on kovahan tarpehehe. Kohta kans mentihi hajottamaha notta sika viitenä silimis. Hirret ja muut mitoli, merkittihin nuukasti ja pitkin seinä veretthiin sukupiirto kator-rajasta alaha asti. Seo hyvä konstii, vissihin tiätää mikä mistäkin seinäston kotoosi. Ei se purkimine nii heloppua ollukkaa, ku olis luullu, sai tuhertaa mo-nehel laihi. Napastukki jokon nii mälyttömän roima laitos, tulla romahti omillupinsa alaha vaikka raa-vahsti harattihi vastaha. Napastukki kelapas entine, mutta siipistukki oli pahoom perstunu ja poikkioomis notta sen tilalle oli kattottava uusi. Ei niin tykevää pölökyä meinattu mistää saara tiatoho, kunei niitä taharo olla enää mettis olemaskaa. Ku aikansa kuu-hoolithinni saatiin tiatoho notta Kaaranga järven takana on puu josta vissihin tuloo siipistukki, se on sitivarte kasuattetu. Menimmä jantusjaloon katto-maha ja siinä vasta tuumoo tuli, sitä vaharattihi ja kuusaalithim pitkähä, joki ounaali jos siinolis lahov-ikaa. Tuas raakkulehes pitiki olla vielä palokärijem pesä niin peliätti jos seolis onto. Ruvetthiin kum-minki nirhaamahan poikki, jaku aikansa äksättihin-nin kumossoli. Eikä ollu ku kurommatkaa onsisisus-taasta pesäreijän kohoralla, se oli kyllä imes. Mitta rookaas sopia justihin sille hollille mihinä oli se rauska

paikka. Vähäl lylä oli mutta tuli siitä erimaane värkkipuu. Muut myllyhyn kuuluvat roskat olivakki eheetä, niinku siipiras ja pytyläratas. Ei siinä muuta sitte ollukkaa ku pois vaa fööräämähän kiiru-hunkaupalla museomarkille. Tulikin siitä friskisti kuarmia. Oli ser runaase kokuamiseski juttua. Se oli niin moniplokkine, siinoli piiruja ja suutteta ja tappija ja jos jonkimmoosta vaviota. Sai kattua tulooko kaikki kohorallensa. Käväästihi Lapuan Ränkimäes vilakaa-semas niirenkim myllä siinä henges jos sais vähä osviittaa siipier ratustelemisehe ne ku uusittihi kans. Raskahimpia niinku napastukkaa ja siipistukkaa ja hammasratasta ja pytyläratasta kinnattihiin köysillä ja toiset punnas maastapäi. Oltihin siinä hiivisillänsä kestäkö eres köyret, pakkas ne katkeella ja tuli vähä feiliä, mutta saatihi ne jollakin niällä sinne. Piretti-hin siinä kiirusta, oli nii ahanahia miähiä, tiätää siitäki ku Eemi meinas vaseliinia nim pani härisnänäs Esan evähät siipistuki rasuaamiseksi notta pyriis köykää-semmästi, se oli uutuuren kankeuren tähäre vähän tihiä. Ei siinä niin tänististä perustettu kunha nopiaa tuli valamista. Oli kaahimista ertastakaasi ja tullem-menne tarakkaa. Sai olla varuullansa nottei putua. Tarvittihin monensorttisia kampeeta, roukonavaria ja petkelestä ja riismoottia ja tuumastukkaa ja fink-keliä ja vatupassia ja piilua ja varoosta ja telsua ja keksiä ja pantihakaa. Ei sinne timprooksellen kämpies palua saanu höykänsänsä kulietetuksi. Silivennoosom pajas juastaastihi tämäntuasta rautaa korventamas ja taottihi parahaltaaseksi vyät. Veikkoo oli valamisna tarraamaha kohta rautahan kiinni eikä siinä kaua

H A J U H E I N Ä

Niitä on totuuksia toisenlaisiakin, kuin jotkut kamarikohtalot, ja kirjoituskonekonfliktit. Tuokin tuo kumina tuossa ojanpyörtönällä, pitki rantalepän ruohistossa: ne, ja tuhat horsmaa aamuauringossa, miljoona kissankelloa kumartelemassa Lapuan ja Kuur-taneen välillä. Ne on iäisiä totuuksia.

Mutta on se tuo hajuheinäkin! Mikä lieenee kirjoissa, Kuljun emäntä-vainaa niitä minulle noukitti Isenjoen rannalta, ja on niitä niin yksi patukka täällä Helsingissä sekä yksi Kuurtaneella. Ihmiset tulevat: mikä täällä kamarissa niin hyvältä haisee? Niin he sanovat, vaikka voisivat kauniimminkin sanoa. Se on juuri se hajuheinä, Ala-Kuljun emännän hankittama, letille eli patukalle punottu, niin että se muistuttaa valkopukuisten tyttöjen palmikoita ennen metumaa-rina ja tapanina. Niissä palmikoissa oli vain suvella tuomenkukka tuoksuna, talvella taas tilheiltä jääneitä pihlajanmarjaterrettuja muuna herkkuna. Tässä hajuheinäpalmikossa ei tarvita mitään, se tuoksuu muutenkin, ja ihanalta, iankaiken pianakaa. Minä jo kymmenen, viisitoista vuotta koetin. Miltä se tuoksuu? No, minä sanon että siltä kuin Runtikan Lissun silmät loistaa, tuon paitahihaisen, punakaadin, kun hän ojentaa yrittiuoman, panee sitten taas vällyjen pääpuolen rinnalle ja keveästi taputtaa, sen verran että sydän sävähti. Siinä Runtikan harmaassa mökissä vain, jossa ei paljon mitään ollut muuta kuin palsami tuohisessa ikkunalla. Mutta se olikin paljon. Mitäs sano! laulaja: "Se palsamitten kauneus, kuin kahden nuoren rakkaus". Saattoiko sen paremmin sanoa?

Olipa hajuheinäpalmikko kapsäikissä kun olit ulkona opissa, jossakin kaukana. Kun asuit ullakko-kerroksessa, sparafucilekamarirähjässä, oli kaksi halvinta omenaa ja leivänpala illalliseksi, oli jouluaatto ja olit yksin, yksin koko suuressa Baabelissa.

Menit ullos, kävelit ja katselit ja tuli ankea olo. Kun ei sinulla ollut mihin päin kallistaa, muuta kuin tuo rutiseva ullakko, ei täällä eikä enää sieltä, josta olit tullut, jota sanottiin isänmaaksi. Menit ja menit ja lumihiuat lensi. Kellot alkoivat soida, kaikkialla, kauan, vimmatusti. Hiljaa, ajattelit vihdoin, mitä ne

siinä mellastavat? Joului! niin. Mutta mikä joului tämä on? Asfaltti, asfalttikukki, harson alta vilkkuvin silmin, vaikka olikin joului, peli ja vingutus pikkukellareista, juoksivat, edestakaisin hätäillivät.

Menit ja menit. Menisitkö kirkkoon? Et mennyt, liian oli apea olosi. Ajattelit, paatunut: menet, Bräukellariin, suureen, missä touhuttiin, kilittiin, kiivettiin, tyrkittiin.

No, tuo sitten se saviruukkusi, tinakansineen! Mutta etään maistanut. Pentele, maistan kun maistankin! Nostit kannta ja katsoit kun vaahto siinä kohisi kuin Runtikan koskisuvannon levärannalla, siellä jossa syksyllä sulaan putosit ja olit mennä sen tien.

Tuli niitä ajatuksia. Siellä Runtikan tuvassa oli hajuheinäpalmikko ikkunalla riippumassa. Ulkopuolella oli jäniksenhantaa ja kolmikielinen tuulikannel. Olisiko isä-Runtikka ottanut? Ei. Hän ei ollut pihisevää piimää väkevämpää koskaan ottanut, ja silti ojinut ison Kalevannevan niin että siellä tuhannet linnut lauloivat, tuhannet putket, tuhannet kuminat kasvoivat. Ja silti sai tuollaisen Lissun, jonka silmistä tiesit, että Jumala on, et pappien puheista. Joului... Joului oli sielläkin, pystykarkko ja lipeäkalaa puulusikalla.

Lauloi, renkutti joku Baabelin Lissu korokkeelta. Löit kannen kiinni maistamatta. Bitte se! olka hyvä kyyppari ja paiskata minun litrani poskeensa.

Ja läksit taas pois päin, menit ja menit, ja oli vähän kuin parempi olla. Lumihiuat ei enää, mutta nyt jätävä viima tyhjenevillä kaduilla. Kaikki suljettiin, melkein kaikki menivät jonnekin. Mihinäs sinä menit muualle kuin Philippstrassen narinaan, yksin olemaan. Mietit siellä sitten huonosti lämmitetyssä putkassasi paljon, sieltä kotoa ennen. Niitä erilaisia asioita. Muistit kuinka isä-Runtikka kuorsasi, tuhisi ja maiskutti vällyjen alla. Eikä siinä tarvittu luminaalia ja Lydeckenä. Olla vain onnessa: unissa tietysti siellä kydöllä, niinkuin olisi ollut kesä, siellä paiskia mättäitä kuokallaan, siellä vetää sieraimiinsa suloista suon tuoksua.

Ja Lissu lutissa, lämmittämättömässä lutissa. Tarkeni kun puki päällensä. Sielläkin oli suvella haju-

noukka tuhaannu kus se oli valakiankarvaane ja moisket alakoo. Siälä tehtihi uus viiriki vaskipellistä ku vanaha oli niir ruostehen syämi. Iivari värkkäs pännällä siihe vanaha-aiakase vuasiluvuja Mäempään Pentti sen sitte rustas notta läpi näkyy. Lemeti Ainu pihahutti tuantusta kahfit timpraajille siit miäilyvästä kus sai puum pökälehiä ottaa myllynrantelta. Pakkas siinä Ainu föliys mennä Rajamäje Jussin kaavakki valakiaviriiksi. Kaikki oli touhuus ja valamihiksi mylly tuli notta tomahiti. Siinä se ny kököttää, sata vuotta vanha Yli-Mäyryn tuulimylly. Se om maharottoma hyvästi tehty aikoonansa. Kaikki on kirvehellä kolottu ja sovitettu ja passaa tiloohinsa

aivam priisiis. Tekijät o ollu käteviä miähiä. Ei kummoo vaikka Sulukoom poijat jokkon niire orpahia pakkas kokuamisaikana hokia notta neo ollu Kustaan-tuam miähet saapia käsistänsä.

On siinä sellane tuulimylly notta se on sitte este. Suruta tätä ilike näyttä. Tulukaa kattomahav vaa, likipaikkaaset ja eremmäaset ja tuakaa myllykalua höykäsnännä. Ennevanahaa annettiin suuri arvo myllylle, siälä jauhettiin suure valvan takaa saatua vilijaa. Kohta kun mylly ove avaa nin tuntuo ja havaatoo notta täälön vanahan kansan vakaa henki. Mylly on vialä uskottu viimmeeksi haltiaki olova ja siitei pääse yli eikä ympäri, etteikö mylly oo haltiaa.

1862 Vuoden Kruunun-Wero Kuitti-Seteli, *Kuopion Pitäjässä, 1862*
 N:o 878 :osa weroa *Läsnä* maasta, asujan *Uusi-Uusimaa*

Maksettava:	Gepia.		Maksettu.	Gepia.	
	Kup.	tes.		Kup.	tes.
Ruplan wero	2	74	Hywäksi tehdään, Lasten edestä		
Myhly Wero	—	7	Maksettu Suonnoissa:		
Metä-wero	—	6	Kapp. Wero Hyviä		
2 Kapp. Tiunti Hyviä	—	20	Kapp. Wero Kautoja		
2 Hengen Henki-rahap	—	10	Kapp. Tiunti Hyviä		
Pinnan rakennuksen apu	—	6	Leiv. Rukita 1863 vuoden		
Pääkityksen apu	—	2	Wiina-arrenti		
Lakmannin ja Tuomarin wero . .	—	27	Kapp. ruoti Wakanti Hyviä		
1863 muod. Wiina-wero rukita . .	—	54	Kapp. dito Kautoja		
Ruoti wakanti-jywan lunastus . .	1	2	Rahasfa:		
Ruotin vapauden wero	—	4½	1863, sinä päiw. kuusfa	9	20
Teinin-rahap	—	4½	Kuitteratan: <i>W. H. H. H.</i>		
Hospitalin- ja Lasaretin-rahap . .	—	1½			
Kuitti-Setelin lunastus	—	6			
Erinäiset ylöskannot	—	61			
Palo-rahap	—	20			
Köyhän-rahap	—	10			
Summa	6	69	Summa		
J. A. Haffström.		10			
Susi-rahap	—	1	Annot. <i>W. H. H. H.</i>		
Keräajan kustannus Hyviä	—	2			
Summa	9	20			

heinäpalmikko, vieläpä tuore, vaikka ei olisi tarvinnut, tuoksuu se hajuheinä vanhanakin, niinkuin ruusu-puu. Siellä seinällinen valkovaatteita ja raitahameita, siellä arkku, isän tekemä, sirokoruinen. Sitä ei olisi osannut tehdä rupliansa ja renessanssijänsä laskeva isois-isäntä. Siellä oli koukerteleva korkeatöyräinen puro alas rantaan ja rentukoita. Siellä sävähti pääskynen ja visersi; ja saunan ikkunasta järvenselkälä alhaalla; pihlaja ja pyörtänö. Täällä kolina, romina, pauke, kitinä; harmaa katu, harmaa seinä; juna yllä, juna alla; väen vilinä, rauhaton rientä. Siellä kuu, siellä tähdet; missä täällä? Siellä yön päivä, leimuva, väikkyvä rurja; koppelo kuusesta, jänis katajapensaasta tolaa pitkin.

Kun sinä hajuheinäpalmikko kädessäsi makasit, valvoit pimeydessä ja näitä mietit, muistit vähän Kristustakin, kun ne veisasi, messukannut loisti alttarista ja talikynttilä ritisi. Ja kuinka jää jymähteli, niinkuin tuo maitojuri paiskasi suuren tammitynö-rinsä katuun juuri kun tätä ajattelit. Mutta se jää

lauloi vielä jälkeen, railolaulunsa Nisulasta Kirkon-niemeen. Sepä se olikin tuo sinun "Enkeli taivaan".

Niin sinä vihdoin nukahdit heininesi. Siihen sinua vielä auttoi se villavaippa, jonka eräs kotipuolesi opiskelija oli unohtanut Philippstrassen klinikkaan, ja josta se tuotiin. Aivan lampaanvillaa! Karsinasta, päreellä; Lissu kiuluineen. Kummako, että nukuit. Mahdoit maiskuttaaakin unissasi, niinkuin siellä Pohjo-lassa, ison metsän liepeellä isä-Runtikka. Niinkuin jumalankukkarossa, yörit kiinni, ettei pahahenki päässyt.

Entä Runtikan Lissu; sitten. Tämän joulun jälkeen, ja monen muun. Näitkökään häntä enää? Ehkä et, et muista. Oli vuosia vierinyt. Ehkä oli parempi niin. Sillä niiden silmät muuttuvat; syntikin saattaa tulla, etkä nähnyt niistä enää oliko Jumala.

Mutta tämä hajuheinäpalmikko ei muuta. Se tuoksuu aina, niinkuin se kuminakin pyörtänöllä kun otat hyppysiä ja puristat; se putki puhelee ja ne kellot kumartavat, niin kauan kuin olet; ja aina vaan, niille toisille, jotka tulevat.

ERÄS MATKA KENTTÄSAIRAALAAN

Oli pimeä syyskuun ilta v. 1941, Juna kulkee verkalleen ylikuormittettuna kohti itää. Olen menossa katsomaan vaikeasti haavoittunutta veljeäni jonnekin kenttäsairaalaan, eihän ole osoitetta tiedossa vaan vapisevalla kädellä kirjoitettu lyhyt kirje jossa oli ilmoitus vaikeasta haavoittumisesta. Koska kirjeissä ei saanut ilmaista olinpaikkaa, jäi osoitteeksi vain kenttäpostikonttorin ja kenttäsairaalan peitenumero. Koska veljeni edellisissä kirjeissään oli maininnut olevansa Äänislinnan suunnassa, oletimme hänen olevan sielläpäin myös kenttäsairaalaan. Veljeni oli siihen aikaan sotaväessä ja kuului Lappeenrannan rakuunarykmenttiin lääkintämiehenä. Äitini hartaasta pyynnöstä ja omasta halustani hain passin nimismieheltä, sillä kielletylle alueelle ei ilman passia saanut mennä. Alavuden asemalla ostin lipun Joensuun kaupunkiin. Syvä suru ja epä tietoisuus valtasi mieleni kun sateisena syyskuun iltana lähdin matkamaan kohti itäraja, toivoen että saisin vielä nähdä nuoren veljeni elossa.

Matka Joensuuhun kesti 2 vrk. Sieltä löytyi kenttäpostikonttori, passin esitettynä sain tietooni myös kenttäsairaalan, veljeni kirjeessä olevan peitenumeron perusteella. Sairaalan sijaintipaikka sanottiin olevan Suojärven Suvilahden keskuskansakoulu, joka oli kenttäsairaala. — Alko elämäni jännittävän ja epätoivoisin matka, sillä rautateitä oli rikottu, asematalot poltettu, pimeys oli kaikkialla, sillä valoa ei saanut vihollisen takia olla pilkahdustakaan. Matka tehtiin osaksi junalla, osaksi kuorma-auton lavalla, matkustajat olivat kaikki sotilaita ja joku lotta. Hammassahden asemalla määrättiin kaikki rokotettavaksi ja oli lähdettävä etsimään terveyssisaren asuntoa. Matka kulki hiljaa eteenpäin ja täytyi joskus muuttaa kulku-neuvoakin, sillä rautatie loppui vihollisen rikottua ne. Tuntui toivottomalta ja joskus toivorikkalta, sillä ajatukset liitelivät elämän ja kuoleman rajamailla,

mutta halusin nähdä nuoren Huugo veljeni vielä elossa. — Matka kulki läpi Kollaan taistelukentän, ohi sotilashautojen, palaneitten hiiltyneitten puukkeppien, missä totisesti ei ollut mitään jällellä, joku rautainen kypärä oli pantu puukkeppien päihin muistoksi kovasta taistelusta.

Kun yli 3 vrk. kestäneen monivaiheisen matkan jälkeen vihdoin oltiin Suojärven asemalla, josta myös oli asematalo poltettu, Tiedustelin uupuneena, asemavartijana olevalta sotilalta Suvilahden keskuskansakoulu, jossa piti sijaita kenttäsairaala Joensuusta saamieni tietojen mukaan.

Sain sotilaan oppaakseni, sinne oli matkaa 2 km joka oli metsäistä korpitietä. Kävelen sinne mentiin ja olin jo mielessäni kiittolinen kun niin lähellä jo oli määrännpää. Jätin matkatavarani asemaparakin penkin alle, sillä ajattelin ensin käydä tiedustelemassa eläkö veljeni vielä, vai onko mahdollisesti siirretty muualle ja minun olisi näin ollen ollut heti palattava takaisin. Kysyin jännittyneenä sairaalan vartijana toimivalta sotilalta veljeäni, vartija, joka sattumalta oli laihialainen serkkuni, sanoi hänen olevan siinä sairaalassa, kertoi hänen voinnistaan ja sanoi että hän on erittäin vaikeasti haavoittunut moneen paikkaan, sillä hän meni miinaan auttaessaan toveriaan. Taistelukenttä oli ollut miinoitettu ja lääkintämiesten oli autettava.

Avasin hiljaa hänen huoneensa oven, jossa hän oli yksin. Veljeni pyyhki juuri hikeä otsaltaan. Rajaton jälleennäkemisen ilo valtasi meidät molemmat. Hän sanoi: molemmat jalkani on katkaistu poikki, mutta pastori sanoi että: "Elämä on ihmiselle kallis vaikka raajarikonakin".

Sitä kahden viikon aikaa jonka vietin kuolevan veljeni luona kenttäsairaalaan lähellä tulilinjaa en unohda koskaan.

KIITÄMME

NIITÄ, JOTKA ILMOITTAMALLA TASSA JULKAISUSSA OVAT TUKENEET SEURAMME TOIMINTAA. SAMALLA PYYDÄMME LUKIJAKUNTAA SUOSIMAAN ILMOITTANEITA.

KUURTANES-SEURA

HERÄTYSLIIKKEIDEN VAIKUTUKSIA KUORTANEELLA 1800-LUVULLA

Se voimakas hengellinen herätysliike, herännäisyys, joka 1840—50 luvulla tempasi mukaansa suuret kansanjoukot luoden uutta elämää kuolleisiin luihin, keskittyi pääasiallisesti Lapualle ja siitä länteen ja pohjoiseen oleviin seurakuntiin, mutta se ei jättänyt myöskään Kuortanetta koskematta. Herännäisyyden vaikutus sen alkuperäisissä valtiopäivissä on vielä nytkin voimakas, jopa määräävä. Kuortaneella sen vaikutus ei enää ole ulkopuolisen tarkastelijan havaittavissa, mutta elää kuitenkin pohjavirtauksena, jolle myöhempi uskonnollinen kehitys on suurelta osalta rakentunut.

Kansan muistossa elää kirkkoherra A. N. Holmströmin aika Kuortaneella (1839—1849) voimakkaana hengellisen heräämisen kevätaikana. Tämä, myöhemmin »Kuhmon pastorin» (hän muutti Kuortaneelta Kuhmoniemelle) nimellä mainittu seurakunnan paimen oli voimakas herätysaarnaaja, joka oli saanut syviä vaikutuksia herännäisyysliikkeestä. Tavat olivat niihin aikoihin raa'at ja monet paheet seurakunnassa yleisiä. Kirkkoherra Holmström ryhtyi vakavasti niitä vastaan taistelemaan säästämättä ankaraa lain saarnaa milloin se oli tarpeen. Ahkerasti hän piti seuroja ympäri pitäjää. »Siionin virret» otettiin virsikirjan ohella käytäntöön. Vielä nyt tapaa hyvin useissa kuortanelaisissa kodeissa vanhoja Siionin virsiä, jotka ovat tältä ajalta peräisin. Paljon käytiin myöskin Lapualla Niilo Kustaa Malmbergiä kuulemassa. Jalkaisin kulkivat suuret joukot Lapualle seuroihin, vallankin silloin, kun niitä pidettiin Kuortaneen puoleisissa osissa seurakuntaa. N. K. Malmberg lienee myöskin jonkun kerran käynyt Kuortaneen heränneitä tapaamassa. Körttipuku tuli käytäntöön Kuortaneen heränneiden keskuudessa. Mainitaanpa kansan muistoissa, että näihin aikoihin oli körttipukua käyttävien lukumäärä suurempi kuin muitten. Jotkut vieläkin elävät kertovat lapsuudessaan tätä pukua käyttäneensä, joskin vain harvat sitä pitivät elämänsä loppuun saakka. Liike näyttää levinneen jokseenkin tasaisesti ympäri pitäjän. Herännäisyyden ajasta kertoo myöskin se vanha hengellinen kirjallisuus, jota Kuortaneella hyvin useissa kodeissa näiltä ajoilta on säilynyt ja jota vieläkin käytetään. Sellaisia ovat esimerkiksi Wegeliuksen, Nohrborgin, Björqvistin ja Arndtin postillat, Freseniuksen Rippi-

kirja, Kempiläisen kirjat, Willcoxin Hunajan Pisarat jne.

Kirkkoherra Holmströmin siirryttyä pois Kuortaneelta näyttää herännäisyyden vaikutus täällä heikenneen. Siihen lienee vaikuttanut osaltaan se hajaannus, joka herännäisyysliikkeessä tapahtui sen valtiopäivissä ja se yleinen lamaannus, joka alkoi suurten johtajain Paavo Ruotsalaisen ja Niilo Kustaa Malmbergin kuoltua. Varsinaisia maallikkojohtajia Kuortaneella ei ollut, vaikka tosin sellaiset henkilöt kuin maanviljelijät Kustaa Peltomäki, (»Pelto-ukko»), Matti Rauhala, Siimeon Larvala ym. vaikuttivat ympäristössään hengellisinä neuvonantajina jakaen auliasti opetusta syvän hengellisen kokemuksensa opastamina. Jumalan Hengen murtavat voimat olivat liikkuneet kansan sydämessä. Monet paheet olivat tulleet pois kitketyiksi ja elämän sanan jano oli herännyt. Eli-mellinen yhteys herännäisyyteen tosin oli katkenut, ja nuoret, joita maailma veti puoleensa, heittivät pois körttipukunsa, ja samoin tekivät jotkut vanhemmatkin. Kevätaikojen innostusta oli seurannut kylmeneminen. Herännäisyyden ulkonaiset merkit hävisivät vähitellen, joskin sen henki edelleen jäi vaikuttamaan odottaen kuitenkin uutta voimaa, niinkuin kuiva maa odottaa virkistävää sadetta. Tämä ei jäänytäkään tulematta, ei kuitenkaan entisissä merkeissä, vaan herännäisyyden pohjalta lähtien beekiläisen eli raamatullisen suunnan kautta.

Raamatullinen suunta, johon liittyvät useat herännäisyydestä vaikutuksia saaneet papit ja monet huomattavat teologit, pani erikoisesti painoa elämän parannukseen ja hengelliseen kasvamiseen, jonka pohjana oli raamatussa olevan Jumalan sanan elä-

väski tekevä ja kirkastava voima. Tätä suuntaa edusti Kuortaneella mm. Kaarle Stenbäck, joka ollessaan isänsä rovasti Senbäckin apulaisena Alavudella, piti täällä kinkereitä, raamatunselityksiä ja pyhäkoulun tarkastuksia, saarnaten myös kirkossa. Kuortane oli näet silloin Alavuden kappelina. Kaarlo Stenbäck, myöhemmin »Ulvilan rovestin» nimellä tunnettu, elää kansan muistoissa lujana ja vaatavana sielunpaimenena, joka tehosti kristillisen tiedon suurta merkitystä ja kirkon tilaisuuksissa saattoi määrätä tehtävänsä laiminlyöneet ja pahentavaa elämää viettäneet häpeäpaikkaan pöydän alle. Tähän aikaan järjestettiin myöskin Kuortaneen kiertokoulu-opetus ja vuonna 1870 otettiin opettajaksi Isak Ojala, joka tätä tointa hoiti yhtämittaisesti 41 vuotta. Ojala, joka syntymäpäitjässään Ylistarossa oli tullut herätykseen herännäisyyksien valta-aikoina ja myöhemmin saanut vaikutuksia Stenbäckeiltä, pastori Törnuddilta ja Wilh. Johanssonilta on sangen syvästi vaikuttanut Kuortaneen uskonnolliseen elämään. Opettajana hän oli sydämellinen ja elävä. Pian hän myöskin tuli erittäin käytetyksi hartausseurojen pitäjänä. »Vanhat heränneet» avasivat auusti ovensa tällaisilla tilaisuuksia varten ja saattoipa joskus seuroja olla kiertokoulupeirissä ei vain sunnuntaisin vaan melkeinpä joka arki-ilta.

Enimmin kuitenkin uskonnollisen elämän elpymiseen on vaikuttanut Wilhelm Johansson, joka Kuortaneen taas tultua itsenäiseksi kirkkoherranaksi tuli tänne kirkkoherraksi neljänneksi vaali-saarnaajaksi kutsuttuna. Hän oli täällä kahteen otteeseen, nim. 1879—87 ja 1894—1901. Wilhelm Johansson oli seurakunnan paimenena kansanomainen ja sydämellinen, joka halusi tulla lähelle seurakuntalaisiansa ja myöskin onnistui siinä. Kirkolle hän saapui ajoissa ennen jumalanpalveluksen alkua saadakseen tavata ystäviä ja keskustellakseen heidän kanssaan. Sakastissa lehtiä jakaessaan, hänellä aina oli jokaiselle sana lausuttavana. Kotona pappilassa hän mielellään näki kansanmiehiä keskustelemassa uskonnollisista asioista. Hänen saarnansa olivat raamatullisia, yksinkertaisia, syviä ja herättäviä. Raamatunselityksiä pidettiin nyt ahkerasti. Eriäänä talvena hän vuokrasi Mäki-Hallilasta ylistuvan seuranpittoa varten. »Vanhat heränneet» kokoontuivat hänen ympärilleen ystäväjoukoksi ja uusia herätyksiä tapahtui. Koko seurakunnallinen elämä sai virkeyttä, kirkko oli täynnä talvisinkin, vaikka kirkko oli lämmittämätön. Hevosilla ja jalkaisin saapuivat sankat joukot kirkolle, kesäisin kuljettiin suurilla kirkkoveineillä.

Johanssonin rippikoululla on ollut aivan erikoinen merkitys. Jokaisesta koulusta jäi jotain nuoria, jotka eivät menneet maailmaan. Nämä kokoontuivat veisuharjoituksiin ja sittemmin hengelliseen kuoroon, joita opettaja Ojala johti ja joissa rovasti Johansson tavallisesti piti hartauspuheen. Tapahtui kyllä niinkin, että tämä kuoro pieneni, kun vaadittiin, että kuoron jäsenet eivät saaneet käydä maallisissa huveissa, palvelua kahta Herraa. Mutta vähitellen palasivat yksi ja toinen eronneista takaisin päästyään elämässään oikeaan ratkaisuun. Pyhäkoulutyö elpyi seurakunnassa. Uskollisina toimivat monet vanhat heränneet kymmeniä vuosia pyhäkoulun opettajina,

ja koulua pidettiin kaikissa pitäjän eri kylissä. Vakavimmat nuoret olivat valmiit astumaan vanhemman opettajain tilalle, kun he eivät enää jaksaneet työtään hoitaa. Samoin myöskin lähetysharrastus elpyi. Tältä ajalta on Kuortaneen seurakunnassa luja pohja olemassa edelleenkin molemmilla näillä työmuodoilla. Opettaja Isak Ojala teki edelleen arvokasta työtä rovestin apuna kiertokoulun opettajana, seurapuhujana ja kuoronjohtajana. Kuoro esiintyi usein jumalanpalveluksissa niitä juhlistaen. Urkuja ei vielä silloin ollut. Heränneet kodit vaikuttivat voimakkaasti ympäristössään. Tässä yhteydessä ei ole tarpeellista mainita niitten nimiä, jotka tältä ajalta saivat pysyvän vaikutuksen pysyen uskollisina Herran palvelijoina elämänsä loppuun. Heistä useat ovat edelleen elossa ja menneittenkin vaikutus elää edelleen monessa kodissa, lapsissa ja ympäristössä. Raamatun ja hyvän uskonnollisen kirjallisuuden käyttö tuli entistä yleisemmäksi. Wilh. Johanssonilla oli tapana sanoa, kun hänen veljensä, sittemmin arkkipiispa Gust. Johanssonin saarnakirjat alkoivat ilmestyä ja niitä yleisesti Kuortaneella luettiin: »Veljeni on täällä minun apulaiseni». Niin pidetyksi oli Wilh. Johansson käynyt seurakuntalaistensa keskuudessa, että kun hän oli välillä Uudenkaarlepyyn kirkkoherrana, he välttämättä tahtoivat saada hänet takaisin, pyynnöissään onnistuenkin.

Vanhemman ja keskipolven väestössä elää Wilh. Johanssonin vaikutus vielä voimakkaana ja velvoittavana. Raamatullinen suunta on edelleen jatkunut piispa Johanssonin kirjojen kautta, mutta myöskin myöhempien seurakunnan paimenten, erikoisesti asessori Hj. Svanbergin ja kirkkoherran, rovasti Ewertti Soinin työn kautta. Kuortaneen uskonnollisen elämän luonteenomaisena piirteenä on edelleen hiljainen ja vakava henki. Sen pohjana on herätysliikkeitten vaikutus, uskollisuus isien perinnölle ja vakava pitäytyminen Jumalan sanaan.

Klemetti-patsas

JOULURAUHAA JA

HYVÄÄ UUTTA VUOTTA

Toivottaa

KUORTANEEN OSUUSKASSA

TOIMIPAIKAT: Kirkonkylä, Mäyry, Ruona ja Leppälä

Huomioikaa uusi toimitalomme

OSUUSKASSA, AIKAMME PANKKI

H. KUHA:

Muistelmia viime vuosisadan vaihteen ajalta

Viime vuosisadan loppupuolella tuli Kuortaneelle kansakoulunopettajiksi Nurmossa syntyneet serkkuset Juho Fredrik Luukko ja Matti Luukko, edellinen Kirkonkylän kouluun ja jälkimmäinen Mäyryyn. He olivat innokkaita aikaansa seuraavia aatteenmiehiä. Varsinaisen opettajatoimensa ohella he ryhtyivät pitämään iltaisilla jatkokursseja Kirkonkylän koululla, entisille kansakoulun läpikäyneille sekä muille vanhemmillekin henkilöille. Niinpä kurseilla oli mm. talokas Kalle Hietakangas ja poliisikonst. Juho Vuoksela muita mainitsematta. Näiden kurssien yhteydessä harrastettiin mm. kuorolaulua, johtajana opettaja Matti Luukko.

Lauluharjoitusten yhteydessä tuli puheeksi raittiusseuran perustaminen paikkakunnalle, kun ei silloin ollut mitään aatteellista yhdistystä toiminnassa. Aikaisemmin muutamia vuosia toiminut nuorisoseurakin oli nukahtanut. Niinpä sitten kokoonnuttiin vuosisadan vaihteessa Uudenvuoden aattona Kirkonkylän koululle, jolloin opettaja J. F. Luukko piti valaisevan esitelmän raittiusaatteen merkityksestä. Asiasta keskusteltua päätettiin yksimielisesti perus-

taa »Valonsäde»-niminen raittiusyhdistys ja hyväksyttiin yhdistyksen säännöt, jonka tarkoituksena oli vastustaa juovutusjuomain käyttämistä ravinto- ja nautintoaineena, edistää terveitten ja raittiitten elämäntapain leviämistä, toteuttaa raittiusaatetta yhteiskuntaelämässä, auttaa juoppoudesta kärsiviä sekä kasvattaa jäseniään valppaasti seuraamaan yhteiskunnallisia kysymyksiä. Yhdistyksen jäsenet olivat velvolliset olemaan itse nauttimatta, valmistamatta tai muille tarjoamatta juovutusjuomia.

Perustavassa kokouksessa valittiin yhdistyksen puheenjohtajaksi opettaja J. F. Luukko sekä muut toimikunnan jäsenet, joiden tehtäväksi tuli hakea yhdistyksen säännöille Raittiuden Ystävien keskus-hallituksen vahvistus. Kaikki kokouksessa saapuvilla olleet kirjoittautuivat jäseniksi.

Kokouksen päätyttyä mentiin kello 12 kirkon kello-tapuliin uutta vuosisataa vastaanottamaan. Siellä heläytettiin 12 kellonlyöntiä ja veisattiin Uudenvuoden virsi. Hetki oli mieliinpainuva!

Raittiusyhdistys »Valonsäteen» toiminta oli parin vuodenaikana vilkasta. Pidettiin usein kokouksia ja

Seinäkello

Meillä jokaisella on varmaankin kodissamme joku erikoisen rakas esine. Tuntuu kuin se jollain tapaa erottuisi muista täydelleen samoin tutuista ja välttämättömistä esineistä. Se ihan kuin elää ja niin seurustelee kanssamme.

Minusta tällänen esine on seinäkello, vanha harvaanraksettava ajan mittaaaja. Aamulla herätessämme me ensiksi heti vilkaisemme hyväänhuomenemme sille, ja illalla, kun menemme nukkumaan annamme sille hyvänyön silmäyksemme niin kuin hyvälle toverille ainakin. Emme osaisi elää ilman tätä totista ja vakaata työntekijää, joka ahertaa meidän hyödyksemme, ilman yöuntaan ja vuosiilmaa. Jos se jonkun käyntivaikutensa takia joutuu kellosepälle, niin emmekö me vain sinä aikana yhä uudelleen vaistomaisesti katso sitä kellon tyhjää paikkaa, ja ihan tuntuu kuin joku perheenjäsen olisi todella poissa.

Niin, todella tuntuu kuin se olisi perheenjäsen, johon me luotamme, vaikka toisinaan tuntuukin, että se on armottoman oikeudenmukainen sekä hitaudessaan että kiivaudessaan. Kun joku huoli meitä painaa, me yhä uudelleen katsomme kellon viisareiden siirtymistä. Tuntuu kuin aika olisi pysähtynyt, vaikka kellon raksutus kuuluukin korviimme entiseen tapaan. Aurinkoisina päivinäme taas sensijaan viisarit tuntuvat siirtyvän kuin siivillä, vaikka sen tahti todellisuudessa onkin sama.

Olin silloin pikkutyttö, kun kotiini tuotiin seinäkello, jonka valkoiseksi maalatussa taulussa oli numerot ja isokokoiset viisarit sekä ylösassa minusta erikoisen hieno kuva kahdesta ratsastajasta hienoissa ratsastuspuvuissaan. Pitkä "tärpöntikkeli" heilui harvakseen ja raksutti niin kotoisen rauhoittavasti, ja pitkissä ketjuissa olevat punnukset laskivat alas, josta ne taas iltasella "vedettiin" ylös. Minusta vain tuntui kovin ihmeelliseltä sen lyöminen, kuinka se osasi sen tehdä määrääjain ja kuinka se oikein tapahtui. Vanhin veljeni valisti tietoviisaasti minua, että siellä kellon sisällä on pieni poika, joka vasaralla lyö määrääjalla määrättyyn kohtaan, jolloin syntyy se kuulemamme ääni. Kysyin kuinka se pikku raukka siellä elää, sillä minun kävi todella säälillä sitä pikku työmiestä. Veli selitti: "Se mies, joka kellon toi, pani

kellon sisään pari perunan puolikasta, jolla se elää ties kuinka kauan." Uskoin täydelleen tähän selitykseen. Kaikki on lapsena niin selvää ja mutkatonta. Olisin kuitenkin mielelläni nähnyt sen pikkuveikkulin, vaan veli kielsi sen jyrkästi, selittäen, että se poika livahtaa sieltä heti ulos jos vähänkin ovea raottaa ja sehän olisi ollut kauhea asia, joten oli vain tyydyttävä kieltä kiuntelemaan sen vasaran iskuja.

Minä kuitenkin itsekseni elätelin ajatusta, että kyllä minä vielä kerran vilkasen sitä ihmepoikaa ja olen oikein varovainen, ettei karkaamista tapahdu.

Kun sitten kerran kesällä koko perhe oli vainiolla työssä ja olin aivan yksin, ajattelin, nyt on otollinen tilaisuus nähdä se suuri salaisuus, mikä tuossa kellossa piili. Nostin tuolin penkkiarkun kannelle ja jalat jännityksestä vapisten olin juuri nousemassa tuolille, kun isä astui tupaan ja sanoi: "Mitä ihmettä sinä tyttö sinne tuolille nouset, putoat vielä ja loukkaat itsesi. Tule heti alas." Punastuin tietysti syylisyydentoisena ja olin kovin hämmmentynyt kun minut oli tavattu näin luvattomasta työstä, etten osannut mitään puolustukseksi sanoa, tulin vain tuoliin kanssa alas niin nopeasti kuin pääsin. Luulen, että isälläni oli kiire, koska hän ei sen enempää kuulustellut, jota minä kovin ihmettelin, olihan kysymyksessä minusta niin suuri asia kuin pojan karkuunpääsy, ja kellonlyönnin loppuminen minun epäonnistuneen tirkistelyni johdosta.

Ehkä tästä sadusta johtuen minusta vieläkin tuntuu, että tuossa isossa vanhassa seinäkellossa on "sielu". Sama seinäkello raksuttaa vieläkin veljeni tuvan seinällä uskollisesti mitaten aikaa ja "pojan" vasaraniskut tulevat vieläkin oikeaan aikaan joskin jo vähän särähtävin äänin, eikä olekkaan ihme, sillä kellovanhuksella on ikää lähelle 60 vuotta. Tänä aikana on se myötäelänyt tämän kotipiirin sekä ilot että surut. Vanhempani yhteiselämän alkutaipaleesta seuraaviin "kolmanten ja neljanteen polveen". Siihen aikaan on sisällynyt paljon pieniä ilonhiukkasia, mutta myös niin usein surunhuntuja vuorokausia. On ollut iloa uuden ihmistaimen maailmaantulosta. Sen lapsen hymyn tuottamaa hyvänolon tunnetta, varttumista vanhempien hoidossa. Heidän kodista lähdön haikeus, joka vuorollaan tunnetta jokaisessa kodissa yhä uudelleen ja uudelleen. Niin, syntymisen ilot kuin pois lähdön tuskat, kun perheenjäsenet vähitellen ovat lähteneet matkalle, josta ei ole enää paluuta kuulemaan tämän vanhan kellon viimeistä lyöntiä.

Jos me jaksaisimme, niin kuin tämä vanha ajanmittaaja yhä vakain askelin kulkea niin aurinkoiset kuin pilvisetkin päivämme, niin silloin eivät olisi voimme hukkaan kuluneet ja meidänkin kerran tyhjää paikkaamme joku kaihoten muistaisi.

iltamia eri puolilla pitäjää, joissa ohjelma yleensä oli vakavaa ja arvokasta. Mutta kun ei näissä tilaisuuksissa sallittu tanssia, ei se ajan pitkään tyydyttänyt huvitteluhaluista nuorisoa, joten yhdistyksen toiminta alkoi laimentua ja raattiusluopusten rikkomuksia sattui silloin tällöin. Niinpä sitten nuorison toimesta ruvettiin herättelemään muutamia vuosia nukkuksissa ollutta nuorisoseuraa. Mutta se ei enää kuulu tämän kirjoitelman puitteisiin.

Kun vuoden 1918 alussa oli käynyt selväksi, että maamme itsenäisyyttä ei saavutettaisi ilman taistelua, ryhdyttiin toimenpiteisiin vapaaehtoisjoukkojen keräämiseksi vähitellen vakiintuneelle rintamalinjalle Pohjois-Hämeeseen. Täällä oli punaisilla selvä määrällinen ylivoima, joten Pohjanman miehiä tarvittiin. Vapaaehtoisten liittyminen sotajoukkoihin saavutti sellaiset mittasuhteet, että 7. 2. lähti ensimmäinen kuortanelaisista kokoonpantu joukkue kohti Länkipohjaa. Joukkueessa toimivat ryhmänjohtajina mm. Vimpelin Sotakoulun käynyt Verner Kaatila sekä haastateltavamme

Juho Yli-Kaatila ja E. V. Maunus.

AHTI LAMPELA:

Kahden kuortanelaisen vaiheita vapaussodassa 1918

Kauan eivät vastustajat antaneet Länkipohjaan saapuneen joukkueen olla rauhassa, sillä jo saapumista seuraavana päivänä punaiset hyökkäsivät kohti majapaikaksi määrättyä Uotilan taloa. Yli-Kaatila muistaa, kuinka hän oli kuivattelemassa kenkiään ensimmäisten laukausten kajahtaessa ja vartion syöksyessä tupaun suorittamaan hälytystä. Syntyi yleinen sekasorto. Kaikki pyrkivät mahdollisimman pian pois uhatusta talosta oviaan ja rikottujen ikkunoiden kautta. Hätääntyneet joukot saatiin lopulta aseisiin pihamaalle ja punaisten nähtiin perääntyvän heti ensimmäisten laukausten kajahtettua. Joukkueenjohtajana toiminut luutnantti ei osannut antaa minkäänlaista toimintakäskyä, joten Maunus ja Yli-Kaatila lähtivät omin päin pakenevien vihollisten perään muutama mies mukanaan. Läheisen torpan seutu saatiin puhdistettua piileskelevistä vihollisista ja Maunus lähti hakemaan lisää miehiä, jotta toimintaa olisi voitu jatkaa. Puhdistus ei kuitenkaan ollut tarpeeksi perusteellinen, sillä aukealle päässeän Maunuksen nähtiin äkkiä kaatuvan maahan ja jäävän paikalleen makaamaan. Piiloutunut vihollinen oli haavoittanut Maunusta vakkeasti.

Samaan aikaan oli Yli-Kaatila lähtenyt eteenpäin saadakseen jotakin tietoa vihollisesta. Hän ei ehtinyt montakaan askelta riihen suojasta, kun tajuntaan piirtyi kuva kuusen alla kyyhöttävästä miehestä, jonka ase oli suunnattu suoraan kohti. Vihollisella oli selvä etuasema, eikä Yli-Kaatila ehtinyt kunnolla asettaa kohottaa, kun laukaus kajahti ja paiskasi miehen maahan. Ajatus taistelusta oli jätettävä ja töin tuskin pääsi rintaan vaikeasti haavoittunut mies ryömimään läheisen rakennuksen suojaan, mistä hänet sitten korjattiin.

Koska saapuvilla ei ollut sillä hetkellä lääkäreitä, kuljetettiin Yli-Kaatila pappilaan, missä sairaanhoitajakoulutuksen saanut pappilan emäntä antoi haavoittuneelle ensiavun.

Maunus oli kuljetettu perin huonossa kunnossa Uotilan taloon, mistä oli tarkoitus hänetkin siirtää pappilaan. Kuljettajaksi tarjoutui isännän sijasta muuan renkimies, jolla oli pahat aikeet mielessään. Kun sairas oli illansuussa nostettu rekeen vuodevaatteineen, lähdettiin matkaan. Metsätaipaleella renki kaatoi reen ja Maunus makasi hangessa liikuntakyvyttömänä.

Yöllä oli läheisen talon isäntä levottomana päivän tapahtumista lähtenyt ulos. Tällöin hän kuuli valitusta metsästä mutta ei uskaltanut lähteä katsomaan. Vasta, kun mies oli saanut mukaansa kirkkoherra Iisak Vartiaisen vaimoineen, lähdettiin asiaa selvittämään. Mittään ei enää kuulunut. Ilmeisesti Maunus oli mennyt tajuttomaksi. Kun äänet aamun sarastaessa alkoivat uudelleen, löydettiin Maunus ja kuljetettiin pappilan hevosella hoitoon. Ilmeisesti Maunuksen ympärillä olleet vuodevaatteet olivat pelastaneet miehen varmasta kuolemasta. Pappilaan oli saatu myös lääkäri, joten haavoittuneiden hoito saatiin järjestettyä tyydyttävästi.

Punaiset eivät suinkaan olleet toimeettomia. Seuraavana aamuna he hyökkäsivät entistä suuremmin voimin ja tappioiden järkyttämä joukkue pakeni yhtiä järkyttyneen johtajan käskystä. Luutnantti sai jättää virkansa toisiin käsiin, mutta se ei enää auttanut sitä, että Uotilassa oli uudet isännät ja haavoittuneet oli jätetty vihollisten armoille.

Kaartin esikunnan antamilla lupalapuilla varustetuna saapui samana päivänä kaksi kandidaattia hoitamaan haavoittuneita, lääkäri ja teologi, sekä kaksi sairaanhoitajaa. Punaiset kyytimiehet puuttuivat kuitenkin nopeasti asiaan ja läheisen järven jäältä kuulut laukaukset kertoivat omaa synkkää tarinaansa lupalapuista huolimatta. Herrojen tavarat ja rahat jaettiin kortilla seuraavan yön kuluessa.

Viikon verran haavoittuneita hoidettiin pappilassa. Rauhassa heidän ei kuitenkaan annettu olla, sillä

kuulusteluja suoritettiin usein, eivätkä menetelmät olleet niitä kaikkein miellyttävimpiä. Kiväärin pistin toimi sopivana ponnien antajana, mutta murhatöiltä säätettiin joukon johtajan ansiosta. Punaisten mielestä haavoittuneet olivat niin huonokuntoisia, että oli parempi antaa heidän kuolla kitumalla.

Viikon lopulla hyökkäsi pappilaa luultavasti Pälkäneeltä pieni suojeluskuntaosasto tarkoituksenaan vapauttaa pappilassa makaavat haavoittuneet. Joukko oli kuitenkin liian pieni ja haavoittuneiden luku lisääntyi jälleen kolmella. Pappilan väki ja muut haavoittuneet makasivat lattialla, mutta halvaantunut Maunus sai vuoteesta maaten katsella, kuinka luodit lävistivät seinän milloin mistäkin. Herra varjeli kuitenkin omien luotien osumilta.

Ehkä juuri tämän hyökkäyksen takia ja pappilan väen vaatimuksesta punaiset suostuivat siirtämään haavoittuneet Tampereelle sairaalahoitoon. Mutta kostoksi valkoisten hyökkäyksestä ja pelottoman evankeliumin julistuksen takia punaiset ampuivat kirkkoherra Iisak Vartiaisen pappilan portille.

Rasittavan matkan jälkeen saapuivat miehet vihamielisten kyyditsijöitensä kanssa Tampereelle. Ajo-mies uhkasi kaataa koko kuorman Tammerkoskeen, mutta uhkaus jäi toteuttamatta.

Maunus joutui Tampereen Yleisessä Sairaalsassa kuuluisan tohtori Backmannin yksityispotilaaksi. Mutta punaisten uhkailut aiheuttivat sen, että Maunus oli siirrettävä yleiselle osastolle, missä toiset haavoittuneet, kaikki punaisia, kohtelivat muukalaista melko tylsisti. Joukossa oli kuitenkin muuan puna-

sotilas, joka väristä huolimatta autteli halvaantunutta ja liikuntakyvyttöntä Maunusta parhaan vointinsa mukaan.

Punaupseerit kuulustelivat täälläkin potilasta, mutta monta kertaa tri Backmann sai vierailut estetyksi vedoten miehen heikkoon tilaan. Pahinta oli kuitenkin toisten potilaiden miltei jatkuva kiusanteke. Lahtari ja krokodiili olivat niistä lievimpiä mainesanoja, mitä puhuttelussa käytettiin. Lääkäritkin kyselivät asioita, mutta aivan toisella mielellä kuin muut. Tri Helenius kertoi myöhemmin Maunuksen sanoneen: »Kyllä Pohjanmaalta tullaan ja tullaan suurella joukolla, mutta tullaan sitten, kun keretään.

Tulivat Tampereen valtauksen päivät. Lasit särkyivät sairaalasta ja rakennus tärisi tykinammusten räjähdyksistä. Potilastovereiden mieli oli toinen. Yli-mielisyys oli poissa ja tilalle oli astunut pelko. Maunus kuljetettiin turvaan sairaalan kellariin. Kesken taistelujen melskeen saapui joukko lapualaisia tervehtimään Maunusta. He olivat jostakin saaneet kuulla valkoisesta haavoittuneesta, joka makasi punaisten sairaalassa. Suurin yllätys oli kuitenkin katutaisteluihin osallistuneen Maunuksen isän saapuminen poikaansa tervehtimään. Kiitollisuuden kyneleet valuivat miesten poskille, kun isä seisoi kadoksissa olleen ja jo kuolleeksi luullun poikansa vuoteen ääressä.

Juho Yli-Kaatialan tie johti junamatkan jälkeen Hatanpään sairaalaan, missä hän joutui Suinulan verilöylyssä haavoittuneiden Tampereen Teknillisen Opiston poikien kanssa samaan huoneeseen. Täällä ei ollut tovereista mitään pahaa sanottavaa, sillä heidän olivat hengenheimolaisia. Kuulusteluja kyllä suori-

Pohjalaisia vapaussotureita lähdössä Länkipohjaan ja Lavialle.

Vapaan valistustyön vainiolta

Seuratessamme tämän muuttuvan yhteiskuntamme kaikilla inhimillisen elämän aloilla tapahtuvaa kehitystä, niin huomaamme siinä varsin paljon myönteistä, mutta myöskin kielteistä kehitystä. Yhteistä kaikilla on toiminnan tehostaminen tarkoituksen mukaisin menetelmin niin hengellisen, henkisen ja aineellisen elämän eri aloilla.

»Ihmishenki kaipaa valoa ja tämän valon saattamista jokaiseen saloon ja korven asukkaaseen kotiin on nykyajan päämäärä. Kirjallisuus, upeat oppilaitokset, nuorisoseurat y.m. koettavat levittää valoa matalimpaankin majaan. Valoa kansalle, korkeat ihanteet nuorisolle, on nuorisoseurojen tunnussana. Kansan nuorison johtaminen raakuuden ja paheiden tieltä ja tämän nuorison innostaminen rehelliseen työhön isänmaan edestä — siinä n-seurain päämäärä. Ne tahtovat vetää sydänmaiden kätököstä esille ne suuret hengen voimat, jotka siellä hyödyttöminä ja turmiollisina piilevät ja koota nämä voimat yhden lipun ympärille, johon on kirjoitettu sanat: Nuorisolle korkeat ihanteet. Niin, tämä on n-seurain tarkoitusperä — eli päämaali. Isänmaan rakkauden elähdyttämän valistuksen harrastuksen levittäminen syvien rivien nuorison keskuudessa. Mutta ihanteet — olkoot kuinka jaloja ja kauniita tahansa — ellei niitä soviteta jokapäiväiseen elämään, ovat ne ainoastaan haihtuvia tuulentupia. Niin n-seurain tarkoitus onkin edistää raittiutta, säästävyyttä, siivoa käytöstä ja yleensä kaikkea mikä on hyvää ja omiansa kasvattamaan ja jalostamaan nuorisoa. Sen tarkoitus on edistää hyvän kirjallisuuden levittämistä, se tarkoittaa puheitten ja keskustelujen kautta lietsoa kansan nuorisossa isänmaan rakkauden pyhää tulta.

Nuorisoseurat pyrkivät edistämään tasa-arvoisuuden eli veljeyden aatetta, huomioon ottaen, ettei rikkaus ja syntyperä määrää ihmisen todellista arvoa vaan se miten uskollisesti ja rehellisesti hän täyttää velvollisuutensa. Suomen kansa ei saa jäädä takapajulle kansanvalistuksessa, vaan tulee sen tässäkin suhteessa pyrkii eteenpäin. Pieni ja köyhä on maamme ja etupäässä tämän tähden on välttämätöntä ja ja

Lähes kuusi vuosikymmentä ajassa taaksepäin jolloin vapaassa valistustyössä nuorisoseurat alkoivat voimakkaammin toimimaan rakentamalla toimintansa työssänsä omat toimitalonsa. Kun erään n-seuran tupaantuli- ja juhlaa vietettiin, piti siinä seuran oma jäsen juhlapuheen joka vielä tänä päivänäkin kelpaa nuorisolle elämän ohjeeksi ja toiminnan perusteeksi. Puheen sisältö oli tällainen:

tettiin, mutta kaartilaiset olivat täällä paljon inhimillisempiä. Kävipä eräs Turun milisin mies sairaalasta päästessään hyvästelemässä Maunusta ja tämän tovereita. Tampereen valtuuksen aikana tuotiin sairaalaan toinenkin kuortanelainen, Lauri Mikkilä. Miestä oli lähdeävä katsomaan, vaikka kunto olikin heikko, sillä rinnassa oleva haava ei ollut läheskään parantunut.

Juhannuksen tienoissa Maunus siirrettiin Tampereelta Imatran lähelle Rauhan parantolaan. Mutta kun haava ei ottanut parantukseen, lähetettiin hänet ensin Lappeenrantaan ja täältä Helsinkiin. Vasta lähes vuoden kuluttua, toukokuussa 1919 alkoi kotimatka Kuortaneelle kainalosauvojen varassa. Näkyvä uhri oli annettu isänmaan vapauden alttarille. Mutta ei auttanut lannistua. Rauhan toimet vaativat kaiken huomion osakseen. Vammastaan huolimatta Maunus kuului mm. yhdeksän vuoden ajan kunnan-

valtuustoon ja hoiteli kaikenlaisia yleisiä asioita. Liikkuminen oli mahdollista kainalosauvojen varassa ja pitempiä matkoja saattoi suorittaa rullatuolissa.

Yli-Kaatialan olisi pitänyt Tampereen valtuuksen jälkeen siirtyä Ilmajoen, mutta kun haava oli jo parempi, laskettiin hänet kotihoitoon toukokuussa. Vasta syksyllä haava rinnassa umpeutui, mutta aukeni vielä kerran.

Tänään nämä kaksi sotavanhusta muistelevat tapahtumia niiltä päiviltä, jolloin isänmaamme kohtalo oli heidän ja heidän asetoveriensä käsissä. Umpeutuneet arvet muistuttavat menneistä taisteluista ja Jumalan johdattavasta. Heidän vaatimaton tarinansa muistuttaa meille kaikille, mikä hinta maksettiin Suomen vapaudesta. Heidän yhteinen rukouksensa on: »Herra maata varjelkoon». Heidän vakauksensa, Herra varjee keskellä vihollistenkin, olkoon myös meidän vakauksemme.

KUORTANELAISET!

Pankkiasianne, niin talletukset kuin lainatkin ovat säästöpankissa pankkisalaisuuden turvaamina. Se ja jokainen täsmällisyydellä suoritettu pankki-palvelutehtävä takaavat Teille varmuuden oman paikkakunnan rahalaitoksen parissa.

Hyvää Joulua ja

Onnellista Uutta Vuotta

KUORTANEEN SÄÄSTÖPANKKI

KONTTORIT: Kirkolla, Mäyryssä, Ruonalla ja Leppälänkylässä

tarpeellista, että sivistys pääsee leviämään jokaisen korven ja salon asukkaan kotiin. Sivistyksen ja tietojen avulla voimme käyttää hyödyksemme sitä tietoutta, mikä hyödyttää aineellista elämäämme. Sivistys on pienen kansamme tuki ja turva, jonka avulla voimme säilyttää ne edut ja oikeudet mitkä olemme esi-isiltämme perineet. Niin Suomen kansan elinehto on se, että sen nuoriso herää käsittämään velvollisuutensa ja kansalaisvastuunsa. Tämän nuorison tulee oppia käsittämään että ainoastaan todellinen sivistys yhtyneenä palavaan kotiseutu- ja isänmaanrakkautteen sekä totiseen Jumalan pelkoon voi kansamme kohottaa ja valistaa.

Tämän aatteen elähtymäminä kantoivat isän maallisuuden soitua kolmikymmenluvullakin nuoret. — Nuorukaiset ja neitoset. Järjestöissä, joissa toimittiin isänmaan hyväksi, puhuttiin ja myös toimittiin. Ei huolitettu väljähtäneistä ilmaisuista. Tämä nuoriso sai elävänä muurina vastaanottaa maahan tunkeutuvan vihollisen kahdessa ankarassa sodassa.

— Entä jos se olisi ollut toissalainen — ihanteeton, laimea ja isänmaaton.

Mistä alussa mainitut kielteiset näkymät? Meillä puhaltua hyiset viimat kansallisella taivaallamme. Nykynuorisomme on syntynyt ja vartunut aikana, jolloin se ei ole koskaan saanut lämmetä koko olemukseltaan kansallisille ihanteille, siitä ei puhuta kotona, ehkä vähin koulussa. Onko kumma jos ihanteet ja aatteellisuudet rämettyvät, jolloin kansallisilla ar-

voilla rienataan ja kauppaa käydään, jolloin siveelliset arvot intohimojen pyörteessä maahan tallataan.

Nuoriso, sinä tämän ajan nuoriso, sinun ympärilläsi liekehtii lupaava kaunistettu maailma aivan äärimmilleen tehostettuna houkutuksineen luvaten iloa, nautintoa — ja hekumaa. — Mutta Sinua kutsutaan taisteluun kieltäymyksiin ja — voittoihinkin.

Tämän päivän nuoriso! Sinun sielustasi käydään ankaraa kamppailua.

● Kokkilan mestari oli tunnetusti hyväntahtoinen mies, jonka ei koskaan kuultu manaavankaan. Kerran hän löi vasaralla pahasti peukaloonsa ja käveli ja voivotteli. Akat kuuntelivat, että jokohan nyt tulee ärräpäitä. Enempää ei kuulunut kuin että »voi, voi, voi har-r-r-r-maa lamas».

Hyvänluontoinen oli sekin mies, joka ei suuttunut hevoseen vaikka tämä astui kaviollaan miehen karvakenkän nappujen päälle niin, että päällinen repesi pohjasta irti kärkeen asti. Vaikka oli pakkaneen ja paksulta lunta, mies vain ihmetteli, että onpas siinä hyvänkäyntinen hevoo.

● Saarelainen teki heinäkauppaa Kaupin lautamiehen kanssa jostain ladonperästä summakaupalla. Kun lautamies kysyi, että paljonkohan niitä heiniä siinä ladossa vielä on, niin Saarelaan arvioi, että niinku akka kyykkyys siellä laron nurkas.

Kuortaneelta kuulu olen Jukka suutari,
pönttötuolin itse teen ja kaikki lestani,
pikilangan laittaa taidan lujan, luistavan,
nauat puiset, naskalitkin itse rakennan.

Kengät laitan laadun mukaan sievät, soreat,
jos on tytöt tyylikkää tai muuten koreat.
Mielen ken on minun kanssa, poika laittavi
koron hoikan, korkeinkin tehdä taitaapi.

Tampukoille, tassukoille matalan sen teen,
lonkkapuoli joka on, hän saa sen kallelleen,
pystyvatsa pylykkä saa korkokoukeron,
häjysuisen hälläkän se takapotka on.

Saavuvin kera kimpsujeni Isoon Jokelaan,
siellä tehdä piti, mitä nahasta sai vaan:
isäntä sai, emäntä sai, pojat, tyttäret,
piiat, rengit, — valjaat sai myös karvajalkaiset.

Moni kävi kärttämässä heille neulomaan;
tulla toki lupasin, mutt' ajattelin vaan:
Jokelasta vasta sitten poies lähtenen,
tytöille kun koston heidän monen ilvehen.

Mestarin muistelmia

Luvalla kirj. E. H.

Niinpä kerran lauvantaina kylyn päätyä
puls Kempaa kuin tämä poika tuskin nähtynä.
Valkopaidan ylle sain; kun siinä peilailin,
päällein putos lautaselta »kimröpurkkikini».

Murjaania mustempi kai mahdollin olla ma,
naurusta kun koko väki meinas haljeta.
Vihastuin ja vimmatusti aloin ajella
niitä tyttöheilaakoita ympäri huoneita.

Kirmaisi ne edellä kuin vauhkot kasellit;
peräkanaa kaapaissimme tuvat, kammarit.
Kaatui siinä rytinässä piimähulikka;
minä poika ponnistin kuin nuori leijona.

Jalat piimään luiskahti, me kaikki lattiaan;
ken sai noen — nuuskapusun muotoon mukheaan.
Rangaistuksi tytöt sain, se suuri riemuni,
noen sekä piimän pesin saunas puhtaaksi.

Uutta tuli: — ilalla sen Eero huomasi
Alitalon Salu oli vienyt lestini.
— Tytöt voitoin, mielestäni olin sankari,
painuin Salun jälkehen, vein muutkin kampeeni.

Menin, houkka — sitä yhä vielä kadun mä,
pakotti mun hampaita ja oli ikävä — —
Noituilin ja uikutin yön hammastuskissa.
Salu akan seinältä: »Ne terveet huomenna.»

Huomenna kun heräsin: voi, päätä painavaa!
tuntui niinkuin takois' siellä sata vasaraa.
Vihaisesti pikilanka viikon viuhusi,
kunnes Taattolahan veivät lestasäkkinä.

Tapa oli sellainen, mä minkä sille voin,
tosiainkin vastakyntä kyllä vetää koin.
Pistin perät poskeeni ja muutin Taattolaan,
luulin, että pääsen siellä rauhan satamaan.

Sepä vasta erehdys! Sain pian huomata,
koko kylän väki sinne alkoi konttia.
Missä vilkkuu kantapäät ja missä varpahat,
paljain jaloin värjöttelee pienet kakarat.

Hellä sydän suutarilla! Tulla lupasin,
jokapaikkaan joutavani kohta vanhoihin.
Lupaani, mitä toinen pyytää, muuta mahda en;
lestit kulkee edellä, mä niitä seurailen.

Kerran tästä aatteestani, raukka, raukenin:
muualle, en Myllämäkeen mennä meinasin.
Itkun lykkäs pyyntiä suuren surkean;
muistan elinaikani sen muodon muikkeen.

Ensin kääntyi ylähuuli vasemmalle päin
sitten alahuuli työntyi eteen näin, kas näin.
Vuolas kyynelvirta vuosi vallan solisten
kuni Kemivirran jäät ne vyöryi kohisten.

Taattolankin mamman särki sääli sydämen,
pian itku pöydän päästä kuului nyyhkyten.
— Minä vainen varaelin sydänkarsinain;
vannon sen: mä lupaan, mitä toinen pyytää vain.

Lestapussin Taattolasta Takalammi vei,
kampeet muut ne Ylituvan likat veivät — hei!
Piipunperät poskeen pistin, läksin perästä,
saavutin ne vihdoin viimein Myllytöyrässä.

Veti likat vehkeitäni sarvikelkalla,
Liisa lykkäs, Maija veti kelkan siimasta.
Ahteessapa Liisa-piian pieksu lipsahti
kelkka taakse myötämäkeen tulla porhalsi.

Maija kieri perässä kuin lankakerä vain,
minä poika sylihiini Liisa-likan sain.
Palkinnoksi painoi Liisa mulle muiskusen,
Tytär-Maija kaulaan kiersi käsivarret sen.

Tytöille en karvas pala koskaan ollut oo,
sylissäni sulohetket moni vietti — joo!
Vaan nyt uskoin onnen maani löynneen ikuisen,
josta toivonut en enää lestain äärehen.

LÖYÄNKYLÄ

Kuortaneen kaakkoiskulmassa aivan lähellä Töy-
sän rajaa idässä ja Alavuden rajaa etelässä sijaitsee
Löyänjärvi, jonka molemmille puolille on Löyänkylä
muodostunut. Idän puolella ovat Pollarin talot ja län-
sipuolella Löyän talot. Järven ympärillä oleva maas-
to on kaunis siinä olevine peltoineen, jotka sopivasti
laskeutuvat järveenpäin ylempänä olevine taloineen,
joiden varjo hyvin kauniisti kuvastuu kesäilloin jär-
ven tyyneen pintaan. Näin ollen järvi muodostaa
jonkinlaisen keskipisteen kyläkunnan rakenteelle.

Mistä sitten tämä hieman oudolta kuullostava Löyä
nimi on saanut alkunsa? Jo niin varhain kuin vuonna
1568 mainitaan Löyä nimi ensimmäisen kerran vero-
luettelossa, ei kumminkaan siinä muodossa miksikä
se sitten myöhemmin 1700 luvun lopulla ja 1800
luvulla muodostui. Ensimmäisenä asukkaana maini-
taan Uolevi Löwjiäinen, mutta 1700 luvun loppupuol-
ella ja 1800 luvulla monissa kartoissa ja asiapape-
reissa yleensä tämä nimi kirjoitetaan vain neljällä
kirjaimella Löyä, kuten se kirjoitetaan nykyäänkin.
Löyä nimestä on käytetty myöskin sellaisia muotoja
kuin Löfvä, Löfsä, Löyväinen, Löyvvä ja Löijä.

Löyänkylä on sinänsä pieni, mutta elinvoimainen
maalaiskylä, jossa talot eivät ole kovin suuria, mutta
eivät pieniäkään. Talojen peltopinta-alat vaihtelevat
5—25 ha ja kokonaispinta-alat 10—200 ha. Asukkaat
ovat yleensä eteenpäin pyrkivää ja yritteliästä väes-
töstä.

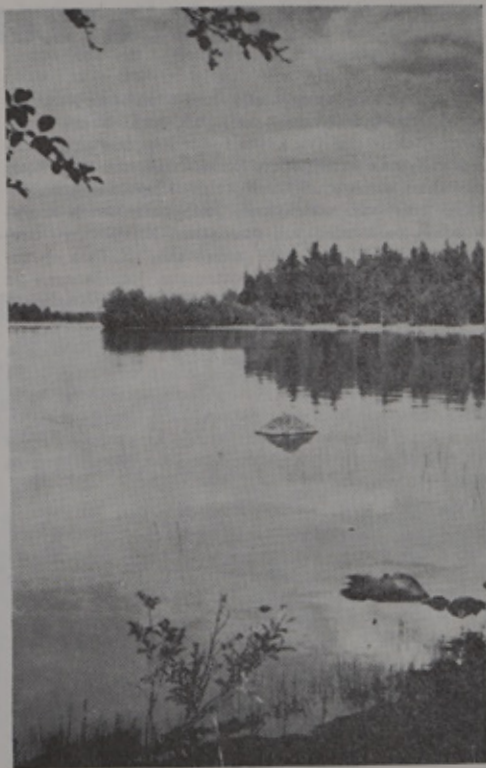
Löyänkylä sijaitsee 17 km:n päässä Kuortaneen
kirkonkylästä. Herääkin kysymys; miksi jo niin aikai-
sessa vaiheessa asutushistoriamme aikana näinkin
etäälle nykyisestä keskuksesta ovat uudisasukkaat
asettuneet elämään kun maata ja tilaa on ollut kaik-
kiolla. Tähän kysymykseen löytyy kylläkin vastaus.
Niin aikaisin kun 1500 luvulla ei Kuortaneella ollut
mitään suurempaa kylää, olipahan vain talo siellä
toinen täällä, kaiken kaikkiaan muutamia kymmeniä,
joten maa siihen aikaan oli vielä autio ja tyhjä. Näin-
ollen järvet ja vesialueet ovat olleet niitä tekijöitä,
jotka ovat houkutelleet uudisasukkaita puoleensa.
Kalastus ja metsästys ovat olleet pääasiallinen toi-
meentulon lähde ja yleensä järvien rannilla on
ollut hyviä kaskimaita, jotka kaikki yhdessä ovat
luoneet paremmat toimeentulomahdollisuudet kuin
etäisillä korpimailla.

Löyänkylän kasvateista on hyvin suuri määrä mat-
kustanut siirtolaisina Amerikkaan. Niinpä vuosina
1885—1930 välisenä ajanjaksona tästä kyläkunnasta
matkusti Amerikkaan yli 50 henkilöä, joista noin 40
jäljelle sinne lopullisesti asumaan.

Jos vielä viivymme hetkisen Löyän kyläkunnan
esittelyssä, voidaan mainita, että kylässä on toiminut

kansakoulu v. 1927 lähtien, raittiusseura, joka perus-
tettiin v. 1905, toimi 40-vuoden ajan aina vuoteen
1945, jolloin kylään perustettiin nuorisoseura, toimin-
nassa on myös maamiesseura ja metsästyseura. Kou-
lun ja seurojen toimesta on jaettu valistustoimintaa
sekä aatteen, että ammatin työaroilla niille henki-
löille, jotka ovat vakituisesti jääneet kotikyläänsä asu-
maan. Kylän kasvateissa on myös niitä, jotka ovat
oppi-, ammatti- ja korkeakouluopintojen kautta val-
mistuneet erilaisiin yhteiskuntaelämän tehtäviin ja
ovat häipyneet pois kyläkunnasta.

Vuosien ja vuosisatojen kuluessa Löyänjärven
eteläpäässä sijainneesta yksinäisestä kalamajasta ja
sen asukkaista on kasvanut ja kehittynyt yli 30 taloa
käsittävä kyläryhmä, jonka asukkaat ahkerasti vil-
jelevät kauniin kotikylänsä viljavia vainioita.

ENSIMAINEN KOULU, EI YKSISTÄÄN HARTAUDENHARJOITUSTA VAAN MYÖS KANSANOPE-
TUSTA VARTEN, ON OLLUT SAARNATUOLI YMPÄRISTÖINEEN. TÄMÄ »KOULU» KATOOLISELLA
AJALLA OLI KUORTANELAISILLA ISOSSAKYRÖSSÄ ASTI. 1500-LUVUN ALUSSA SE TULI
LAHEMMAKSI, KUN LAPUALLE RAKENNETTIIN OMA SAARNATUPA, JOSSA SILLOIN TALLÖIN
KYRÖN PAPPI KAVI ISÄ MEIDAN, AVE MARIA (ENKELIN TERVEHDYS NEITSYT MARIALLE),
USKONTUNNUSTUS JA SYNNINTUNUSTUS OLI ULKOA OPETELTAVA KUN PAPPI EDELLÄ
SANELI.

Missä määrin tämä katoolisen ajan kansanopetus ulottui Kuortaneen harvoille eräasukkaille, on epä-
tietoista. Kun Lapua v. 1576 sai oman papin ja v. 1581
tuli kirkkoherrakunnaksi, johon Kuortaneenkin 8 ta-
lonsa kera tuli kylän kuulumaan, varmaan edellä-
mainitunlainen kansanopetus sen kautta jonkun verran
tehostui. Ehkä näistä ajoista alkaen papisto oli tilai-
suudessa Kuortaneenkin alueille tekemään n.s. rippi-
matkoja, pääsiäisen aikoina, jolloin pappi kokosi kan-
saa ympärilleen ja jakoi heille suusanallista opetusta
kristinopin alkeissa.

TOIVO KANSANEN:

KANSANOPE- TUKSEN alkuvaiheista Kuortaneella

Vuosisanan loppupuolella joutui kansanopetus li-
säksi uskonpuhdistuksen vaikutuksen alaiseksi, jonka
periaatteisiin sisältyi, kuten tunnetaan, kansanopetuk-
sen erityinen valvominen. Kirkkohallinnon kuin myös
esivallan taholta julkaistiin tuhka tiheään kansanope-
tusta edistäviä määräyksiä, joita paikallisten seura-
kuntain paimenten tuli noudattaa. Niinpä mm. Öre-
bron artikkeleissa v. 1586 määrätään: »Kansaa on pe-
rusteellisesti opetettava erottamaan jumalansana ja
ihmisten määräämät kirkolliset seremoniat toisistaan.»

1600-luvun alkupuolella saa Kuortane oman »saar-
natuolikoulun» kun rakennetaan saarnatupa sen
alueelle. Ainakin v. 1632 on sellainen olemassa, jossa
pappi Lapualta käsin kävi opetusta jakamassa. Ja v.
1645 tulee vihdoin oma pappikin ja hänen ympäril-
leen oma Kuortaneen seurakunta kirkkoineen, joka
valmistui v. 1654. Kansanopetus saa tämän kautta
lisää vauhtia.

Varsinkin erityiset katekismussaarnat, jollaiset jo
v. 1571 oli säädetty, tulivat tehokkaiksi välineiksi kan-
san ulkoluvun opettamisessa. Jopa tavalliset saarnat-
kin oli järjestettävä siten, että ne valaisivat jotain
katekismuksen pääkappaletta. Vuodesta 1660 alkaen
on erityinen aamujumalanpalvelus katekismussaar-
noja varten. Saarnan jälkeen laskautui pappi saarna-
tuolista alas kansan keskuuteen ja kyseli henkilö hen-
kilöä esittämäänsä katekismuksen kappaletta. Sama
kappaletta oli harjoiteltava useampanakin
sunnuntaina perätysten ennenkuin uuteen siir-
ryttiin. Myöhemmin pidettiin katekismussaarnoja

ympäri vuoden keskitalvea ja aivan kiireellisimpiä
työaikoja lukuunottamatta. Oli tapana jo edellisellä
sunnuntaina kuuluttaa kullekin kerralle erikseen
määrätyt perheet vuoronsa jälkeen seuraavana sun-
nuntaina kuulusteltaviksi. Paitsi katekismuksen pää-
kappaleita oli opetettava myös aamu- ja iltarukous,
syntintunnustus ja ruokarukoukset, jotka kaikki oli-
vat ehtona H. p. ehtoolliselle pääsemisessä.

Samalla tavalla kuin katekismussaarnojen yhtey-
dessä, teki pappi kysymyksiä myös niille, jotka aikoi-
vat p. ehtoolliselle. Näitä tilaisuuksia sanottiin rippi-

kyselyiksi. Usein oli sakastin ovipielessä kirkon puo-
lella pieni kulunen, jolla suntio soitti merkiksi mil-
loin rippivieraat saivat kokoontua kuoriin alttarin
ympäri. Kun he olivat kokoontuneet, kyseltiin
heiltä katekismuksen kappaleita ja rukouksia, jotka
olivat ehtoolliselle pääsyvaatimuksina, tarkoituksella
valmistaa heitä. Luonnollisesti olivat tällöin etualalla
rippiä ja p. ehtoollista koskevat kysymykset. Rippi-
kyselyt vähitellen muuttuivat rippisaarnoiksi, jollai-
set nykyään yksinomaan ovat käytännössä lukuun-
ottamatta rippilasten ensimmäistä H. ehtoollisella
käyntiä.

Tarkastuspöytäkirjassa jo v. 1836 ilmoitetaan, että
rippikyselyä ei Kuortaneella ole toimitettu. Mutta
tarkastaja kuitenkin kehoitti sellaisia pitämään, että
osattaisiin H. ehtoolliselle oikeassa mielessä mennä.
Samoin pöytäkirjassa v. 1847 mainitaan, että »rippi-
kyselyt ovat jokseenkin jääneet käytännöstä pois.»

1600-luvun lopulla saa kansanopetus voimakkaita
syysäyksiä. Kansa tähän asti oli ollut yksinomaan ul-
koluvun varassa, joskin saavutukset siinä olivat tul-
leet melkoisiksi. Mutta 1686-vuoden kirkkolaisa mää-
rätään kirkkoherra huolehtimaan, että nuoriso hänen
seurakunnassaan osaa sisältä lukea ja ymmärtää kris-
tinopin kappaleita. Niinikään sama kirkkolaki ja lu-
kuisat seuraavien vuosikymmenien asetukset määrää-

1) Luopiolaisten kirkossa on tämän kirjoittaja nähnyt käytännössä sellai-
sen rippikoulun vielä v. 1912, jota ennen rippisaarnaa soitettiin, vaikka
rippivieraat eivät kuoriin kokoontuneetkaan.

vät, että vanhempain ja holhoojain on annettava lapsensa kristinopissa ahkerasti opetettaviksi sekä että kappalaisen tahi lukkarin on heitä opetettava sisältä lukemaan. Lukkariksi pääsyehtona tästä lähtien onkin paitsi hyvää käytöstä ja laulutaitoa myös luku- ja kirjoitustaito.

Lukkarin tuli aluksi eri kylistä koota hyväpääisiä poikia ja opettaa heidät lukemaan, jotka vuorostaan opettaisivat lapsia kukin omassa kylässään. Edelleen oli tarkoituksena, että jokaiseen perheeseen saataisiin ainakin yksi lukutaitoinen, jolla olisi velvollisuutena opettaa toiset.

1700-luvulla tiukennetaan vaatimuksia lukuisilla asetuksilla. Papiston on pidettävä siitä huoli, etteivät ketkään yksityisetkään jäsenet jää ilman opetusta välttämättömissä kristinopin asioissa. Köyhille lapsille on opetus annettava vaivauskassan kustannuksella. Niille vanhemmille, jotka laiminlyövät lastensa opetuksen, niin etteivät 12 vuoden vanhana osaa sisältä lukea, säädetään sakkoja, joiden suuruuden paikallinen kirkonkokous määrää; samoin niille 16 vuotta vanhemmille, jotka ovat vastahakoisia lukemiseen. Ahkerille sitävastoin on annettava palkintoja, mieluummin kirjain muodossa kirkonkassan varoilla.

Tilaisuuksia, joissa annettuja säädöksiä yleisölle tunnetuksi tehtiin ja toiselta puolen niiden noudattamista valvottiin, olivat lukukinkerit. Lukukinkereitä on alettu pitää jo 1600-luvun lopulta alkaen. Niillä on kansanopetuksen levittämässä ja syventämisessä ollut erittäin suuri merkitys. Kullakin ajalla on kasvatuksessakin omat menettelytapansa. Häväistyksiä ja voimakeinoja ei entisaikoina ole siinä paljon säästetty. Laiskat ja itsepäiset, jopa joskus muutenkin heikompilajaiset, saivat kinkereillä niistä usein osansa. Tavallisesti lankesivat ne vanhemman sukupuolen kannettaviksi. Siksipä ei ollut mitään harvinaista nähdä kinkereillä pitempiäkin miehenalkuja pöydän alla istua jurottamassa. Pahimmissa tapauksissa käy-

tettiin päretikkua. Sen toinen pää halkaistiin raolle ja laiskan lukijan nenä pantiin sen väliin pihtiin ja laiskuri siinä asennossa sai seistä koko kinkereivän katseltavana. Mainitakaan ei tarvinne lattian polkemista, nyrkillä pöytään lyömistä, huutaen nuhtelemista ja tukistamista. Vaikka tilaisuudet kankeille muodostuivat kauhun hetkiksi, teki kansanopetus silloinkin tavalla voittokulkuun. Silloinen kirkkoherran-apulainen K. E. Stenbäck lienee viimeinen, joka Kuortaneella on laiskoja pöydän alla istuttanut hänen pitempään kinkereitä vv. 1857—1874. Niinpä silloin esim. »Orpolapsen rukous» on saanut monta kiivasta hetkeä syttymään kun se paikkakunnan murteen mukaisesti tuli luetuksi »Orpolapsen rukous», jota ei hyväksytty.

Kinkeripiirin luku Kuortaneen seurakunnan tarkastuksessa v. 1825 ilmoitetaan 6:ksi, joissa oli luetuttavana noin 100 henkeä kussakin. Niissä käytiin »jotenkin yleisesti».

Pöytäkirjan mukaan v. 1836 on osanottajia keskimäärin noin 130—150, joten »osanotto on ollut vilkast». Ketään ei kinkerien laiminlyömisestä ole tarvinnut lain avulla käsitellä. Siksi ei myös ole kirkoissa sellaisille laiminlyöjille pidetty eri luetustilaisuuksia. Kinkeritoimituksen järjestys on ollut seuraava: ensin virsi ja rukous polvistuneina, sitten kuulustellaan nuorempi ja keski-ikäinen väki sisäluvussa sekä katekismuksessa, jossa sovitussoppi erityisesti on käsitelty. Katekisation aikana kuulustellaan lapsia eri huoneessa sekä sisä- että ulkoluvussa, tarpeellisine varoituksineen ja kehoituksineen. Kuulustelun jälkeen pidetään kaikille yhteinen varoituspuhe samalla kun kinkeripiirin siveellinen tila otetaan selvälle, riittäviä parikuntia kehoitetaan sovintoon, irstaita rangaistaan j.n.e. Lopuksi on lyhyt rukous, siunaus ja virrenvärsy.

Pöytäkirjassa v. 1847 on kinkerien osanottajain keskimääräinen luku 150—200. Muutamien kinkereillä pitemmän ajan poissaolleiden kristinopin tai-

toa on pappilaan kutsuttuina koeteltu ennen heidän Herran ehtoolliselle menoaan. Määränä on ollut 2 vuoden poissaolo. Ne, jotka kutsuttaessa eivät ole pappilaan tulleet, ovat pidätetyt p. ehtoolliselta. — Kirkkokokouksessa v. 1848 määrätään kinkerien luku väkilyven kasvamisen takia 8:ksi.

Kirkkohallinnon ja esivallan julkaisemien kansanopetusta koskevien säädösten noudattamista valvottiin seurakunnittain niissä tarkastuksissa, joita koko tiheään toimeenpanivat piispat ja heidän määräyksensä lääninrovastit. Niden tarkastusten pöytäkirjoihin on edellä usein viitattu. Kun vaatimukset kansanopetuksessa olosuhteisiin nähden olivat melko pitkälle ulottuvia, oli luonnollista, että laiminlyöntejä tapahtui ja varmaan syrjäisemmissä seuduissa tavallista enemmän. Niinpä piispantarkastuksessa v. 1732 muistutettiin kuortanelaisia huolimattomasta lastensa opettamisesta sisäluvussa ja uhattiin sakoilla. 5 vuotta myöhemmin ilmoitettiin samaa puutetta. Lukkari oli ollut lastenopettajana. Mutta tarkastuksessa v. 1750 mainitaan, että ei ollut lastenopettajaa lainkaan, kun lukkari oli tullut heikkonäköiseksi.

Jo v. 1762 oli määrätty, että missä seurakunnan laajuuden takia lukkari ei kykene opetusta antamaan, on seurakunnan hankittava lastenopettajia, joiden otto, palkkaus y.m. sovitaan kirkkokokouksessa paikakunnan olosuhteiden mukaan. Usein oli papisto Kuortaneellakin kehoittanut seurakuntaa ottamaan lasten luettamista varten koulumestarin, mutta ilman tulosta, sillä vanhemmat lupasivat aina, kun siitä tuli kysymys, itse opettaa omat lapsensa. Varsinkin khra C. F. Stenbäck ¹⁾ (1807—1823) näki siinä asiassa paljon vaivaa. Ei suotta hän sitten myöhemmin v. 1825 lääninrovastintarkastusmatkallaan valita, että kun vanhemmilla itsellään ei ollut opettamiseen riittävästi aikaa eikä edes taitoaakaan, eivät lapset päässeet lukutaidossa edistymään. Ottamatta jäi koulumestari tälläinkin kertaa. Sensijaan valittiin sellainen Kuortaneen silloiseen kappeliseurakuntaan Alavudelle, syystä kun sikäläinen lukkari oli laiminlyönyt opetuksen sekä oli siihen kykenemätön ja lasten lukutaito oli heikko. Koulumestariksi sinne valittiin ent. talollinen, kuudennusmies Juho Ritola, jolle lukkari sai palkaksi maksaa vuosittain 2 tynnröä viljaa, puoleksi rukiita ja ohria. Sitäpaitsi tuli koululasten opettajalleen tuoda leivän ja juuston. Jos lapset koulussa edistyivät lukemisessaan tuli heidän kunkin lisäksi maksaa 24 shillinkiä. Koulunpidon aikana sai koulumestari lasten vanhemmilta ylläpidon.

Tarkastuspöytäkirjassa v. 1836 ilmoitetaan, että useimmat lapset Kuortaneella ovat edelleen vanhempain opetuksen varassa, mutta paljon käytetään apuna muutamia ympäri seurakuntaa kiertäviä lukutaitoisia henkilöitä. Kuollut suntuikin oli ennen opettanut lapsia lukemaan, mutta nykyinen ei ollut sitä tehnyt, jonka vuoksi häntäkin siihen kehoitettiin. V. 1825 oli julkaistu asetus, että »suntuioiksi tuli ottaa ainoastaan kirjaanäkeviä, joita voi käyttää apuna lasten sisä- ja ulkoluoketuksessa.» Lukkari oli vuosittain pitänyt muutaman viikon koulua etupäässä laiminlyötyjen vanhempain lasten kanssa. Tarkastuksen pitäjä, rovasti C. F. Stenbäck myönsi, että vaikka las-

ten omat äidit ovatkin heidän parhaat opettajansa, niin kuitenkin, kun ottaa huomioon, että on äidittömiä lapsia ja sellaisia äitejä paljon, jotka taloustointensa kuin myös taitamattomuutensa tähden eivät ole siihen soveliaita ja koska monen lapsen lukutaito on laiminlyöty, on papiston otettava vakavuuksellisia, lukutaitoisia ja luettamaan soveliaita, luottamusta nauttivia köyhiä henkilöitä eri kyliin antamaan sovitua maksua vastaan lapsille opetusta. Vielä huomautti tarkasta, että tällaista toimenpidettä vastaan ei näet pitäisi kenenkään vanhemman olla, nähdessään, mitä hyvää tämä mukanaan tuo, kun lapset oppivat tuntemaan Jumalan sanaa ja siten saavat nöyrän sydämen Hänen tahtoaan seuraamaan. Samassa tarkastuksessa annetaan vielä luettajille neuvoja alkamaan tavauksesta ja siitä siirtymään sisälukuun, jolloin tavallisesti edistymystä syntyy kilpailua. Huomiota erityisesti kiinnitettiin sisäluvun »puhtauteen, selvyyteen ja täydellisyyteen.»

Toimitetun tarkastuksen tuloksena lausutaan, että sisäluku yleensä on »heikko ja puutteellinen», mutta käsitys »tavallinen, muutamilla parempi, toisilla huonompi». Laiminlyöntejä »vakavilla ja rakkailla kehoituksilla» varoitettiin erityisesti ahkeraan rukoukseen saadakseen Jumalan armon ja Hengen valistusta tutkimaan yhdeltä puolen saastaisen sydämensä laatua nähdäkseen aseennein silmin sen syntikauhituksen, joka siellä on ja sen köyhyyden ja penseyden, sokeuden ja ylpeyden, joka siellä vallitsee ja taas toiselta puolen sen äärettömän armon ja rakkauden valon, joka meille on ilmoitettu rakkaan Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen verisessä sovinnossa. Kumpikaan sydämen tila ei tule muuten tunnetuksi kuin Jumalan lain ja suloisen evankeliumin kautta, jonka vuoksi on perin tärkeä ja välttämätön ahkeralla harjoituksella poistaa puutteellista taitoaan sisäluvussa, jotta voisi selvästi lukea ja tarkastaa ihanata jumalansanaa raamatusta.

Tarkastuksessa v. 1847 tulee ilmi, että äidit edelleen ovat lastensa opettajina ja eri kylissä on kussakin lukutaitoisia henkilöitä, joiden apua sellaiset vanhemmat hyväksyvät käyttävät, jotka syystä tai toisesta eivät itse kykene opetusta antamaan. Mutta on osa sellaisiakin vanhempia, jotka eivät itse lapsiansa opeta, eivätkä anna niitä toisten opettettaviksi. Lukkari on säännöllisesti hoitanut lasten opetusta, mikäli niin vähällä palkalla siihen voi velvoittaa. Sovittiin, että ilman erityistä palkkiota on hänen opettettava vuosittain vähintään 3 viikkoa, nim. 2 viikkoa keväällä ja 1 viikko syksyllä. Jos papisto pitää lisäopetuksen välttämättömänä, on lukkarille maksettava lisäpalkkiota 30 kopeekkaa hopeassa joka päivästä katsomatta onko lapsia enemmän tahi vähemmän. Palkan maksavat lasten vanhemmat tahi holhoojat tahi myös laiskanlukijat itse, jos heillä varoja on. Jos huonolukuiset eivät lukkarinkoulun alkaessa sinne tule, on heidät velvoitettava siihen 1 hopearuplan sakolla vaivaiskassan hyväksi. Köyhät lapset koulutetaan vaivaiskassan kustannuksella. Niinpä määräsi kirkkokokous v. 1867 parin orpolapsen lukutaidon opettamista varten 10 mk. Eräs vaimo suostui sillä rahalla opettamaan heitä 1 kuukauden ajan, jonka perästä vanhemman heistä piti mennä lukkarille edistystään näyttämään.

1) Runoilija Lauri Stenbäckin isä.

Mitä säännöllisempään kouluopetukseen tulee, on paitsi lukkarinkoulua, kansanopetukseen huolehtimassa myös papiston pitämä rippikoulu.

Tämän koulun alkujuuret ulottuvat melko kauaksi taaksepäin. Ne, jotka aikaivat tulla Herran p. ehtoollisesta osalliseksi ensi kertaa, joutuivat tällöin papiston puolelta erityisen huollon alaisiksi. Aluksi tuli heidän edellisenä päivänä saapua papin luokse saamaan tarpeellisia kehoituksia ja neuvoja. Näitä käyntikertoja papin luona aikaa voittaessa lisättiin. Varsinkin heikompihajaiset joutuivat pitempiaikaisenkin käsittelyn alaisiksi. Saman huomion saivat osakseen myös avioliittoon ja kummiksi aikovat. Näistä kuulusteluista, muistutuksista ja kehoituksista kehittyi vähitellen rippikoulu. Jo kirkkolaki v. 1686 määräsi, että ne, jotka ensikertaa aikovat H. ehtoolliselle, nuorimmat heistä 13—14 ikäisinä, heidän tuli osata kristinopin pääkappaleet Lutherin selitysten mukaan ja osata vastata niistä tehtyihin kysymyksiin. Vanhat ja huonomuistiset pääsivät, kun vain tunnustivat itsensä syntisiksi ja uskoivat synteinsä anteeksisaamisen Kristuksen tähden. Vaatimukset velvoittivat kuulusteluihin ja vähitellen opettamiseen. Vasta 1700-luvun puolivälistä lähtien järjestyi rippikoulu vähitellen nykyisenlaatuiseksi.

Tarkastuksessa Kuortaneella 1825 luettiin rippilapset sakaristossa ja aikuinen väki kirkossa. Tulos oli, että »moni sekä nuoremmista että vanhemmista oli hankkinut itselleen kauniin sisäluvun taidon, mutta että suuremmalta osalta puuttui näissä se valmius, jota syyllä olisi voinut odottaa». Viimeksi mainittuun olivat vikapäätt varsinkin rippikoululapset.

Tarkastuksessa v. 1836 ilmoitetaan, että rippikoulu ovat vuoroin pitäneet kirkkoherra ja apulainen 1 viikon keväällä ja 1 viikon syksyllä, kesällä oppilasten käydessä kirkossa muutamia kertoja läksyjään lukemassa. Oppilasten luku on ollut 50. Luetuksessa suoriutuivat Kuortaneen 3-vuotiset rippilapset parem-

min kuin Alavuden ja Töysän, vaikka heissäkin oli osa huonoja. Käsitys sitävastoin oli »yksinkertainen ja heikko».

Tarkastuspöytäkirjan mukaan v. 1847 oli rippikoulua pidetty syksyllä ja keväällä yhteensä 2—3 viikkoa ja lukivat rippilapset tarkastuksessa »sisältä auttavasti ja ulkoa heikosti».

Oppikirjoina käytettiin kotiopetuksessa, lukkarinkoulussa ja rippikoulussa ABC-kirjaa, Uutta Testamenttia, Lutherin katekismusta, Getzeluksen katekismusta nimeltä »Yxi paras Lasten Tavara» ja Svebiliuksen n.s. pitkää katekismusta, joka viimeksi mainittu oli kansan suussa sen nimen saanut pitkistä ja kapeasta muodostaan sekä virsikirjaa. Jonkun verran oli käytännössä myös Möllerin katekismus.

Tarkastuksessa v. 1836 ilmoitetaan, että Uusi Testamentti on jokseenkin jokaisessa perheessä ja että Brittiläisen Raamattuseuran toimesta saa Tukholmasta koko Raamatuita ja Uusia Testamenttia myytäväksi ja ilmaiseksi jaettavaksi. Samoin ilmoitetaan, että enimmäkseen luetaan Kuortaneella Svebiliusta, mutta Alavudella ja Töysässä Getzeliusa. — Niinikään tarkastuksessa v. 1847, että vanhempi väki oli jättänyt lukematta Lutherin katekismuksen, Huoneentaulun ja Getzeluksen katekismuksen. Nuoremmat ovat lukeneet Svebiliusta. Viimeksimainittu kirja oli käytännössä rippikoulussakin.

Myöhemmin on kansanopetuksen välineenä sunnuntai koulu. Jo v. 1772 ja senjälkeen v. 1807 oli määrätty, että papiston tuli sunnuntaisin koota kirkkoon etupäässä luvussa heikompiä ja antaa heille opetusta. Kankeita tuli sakoilla pakoittaa. V. 1842 velvoitettiin lukkarejakin opettamaan näissä sunnuntai kouluissa. Ja vihdoin v. 1858 kehoitetaan siihen perheenhaltijoita. Siitä pitäen ovatkin sunnuntai koulut Kuortaneella, yhä edelleen kehittyneet, olleet kansanopetusta jakamassa tarkoituksenaan lasten uskonnollinen kasvattaminen ja heidän rippikouluun valmistamisensa.

Joulu- ja Uudenvuoden tervehdys Kuortaneelta

Melkein yhtärinnan sunnuntaikoulun kanssa alkaa Kuortaneen seurakunnassa kehkeytyä järjestetty pienten lasten kiertävä arkikoulu. V. 1868 valittiin suntion sijaiseksi 1 vuoden ajaksi vuokraaja Juho Haavisto. Hänelle annettiin velvollisuudeksi opettaa lapsia 4 viikon ajan. Jo jonkun verran aikaisemminkin oli seurakunnassa ollut tilapäisiä lastenopettajia.

Kun suntion toimi tuli vakinaisesti täytettäväksi, tahtoi kirkkoherra C. F. Stenbäck käyttää tilaisuutta hyväkseen. Hän kutsui 1869 kirkonkokouksen koolle tarkoituksella saada suntion toimen yhdistetyksi uuden kiertokoulun opettajan toimen kanssa. Kokous pidettiin kirkolla olevassa lukkarin koulutuvassa. Läsä oli joukko nimeltä mainittuja henkilöitä, kuten kappalaisen sijainen A. Krank, kanttori Herman Klemetti y.m. sekä tupa täynnä, vieläpä ovella ja oven takana suurempi joukko väkeä. Kaikesta näki, että nyt tahtoi kirkkoherra viedä aikomansa asian päätökseen. Jännitetyllä, mutta siltä hillityllä äänellä hän lausui: »lukupäivä on kasvavassa nuorisossa katoamisillaan, sillä monet nuoret kasvavat kuin hongat korvessa poostavia tuntematta ja kun vaivalla saadaan ulkoseurakunnasta kelvollinen opettaja koulua pitämään jonkun viikon niinkuin tänä vuonna Lehtimäeltä ja viime vuonna Lapualta, niin pilottelavat kouluutettavat, ettei esivallankaan käsi heitä kohtaa pakolla tuomaan kouluutettavaksi ja jos he vihdoin saadaan kouluun, niin karkaavat sieltä päivän tahi kaksi siellä oltuaan.» Sitten puheenjohtaja teki selkoa kotiopetuksesta ja lastenkouluista sen mukaan mitä kirkkolaki vuodelta 1866, kuninkaan päätös v. 1762 ja keisarillinen julistus Suomen kansakoulutoimen lopullisesta järjestämisestä v:ltä 1866 säättävät.

Kokouksen mielipide asiasta on pöytäkirjassa esitetty seuraavasti: »kirjanluvun kehnoutta seurakunnassa

sekä kiertokoulun tarpeellisuutta ei kukaan läsnäolevista kieltänyt, mutta sitä kiivaammasti ja kiukkuiemmasti vastapuolue moitti sitä, mitä esitettiin kiertokoulunopettajan taidosta, toimesta, koulujasta ja varsinkin vuosipalkasta ja pyysivät yksi niin ja toinen näin, että heidän mielipiteensä otettaisiin pöytäkirjaan. Tätä ei esimies katsonut soveliaaksi, sillä tyytymättömät asian päätökseen saattavat puhua suunsa puhtaaksi siinä valituskirjeessä, joka heillä on oikeus tehdä maaherranvirastoon. Vihdoin kun toiselta myötäpuolelta tunnustettiin, ei ainoastaan kiertävän opettajan tarpeellisuus tässä seurakunnassa, vaan myös, että seurakunta mitä vähimmällä palkan lisäyksellä kirkon suntion nykyiseen palkkaan, joka tähän asti on ollut kappale rukiita talosta, saisi kelvollisen lastenopettajan, niin, ja kun seurakunta ei ole vielä tehnyt mitään edellä sanottujen voimassaolevoin asetusten noudattamiseksi mitä lasten opetuksen kartuttamiseen kuuluu, kirkonkokous perustelluilla syillä päätti:

1) Kiertokoulunopettajalla pitää oleman rauhallinen, yksivakainen mielenlaatu, maineensa puolesta varsin nuhteeton, kiitettävä kristillisyyden oppi ja niin puhdas sisäluku sekä taito suullisesti, ehkä vielä parempi kirjoittamalla, kertoa, mikä luetun kappaleen sisältö on, että hän taitaa kelvollista opetusta antaa seuraavissa aineissa:

- a) sanojen eroittaminen ja tavaaminen.
- b) sisäluku, tarkoin silmälläpitäen välimerkit ja oikealla äänenpainolla lauseen sanat.
- c) aistinharjoitukset: käsilläolevien esineiden katsominen, nimittäminen ja vertaileminen tarkastuksen teroittamiseksi ja lasten harjoittamiseksi säännöllisesti.

seen sanain lauseeseen ja vähitellen oikeaan ja selvään käsitystapaan.

d) nuoremmatkin lapset jo alusta taivutettakoot heti lauseen luettuansa kertomaan sisällön, kirja suljettuna ollen ja vähitellen kerrottakoon useampia lauseita yhteen jaksoon.

e) suusanallisia kertomuksia piilian ja lähetystöimien historiasta kuvien johdolla.

f) laulua opetettakoon, jos mahdollista, nuottikirjan jälkeen.

2) Oppilaat pidettäköön jumalanpelkoon, ahkeruuteen, puhtauteen, kuuliaisuuteen ja nöyryyteen. Tottelemattomia tulee opettajan lempeällä totuudella nuhdella. Jos oppilaat saaduista varoituksista ei anna itseään ohjata, käytettäköön ankarampia neuvoja sovitettuna lasten ikään, mielenlaatuun j.n.e. niin kuin eroittaminen kumppanien seurasta väliaikoina, sulkeminen erikseen jonkun tiiman y.m.s. vaan ruumiillista kuritusta ja parjaussanoja ja muita kunniaa loukkaavia nuhteita saapi yhtä vähän käyttää kuin minkäänlaisia viehätyskeinoja, kunnioittamista j.m.s. Opettaja pistää muisto- ja päiväkirjaan, mitä kirkonkokous kaavan mukaan häneltä vaatii.

3) Kiertokoulua tulee opettajan pitää kahdeksan kuukautta ja yhdeksäs kuukausi siinä missä suurin tarve on ja paitsi tätä nuhteettomasti toimittaa kaikkea mitä vähintään (suntion) virkaan kuuluu.

4) Yhdistetyn vähintään (suntion) ja kiertokoulunopettajan viran palkka maksetaan, niinkuin Suomessa tähän saakka ikuisesta ajasta tavallinen on ollut, sataluvun mukaan.

a) talosta 2 kappaletta rukiita vuodessa.

b) torpasta, jolla on 1 veroäyri, ½ kappaletta.

c) torpasta, jolla on 2, 3, 4 tahi 5 veroäyriä, 1 kappaletta.

d) herra tahi talonpoika, joka ei kuulu yllänimittettyihin luokkiin, mutta jolla kuitenkin on 6 veroäyriä tahi sitä enemmän, maksakoon 2 kappaletta.

e) herra tahi talonpoika, joka ei kuulu edellämainittuihin luokkiin, mutta jolla on 5 ja sitä vähemmän veroäyriä maksakoon 1 kappale.

f) torppari, itsellinen ja löysä eli kaikki perheet, joilla ei ole veroäyriä, maksakoon 40 penniä vuodessa.

g) nainen, jolla on lapsi, maksakoon 40 penniä.

h) mies, joka kihlakunnanoikeudessa on tuomittu lapseneläkettä maksamaan, maksakoon myös 40 penniä.

i) kiertoretillä valmistakoon asianomaiset kyläkunnassa opettajalle asunto- ja kouluhuoneet lämpimän kanssa.

Palkan kokoo ja suorittaa seurakunta.

Tällainen oli päätös, jolla Kuortaneelle perustettiin ensimmäinen varsinaisen säännöstely ja ohjelmoitu kiertokoulu kansanopetusta jakamaan. Vuosiluku, joka silloin leikattiin, oli 1869.

Kun suntion ja kiertokoulunopettajan yhdistetty toimi oli julistettu auki, oli hakijoina Lastenopettaja Iisak Ojala Lehtimäeltä, lukkarinoppilaat Juho Vesterlund Jalasjärveltä ja Elias Molander Nurmasta

sekä torppari Erkki Seppä ja talollisen pojat Matti Erkkilä ja Juho Kokkila Kuortaneelta. Omakätiset hakemuskirjat jätettyään oli hakijat kutsuttu seurakunnan kirkkoneuvoston eteen taitoansa osoittamaan seuraavissa aineissa: sisäluvun, kirjoituksen, laskennon ja raamatunhistorian opettamisessa saapuvilla olevien lasten kanssa sekä koraalivirsien veisuissa. Kokeiden suoritusta kesti 6½ tuntia. Kirkkoneuvosto asiasta »tarkoin keskusteltua» tuli siihen yksimieliseen tulokseen, että lastenopettaja Iisak Ojala¹⁾ sekä hakemuskirjainsa että osoittamiensa kokeiden perusteella oli hakijoista ansiollisin, joten hän myös tuli valituksi. Valitun tuli astua yhdistettyyn suntion- ja kiertokoulunopettajanvirkaan vapunpäivänä v. 1870 varustettuna asianomaisella valtuuskirjalla.

Kansanopetuksen kehittymistä Kuortaneella tässä pitemmälle seuraamatta vielä mainittakoon, että ponnistukset koulun perustamisesta ja perinpohjainen huolellisuus opettajan valinnassa eivät hukkaan menneet.

Lastenopettaja Iisak Ojala 41-vuotisella vaikutuskaudellaan on päässyt varsinkin kasvatuksellisessa suhteessa, joka luonnollisesti on kaiken opetuksen a ja o, sellaisiin tuloksiin, joihin opettajan vain harvoin on suotu tulla.

1) Tunnetut kotikasvatuspohjat Eveliina Ala-Kulju ja Sanna Raahala ovat hänen tyttäriään.

Valokuvannut P. Valkama, Kuortane.

Kirje joulupukille

Lasten osasto

HIIRET

Meidän kellarissa on hiiri. Sillä on poikasja. Sen serkku asuu vintissä. Silläkin on poikasja. Ne lähettävät Hipsu hämähäkin mukana kirjeitä toisilleen. Eräänä päivänä kuului vintiltä laps ja kellarista laps ja niin heidän loppunsa oli tullut.

Heikki S. III lk.

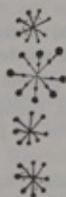

PIILOKUVA

Mihin jänis on kadonnut?

PUOLUKASSA

Puolukassa on hieno olla. Puut heiluttaa oksia ja jänikset hyp-päävät. Orava on oksalla. Lintu laulaa puussa. Sitten on astia täynnä. Se pitää perata ja survua.

Marjo II lk.

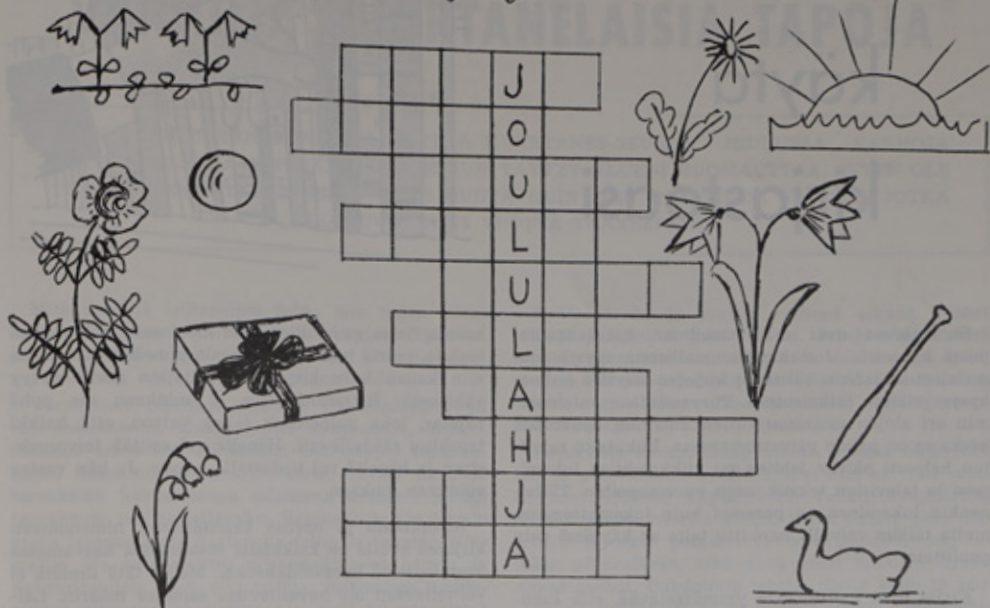
JOULUSAUNA

Ensin pitää mennä saunaan. Kun on tultu saunasta, pitää pukia ylle pyhävaatteet. Ja sitten mennään istumaan ja odottamaan joulupukkia. Sen pituinen se.

Arja A-R. 7 v.

Pientä järjestelyä!

PEIKON UNI

Katsopas, katsopas kannon taa,
kuka vetää unta?
Pieni peikko hah, hah, haa,
näkee unessa lunta.

Lumesta voi rakentaa
soman pienen talon,
riemullista on ahertaa
korvessa synkän salon.

Lumesta korkean tornin saa
ja torniin pienen tikun
senpä päähän asettaa
saa sinisen peikon lipun.

Kamarissa keinutuoli
pehmyt, lämmin ja syvä,
keinuissa siinä loppuu huoli
ja tulee olo hyvä.

Keittiön nurkassa kaappi pieni
ja astiassa voita
ylähyllyllä karpässieni
voi, voi herkkuja noita.

Juuri kun herkkuja peikko-ukko
käteensä kasan kerää,
jossakin kaukana kiekaisee kukko,
ja silloin peikko herää.

Silmäänsä hieroo ihmetellen
ja etsii äskeistä lunta
sitten muistaa naureskellen,
sehän vain olikin unta.

S.K.

Anna piirroksille nimet, näin
saat kymmenen tytön nimeä,
sijoittele nimet vaakariveille siten,
että ruudukossa oleva pystyrivin
sana joululahja säilyttää paik-
kansa muuttumattomana.

KUVA-ARVOITUS

Mikä lause tässä on?

Kuortanelainen käytä kirjastoasi

Suomalaiset ovat eräs maailman lukutaitoisimmista kansoista. Jostakin kummallisesta syystä suomalaiset kuitenkin välttävät kirjojen käyttöä pulmakysymystensä ratkaisuisa. Turvaudutaan mieluummin eri alojen asiantuntijoihin antamiin neuvoihin, koska se on paljon vaivattomampaa. Lukutaito rajoittuu helposti päivän lehtien tai viikkolehtien lukemiseen ja television tekstikoneen vuorosanoihin. Tällainenkin lukeminen on parempi kuin lukemattomuus, mutta tällöin vaivalla hankittu taito on käytössä vain puolitain.

Kirjat ovat kalliita. On ymmärrettävää, että lukuhalu sammuu, kun toteaa haluamansa kirjan hinnaksi monta kallista kymppeä. Tämän haitan poistamiseksi on lainsäädäntöteitse määrätty perustettavaksi jokaiseen kuntaan kirjasto, jonka teokset ovat vapaasti kaikkien lukemiseen innostuneiden käytettävissä.

Näin joulunpyhien lähestyessä olisi jokaisen syytä mennä omaan sisuskuntaansa ja kysyä, milloin on tullut viimeksi luettua hyvä kirja. Pelkään pahoin, että monen kohdalla muisti saa harhailla melkoisen matkan, saadakseen tyydyttävän vastauksen kysymykseen. Syksyn uutuuksien joukosta löytyy varmasti nimiä, jotka houkuttelevat, mutta ei tule lähdeä kirjastoon ja ostaminen ei kannata, koska kirja mahdollisesti luetaan vain kerran.

Rohkenen täydellä syyllä väittää, että kuortanelaiset eivät osaa käyttää kirjastoa. En ole havainnut yhdenkään koululaisen kirjoittamassa kirjastossa esitelmäänsä tai muuta lähdekirjallisuutta vaativaa juttua. Ja kuitenkin kunnassamme on kirjaston yhteydessä lukusali käsikirjastoineen. Niiden kahden tai kolmen tunnin aikana, mitkä kirjasto on auki kolme kertaa viikossa, ehtii saada syntymään vaikka minkälaisen sepustuksen, jos tajuaa, että kirjastoa voidaan käyttää myös työskentelypaikkana. Ei kirjasto ole suinkaan sekataravakauppa, jossa asiat toimitetaan mahdollisimman nopeasti ja lähdetään, jotta seuraava saa vuoron.

Kunnanisät ovat suhtautuneet kirjaston kehittämiseen myönteisesti annettujen määrärahojen muodossa, kirjastolautakunta ja kirjastonhoitaja tekevät par-

haansa, jotta mahdollisimman moni saisi haluamiaan teoksia, mutta toiminta on täysin pimeään huijotusta niin kauan kuin kirjaston käyttäjien osuus pysyy vähäisenä. Kirjastonhoitaja ei suinkaan ole pyhä papitar, joka pullettinsa takaa valvoo, että kaikki tapahtuu säädyllisesti. Hänelle voi esittää toivomuksia ja häneltä voi tiedustella asioita. Ja hän vastaa vointinsa mukaan.

Itseopiskelu ja itsensä kehittäminen nimenomaan kirjojen avulla on kaikkialla maailmassa kasvamassa suoranaisiksi kansanliikkeeksi. Meillä tätä ilmiötä ei valitettavasti ole havaittavissa samassa määrin. Laiminlyönnä tahallisesti tilaisuudet, joita meille tarjotaan. Opiskelusta on hyötyä. On todistettu vakuuttavasti, että esim. maanviljelijän saavuttama ansiotaso on täysin suorassa suhteessa hänen hankkimansa tietomäärään. Valitettavasti kuitenkin on vielä vanhempia, jotka pitävät lastensa luku-harrastuksia lähinnä laiskotteluna ainakin silloin, kun kysymys ei ole koulutehtävistä. Voiko suurempaa karhunpalvelusta tehdä tiedonhaluiselle nuorelle kuin estää häntä lukemasta.

Meille tarjotaan aivan tarpeeksi television valmiiksi-märehdittyä ohjelmaa. Miksi emme soisi itsellemme tilaisuutta ajatella omilla aivoillamme. Hyvä kirjallisuus antaa virikkeen ja me itse voimme jatkaa haluamaamme suuntaan. Suomalainen on itsenäinen ja itsepäinen ja kuitenkin hän antaa vastaanhangoittelematta johtaa itsensä täsmälleen sinne, minne television ohjelmatuottajat haluavat. Suomea vanhemmissa televisiomaissa on todettu kirjastojen laimautumisen huomattavaa kasvua sen jälkeen, kun televisio on tullut liian jokapäiväiseksi. Silloin ollaan oikeilla jäljillä, kun televisio- ja radio-ohjelmat toimivat virikkeen antajina asioiden perusteellisempaan tutkimiseen.

Kuortanelainen. Älä epäröi käyttää hyväksesi kirjaston sinulle tarjoamia mahdollisuuksia! Pari lueskelutuntia työpäivän päätyttyä kirjaston rauhassa ympäristössä avaa sinulle uuden maailman. Kannattaa kokeilla, sillä se ei maksa mitään, mutta antaa paljon enemmän, kuin voit kuvitellakaan!

Pentti Mäenpää.

VANHOJA KUORTANELAISIA TAPOJA

OLEN SAANUT TEHTÄVÄKSEN ESITTÄÄ KUORTANES-SEURAN JOULUSSA VANHOJA KUORTANELAISIA TAPOJA. MUTTA MINUN TÄYTYY ALUKSI HUOMAUTTAA, ETTEN OLE TILAISUUDESSA TEILLE ESITTÄMÄÄN MUUTA KUIN ITSE NAKEMIANI TAPOJA, JOTKA ULOTTUVAT N. 75 VUOTTA TAAKSEPAIN.

Mitä ensinnä työtäpoihin tulee, niin nekin olivat monessa suhteessa erilaiset kuin nykyisin. Työaseet ja välineet olivat hyvin yksinkertaiset, joten ne vaativat tekijöiltä enempi aikaa ja ponnistuksia.

Varsinaiset talvityöt aljettiin Pyhäinpäivältä eli siis marraskuun alussa kuten nykyisin. Ensimmäisenä tehtävänä oli kesällä kaadettujen lehtirakojen kokoaminen metsässä ennen lumen tuloa ja tervaksien hakkaaminen sellaisena vuotena, jolloin tervahauta tuli poltettavaksi. Rekikelin tultua tehtiin ensin lantatunkiota kartanolle tallin ja navetan lähimaille. Se valmistettiin allekirjoittaneen kotona ja naapuritaloissa siten, että raitilta, varsinaisen tunkioalueen ulkopuolelta otettiin edellisenä talvena ajetus ja syrjälleen ladotut mättäät ja koottiin niistä noin puolentoista metrin korkuinen sontatunkion ympärysteena. Sen sisäpuolelle ajettiin sitten lantakerrosten väliin mättäitä ja kuusenhakoja vuorotellen. Mättäät koetettiin halkoa pienemmiksi ja kuusen havut hakattiin hakoraudalla tolpan nenässä hienoiksi. Jos tällaiseen lantatunkioon tuli vähän runsaammin hevoslantaa, rupesi se niistä paikoista palamaan että oikein höyry nousi ja hyvää lantaa siitä tuli, joka sitten vasta kesällä ajettiin pellolle. Joskus kyllä saattoi käydä niinkin, että tällaisessa tunkiossa oli vielä pellolle ajtaessa kovia kylmettyneitä mättäitä ja kirkkaita hakoja.

Tällainen lantatunkio saatiin tavallisesti valmiiksi ennen joulua, vaikka mättäät ja havut ajettiin vähän kauempaan. Hakorangat ajettiin riihen luo ja hakattiin riihipuiksi. Ja sittenpä voitiinkin ruveta koivurankoja ja halkoja metsästä kotiin ajamaan.

Kotipuolellani oli tapana, että joulun saattoamuna lähettiin jo kello 2 tienoissa metsästä sydänmaalta halkoja hakemaan, jotta ehdittiin vielä hakea heinäkuormakin luhdalla siksi kun päivällä kello 12 tienoissa mentiin saunaan kylpemään.

Tulkoon tässä sivumennen mainituksi, että Kuhanpihassa oli minun lapsuuteni aikana tapana, vuorotellen lämmittää saunaa ja kaikkien kolmen talon väki, miehet, naiset ja lapset olivat yhtäaikaa kylpemässä. Ja arvaahan sen, ettei siellä tahtonut olla jalan jakoa, kun oli lähes parikymmentä henkeä yhtäaikaa samassa saunassa. Siihen aikaan muuten oli jokaisella ainakin aikuisilla vihta mukana, jotta kyllä siinä kauas kuului vihtain vinha mätkinä, kuten Jukolan veljesten saunasta.

Pyhäinpäivän ja joulun välisenä aikana miehet tekivät puhdetöitä joka talossa. Jokaisen oli määrä tehdä yhden korveen, sangon ja kiulun, jos mieli jouluna päästä »juhlapöytään». Jos talossa oli raavas trenki, saattoi hän puhdetöiksi tehdä vielä työreenkin, tai jotain muuta sen sijaan.

Puhdetöitä tehtiin takkavalkean valossa talikynttilän ja pärevalkean avulla silloin kun ei vielä ollut öljylamppujakaan käytännössä. Takana sivupilarissa oli sitä varten laitettut pihdit, johon palava päre pistettiin. Myöskin poikaset ja tytöt joutuivat näyttämään pärevalkeaa, eikä siinä juuri koskaan hyvän nimeä saanut. Puhdetöitä tehtiin illalla kello 10 asti.

Naiset kehräsivät ensin pellavalankaa, sydänpellavista loimia ja tappuroista kuteita. Ja muistaakseni heidän oli määrä kehrätä 10 vyhtiä, jos mieli päästä »juhlapöytään».

Kevättalvella naiset karstasivat ja kehräsivät villalankaa ja kutoivat kehräämäänsä langat kankaiksi, joista pellavakankaat suurimmaksi osaksi myytiin porvareille. Ja tulihan niistä rahaakin aina muutama kymppi vuodessa. Siihen aikaan oli tapana, että piijat tekivät talvella vappuun asti joka toisen viikon itselensä, ruokkien sinäkin aikana talon karjaa ja auttaen emäntää ruuanlaitossa. Kun talontyttävät ja piijat näin talvikaudet ahersivat, saivat he vuosien kuluessa kokoon monenlaisia vaatetavaraa, jolla he sitten puettivat aittansa tai luttinsa, ja joita oli hyvä näytellä poikamiehillekin, kun he lauantai-illoilla kulivat kopistelemassa.

Maanmuokkausaseet olivat ennen hyvin yksinkertaiset. Kotitalossani ei ollut aluksi muita muokkausvälineitä kun vältti, viiltopiikki, sahrat ja pari puuäestä jossa oli suorat rautapikiti. Ketoa kynnettäessä ajettiin toisella hevosella viiltopiikkiä edellä ja toisella hevosella välttiä perässä, ja kääntyiän se maa silläkin tavalla ainakin ohuempina viiluina. Mutta mättäistä luonnontyynyä ei sillä tavalla saanut kynnettyä, vaan oli se kuokittava. Kun sellaisella puuäkeellä jouduttiin esim. viilloksia tai kuokoksia äestämään, oli se kovin hidasta, eikä sillä saanut maata kunnollisesti pehmenemään. Tulihan ne maat silloinkin sentään jotenkin puoketuksi ja kylvetyksi kun kylvöalat olivat paljon pienemmät kuin nykyisin.

Kylvötoiden päätyttyä alkoi kesantomaiden muokaus ja ojen perkaus ja jossa naisetkin olivat mukana. Jos talossa oli useampia miehiä, jouti niistä aina

joku tervaksia koloomaan tai edellisenä kesänä kolootta tervaspuita jatkamaan. Ja jos edellisenä talvena oli hakattu, ajettu ja rouhittu tervaksia, poltettiin ne juhannuksen aikana tervaksi, joka sitten hevosella ajettiin kaupunkiin, 3 tynnyriä kuormassa. Siitä saatiin Vaasassa noin 25 markkaa tynnyristä, joten hevoskuormasta saatiin 75 markkaa, joskus ehkä hiukan enempi ja toisinaan vähempikin. Aikaa tervan vieniin meni 5 ä 6 päivää mieheltä ja hevoselta. Ei siinä siis kovin nopeaa rahaa tullut. Mutta ei siihen aikaan rahaa paljon muustakaan saanut. Ruistynnyri maksoi 10 ä 11 markkaa, joka tekee hehtolitrasta noin 6 markkaa. Ei siihen aikaan tosin rahaa paljon tarvinnutkaan kun melkein omillaan tultiin toimeen, eikä palkatkaan olleet korkeat, kun esim. piian vuosipalkka oli 30 ä 40 markkaa ja siihen lisäksi kengut ja karvakengät tai pieksut sekä pellavakylvöä ja vähän villoja, joten se teki lähes markan viikkoa kohti. Rengin palkka taisi olla 60 ä 70 markkaa vuodessa.

Heinän korjuutyö oli silloin paljon raskaampaa kuin nykyisin. Silloin täytyi viikkateella niittää kaikki heinämaat, jotka useimmissa taloissa olivatkin luonnonniittyjä. Aamulla noustiin ylös jo kello 5 aikaan ja mentiin aamukasteen aikana niittämään, jolloin heinä katkesi helpommin. Päivällä, jos oli pouta, haravoitiin ja pidettiin heinät, hajoitettiin kuupanot jotka oli edellispäivänä tehty, ja sitten iltapäivällä kannettiin takkavitsoilla laatoon. Naiset tekivät takkoja ja miehet kantoivat. Lopuksi vielä pantiin aamulla niitetyt heinät kuupanolle. Tehtiin pitkiä työpäiviä, kello 9 ja 10 asti illalla. Mutta silloin syötiinkin 4 kertaa päivässä, aamulla eines kello 7, murkina kello 11 tai 12, päivällinen kello 5 ja illallinen kello 10. Leikkuaikana oltiin pellolla pimeään asti, tultiin pois vasta sitten kun sirppi peltoon katosi.

Riihiäika oli myöskin raskasta ja pölyistä. Viljat kuivattiin kaikki riihessä, jotka sitten puitiin kluvuilla eli varstoilla. Ohrat ja kaurat puitiin siten, että niitä hakattiin kluvuilla luuvan lattialla. Kauroja varsinkin piti hakata lujasti ennen kuin niistä jyvät irtautuivat. Kun minä olin jo täysikasvuinen ruvetiin ohria ja kauroja puimaan käsin pyörítettävällä puimakoneella, jota kaksi joskus useampikin mies oli veivistä vääntämässä. Ja siinä ainakin oli miehet lujilla. Näitä koneita ruvettiin monin paikoin ainakin isommissa taloissa käyttämään hevoskierroksen avulla. Mutta hidasta se oli siihen verraten kuin nykyisillä puimakoneilla ja leikkuupuimureilla tapahtuu.

Kun viljat saatiin puiduksi, perunat ja nauriit maasta nostetuksi ja syyskynnöt kynnettyksi, saivat miehet ruveta tunkiomättäitä kuokkimaan ja rankoja kokoamaan. Naiset loukuttivat ja lihtasivat pellavia, jotka ensin kuivattiin saunassa. Palvelilain juko katkesi ja heille alkoi omaviikko perjantaina toista viikkoa ennen Pyhäinpäivää. Piijät eivät silloinkaan olleet joutilaina, vaan loukuttivat ja lihtasivat omia pellaviaan. Rengit sen sijaan pitivät omaaviikkoa kuljeksien paikasta toiseen isommissa tai pienemmissä ryhmissä, toiset ryyppiskellen ja korttia pelaten lämpimissä saunoissa. Jotkut avustivat mieltiettyjään, loukuttamalla heidän pellaviaan.

Köyriperjantaina ja osittain jo torstaina kaikki talonpojat ja tyttäretkin rupesivat pitämään omaa-

viikkoa. Perjantai-iltana nuoret kokoontuivat tienristeyksiin, silloille, tanssilavoille ja mihinkä milloinkin tanssimaan ja remuamaan. Ja kun miehet olivat juovuksissa, saattoivat he joskus tapellakin keskenään. Ajan henki kun oli sellainen, että sitä ihannoitiin joka oli pelkäämätön ja uskalsi päästää toista naama- tauluun, jos sattui jotain riitaa tulemaan. Ja kun toiset menivät toverinsa avuksi, saattoi se muodostua kyläkuntien väliseksi joukkotappeluksi, jota voitiin jatkaa seuraavassa kokoontumispaikassa.

Pukimet olivat minun lapsuuteni aikana verrattain yksinkertaiset. Työpukimina ei kesällä tarvinnut olla muuta kuin hurstipaita, hurstihousut ja mekko. Housut ja mekko olivat toisinaan siniseksi värjätty, jotteivät olisi niin pian likaantuneet. Naisilla oli pukimina hurstihelmalla varustettu liinapaita ja pumpuli- tai pellavakankaasta tehty raitahelmainen hame sekä lautaselkainen väljä mekko. Alle 10 vuotiset pojat eivät kesäkuumalla tarvinneet muita verhoja kuin siniseksi värjätyn paidan. Vähän isommilla pojilla oli lisäksi hurstihousut jalassa. Kesän aikana aikuisetkin olivat työmaalla hyvin yleisesti paljain jaloin, jonka johdosta jalkapohjat känsittyivät niin koviksi, ettei niihin vikojakaan sanottavasti tullut. Poikaset saivat joka kevät variksenasaappaat, kun keväällä liian aikaisin olivat paljain jaloin ja ryvetivät jalkansa rapa- ja savilätäköissä. Muistan aivan hyvin, kuinka jalkoja kirveli kamalasti, kun iho halkeili niin että veri pillautti, eikä niille ollut tervahamisestakaan apua muuta kun rupesi vaan hullum- masti kirvelemään.

Talvisaikana oli miehillä sarka puku ja omatekoiset karvakengät jalassa, useimmiten n.s. potkat, jotka oli tehty lehmän tai härjän takakoivista. Naisilla oli myös arkena etukoivista tehdyt karvakengät. Ne olivatkin lämpöiset, kun niihin sai panna olkia pohjalle ja 3 ä 4 paria sukkia. Kun sitten myöhemmin ruvettiin pieksuja käyttämään, eivät ne olleet läheskään niin lämpöiset kuin isot karvakengät, joskin ne olivat siistimmän näköiset.

Pyhäpukimina käytettiin kesällä kotikutoisesta pumpuliloimisesta kankaasta valmistettuja vaatteita ja talvella joko sarkapukua, jota silloin sanottiin lan- kaaseksi, tai villaloomista pukua. Kaikki oli siihen aikaan kotikutoista. Vasta myöhemmin ruvettiin valmistaamaan verka ja trikoo- eli cheviottipukuja.

Miesten pukujen muoti ei muistaakseni ole kovin- kaan paljon muuttunut. Olihan tosin minun lapsu- teni aikana kaikilla miehillä n.s. pellihoisuus, joissa etupuoella oli sellainen avattava klahvi, kuin pikkupojilla on vieläkin takapuoella. Kun pellihoisuus jäivät pois käytännöstä, sanottiin nykyisen muotoisia housuja ensin »jultuppuhousuiksi». Takin muoti ei ole sanottavasti muuttunut, aluksi ne tosin olivat muis- taakseni yksinomaan kaksirivisiä.

Naisten pukumuoti sen sijaan on minunkin muis- taakseni hyvin paljon vaihdellut. Lapsuuteni aikana naiset käyttivät pitkiä melkein maahan asti ulottuvia monipitimiisiä hameita ja väljästi lautaselkäistä mek- koa, joka oli tehty kotikutoisesta kankaasta tai kre- tongista. Siitä se muoti on sitten vuodesta vuoteen vaihdellut — ja tuskinpa se siitä palaa enää siihen alkuperäiseen.

Valokuvannut Olavi Kaataja

HUURRETTA

VANHA PÖYTÄKIRJA KERTO O

Ote Kihlakunnan oikeuden pöytäkirjasta, tehty talvikäräjissä, Kuortaneen ja Alajärven pitäjissä, Alawuuden tuomiokuntaa, Härkölän talossa, Alawuuden kylässä, Toukokuun 3 päivänä vuonna 1870.

§ 271.

Kuortaneen seurakunnan Kunnallislautakunnan Esimies, Talokas Juho Simunanpoika Kokkila astui esiin ja pyysi Kihlakunnan Oikeuden wahvistamaan sitä ehdotusta aitaus-ohjesäännöksi Kuortaneen seurakunnassa, jonka säännön Kuortaneen seurakunnan miehet yhteisessä kuntakokouksesta, Maaliskuun 21 päivänä tänä vuonna oliwat päättäneet mainitussa suhteessa noudatettavaksi; ja antoi sitä saadaksensa oikeuteen otteen mainitun kuntakokouksen pöytäkirjasta sekä kysymyksessä olevan ehdotuksen aitaus-ohjesäännöstä, jotka kirjat, Oikeudessa luettua, tähän otettiin ja kuuluwat näin:

»Otet Kuntakokouksen pöytäkirjasta, tehty yhteisessä kuntakokouksessa Kuortaneen kunnassa Hallilan talossa, Maaliskuun 21 päivänä w. 1870.

Läsnä oliwat alakirjoittanut lukkari Herman Klemetti, Kokouksen Esimiehenä, Lautakunnan Esimies Johan Kokkila, sekä jäseniä Kustaa Hallila, Juha Hallila, Henrik Hongola, Matti Ylimäry, Matti Filpula, Erikki Etelämäki.

Talollisia kirkkowäärtti Henrik Ylinen, Herra Kappalainen J. Wettberg, Kruununpuustellin arentaatori wara wähtäri Juhana Haawisto, Elias Kulju, Johan Nisula, Jaako Ahola, Kihlakunnan Lautamies Henrik Heikkilä, Juhana Perälä, Isäntä Matti Maunuksela, Juhana Maunuksela, Henrik Aho, ja Erik Seppä, ynnä paljon muita yleitten seurakunnan.

Asianomaisten myönnettyä että kuulutus tämän kokouksen pitämisestä, julkaistiin kirkossa lailliseen aikaan, esitteli alakirjoittanut kuufutuksessa sanotut asiat, seuraawaisessa järjestyksessä.

§ 4.

Kunnallislautakunnan Esimies Juhana Kokkila, Esiin antoi walmistaneensa Ehdottelemus aitaus Ohjesäännöksi Kuortaneen seurakunnassa, joka tässä myötä seuraa ja kuuluu twalla:

Ehdottelemus aitaus ohjesäännöksi Kuortaneen seurakunnassa.

1 §.

Jokainen tilus joka tahdotaan suojella kotoeläimiltä, olkoon warustettu aita ympärillen.

2 §.

Aita pitää oleman yhdeksän korttelin korkia, kymmenen korttelia seiwäs parin wälillä, wittoitettu kuusisilla tahi katajaisilla wittaksilla, kolme wittoosta seiwäs parissa ja tehty niin lujasti ja tihästi että se on suojana, hewoisia nautoja ja lampaita ja sikoja vastaan.

3 §.

Aita raja naapuristen wälillä pantakoon niin, että kuin heillä on wiljelys eli hakamaata taikka kuin kammallakin on metsää eli karjain laidunta niin teh-

köön ja wimassa pidettäköön kumpikin puolen aidasta, mutta jos toisella naapurilla on wiljelys eli hakamaata ja toisella metsää eli karjan laidunta, niin tehköön ja wimassa pitäköön wiljelys eli hakamaan omistaja yksin aidan. Ne naapurit joilla on tanhua toisen naapurin maan läpitse pitäköön itse aidan wimassa mutta jos tanhua sattuu toisen wiljelys eli hakamaan rajalle, niin tehköön ja wimassa pitäköön tanhuan omistaja kaksi kolmatta osaa, wiljelys eli hakamaan omistaja yhden kolmannen osan aidasta.

4 §.

Naapurit saawat itse toimittaa aitaajan maalla taikka siihen käyttää semmoista säärintöintä miestä johon heillä on luottamus, jos he siitä riitantuwat toimittakoon maanmittarin jaon, ja se joka jakoa on tahtonut hankkikoon siihen määräyksen. Semmoisessa jaossa pitää lukua pidettämän sen maan laadusta, johon aita tehdään, niin että aidan pituulla kohtuullisesti wähennetään siinä missä sen paneminen ja wimassa pitäminen tuottaa isomman kustannuksen ja waikeuta.

5 §.

Joka ei tydy toimitettuun aidan jakoon, hakekoon siihen muutosta oikeudessa, mutta olkoon sillä wälillä welwollinen toimitus miehen jakoa myöten panemaan, ja wimassa pitämään aidan, jos sitten havaitaan että hänen osallensa on määrätty enemmän aita kuin olis pitänyt saakoon hän liiasta täyden palkinnon niinkuin oikeus siitä määrää.

6 §.

Milloin maanomistaja tahtoo naapurin piiristä aidalla erottaa maansa, olkoon toisen naapurin welwollisuus käyrä osalliseksi aidan panoon ja sen wimassa pitämiseen, olkoon myös siinä tapauksessa welwotettu sitten kuin aidan jako on ehditty toimittaa, rakentamaan osansa siitä ennen Kesäkuun loppua ensi seuraawana vuonna, jos hän kieltää siihen osaa ottawansa, taikka ei siitä anna tarkkaa wastausta, kuin häntä siihen todistettawasti kehoitetaan, pankoon edellinen yksinensä tilusten rajallen aidan, sitten se joka ei siihen osaa ottanut, olkoon welkapää lunastamaan niin suuren osan aidasta kuin aita jaossa tullut on. Sekä siitä maksamaan osudella olewan täyden arwon ja sen lisäksi weliä puolen. Olkoon myös siitä lähtien welwollinen wimassa pitämään saman osuuden.

7 §.

Kaikki naapurien rajalle rakennetut aidat pitää aidan panoon, welvollisten asianomaisten wimassa pitää niin kauwan kuin tämä suostumus kestää, jos aita rappentuu, on aita kohta korjattawa taikka, jos maassa olewa kirsi silloin sitä estää, niin kohta kuin este on lakannut, jos aidan panoon welwollinen tehtäwänsä, sitten kuin hän wajentesta on todistettawasti saanut muistutuksen kutsukoon se jolle siitä woi olla wahinkoa kaksi jääwitöintä miestä määräpääwänä josta laiminlyönteelle on annettawa tieto, arwamaan mitä wajuuden korjaaminen maksaa, kaikki siitä tulewat kustannukset pitää aidan panoon wel-

wollinen maksaa, wiidennen osan lisäyksellä siitä päällän, jos se jonka welwollisuus on aita panna ja woimassa pitää, hawaitaan wastahakoisuudesta ja huolimattomuudesta laimin lyönyt tämän welwollisuutensa, tehköön sakoa kymmenestä markasta kolmeen kymmeneen markkaan asti.

8 §.

Jos jokuu siitä käy kiinni että hän tahallansa on repinyt taikka ruttanut toisen aita, hila weräjää taikka muuta tuketta, Tehköön sakkoa asian haarain mukaan kahdesta kymmenestä markasta sataan markkaan asti ja palkitkoon kaiken wahingon, jos samalla wahingon teko tapahtuu syötön kautta toisen maalla olkoon myös welwollinen palkitsemaan sen.

Jos matkamies taikka jokuu muu huolimattomuudesta, ei pane kiinni weräjää tahi hila minkä hän on awannut, olkoon sakko wiidestä markasta kahteen kymmeneen markkaan asti, jos siitä wahinko tulee palkitkoon sen.

9 §.

Se joka tahallansa ja luwottomasti syöttää koto-elämiänsä toisen tiluksilla olkoon welkapää tekemään sakkoa wiidestä kymmenestä markasta sataan ja wiiteenkymmeneen markkaan asti, ja palkitsemaan kaiken siitä tulleen wahingon. Jos joku samallaisen wahingon teen matkaan saattaa huolettomuudensa kautta eläintensä kaitsemisessa olkoon myös welkapää palkitsemaan wahingon ja wetäköön sakkoa wiidestä markasta wiiteenkymmeneen markkaan asti, jos wahinko on tullut toisen asunnollen menneen eläimen kautta ilman että eläimen omistaja sitä on edellä woinut arwata taikka hywän warin pidon kautta estää wapautettakoon hän sakosta ja palkitkoon ainoastaan wahingon, jos jotakin voidaan lukea paimenen taikka muun semmoisen syyksi jonka welwollisuus olisi ollut eläimistä waaria pitää wetäköön hän sakkoa huolettomuudestansa niinkuin edellä on sanottu mutta eläimen omistaja olkoon welwollinen palkitsemaan siitä tulleen wahingon, jos koto eläin on toiselle annettu wuorua vastaan taikka muuten käytettäväksi, olkoon haltiansa welwollinen omistajan siasta eläimestä waaria pitämään ja siitä wastamaan.

10 §.

Semmoisen eläimen omistaja joka toisen maalla syömisin, tallaamisen taikka muun pahantewon kautta on wahinkoa matkaan saattanut olkoon aina welwollinen täydillensä palkitsemaan sen niinkuin 9 §:ssä sanotaan. Jos joku muu on ollut syyppä siihen, että eläin on päässyt wahinkoa tekemään hakekoon omistaja erittäin häneltä kulungistansa palkintoa.

11 §.

Joka toisen kotoeläimeltä on wahinkoa kärsinyt katseluttakoon ja arwattakoon sen kohta kahdella jääwittömällä ja ymmärtäwällä miehellä ja kutsukoon siihen eläimen omistajan, jos hän on tunnettu eli lähellä asuwa ja kutumus hänelle ilman waikeutta ja wiiwyt taidetaan saada, semmoisesta katselemuksesta ja kutumuksesta olewat kulungit on wastauksessa eläimen omistaja welwollinen palkitsemaan.

12 §.

Jos joku tiluksiltansa tapa toisen koto-eläimen, joka sinne on luwottomasti tullut ottakoon sen sisään ja

Talvi on tullut

antakoon siitä kohta eläimen omistajallen tiedon ja hoitakoon sitä ilman räökkäämistä niinkuin kauppa-kaaren 10 luvun 3 §:ssä on pantista säännetty jos omistaja on tuntematon eikä mitään tietoa hänestä saada likimmäsiltä naapureilta, antakoon se joka eläimen on sisään ottanut siitä seuraawana sunnuntaina kirkossa kuuluttaa eläintä löytökaluuna lain jälkeen käyttämään.

13 §.

Jos jokuu räökkää piiskaa taikka muuten wioittaa sisään otetun eläimen tehköön sakkoa kymmenestä markasta wiiteenkymmeneen markkaan asti, ja palkitkoon wioitetun eläimen.

14 §.

Sisään otettua koto-eläintä ei sen omistajalla ole oikeus takaasin saada ennenkuin hän palkitsee sen wahingon, jonka eläin on tehnyt, sekä sen ohessa suostumuksen taikka uskottuin miesten arwion jälkeen maksaa ne kulungit, joita wahingon arwaaminen sekä eläimen hoito ja elatus owat tuottaneet taikka hywäksi tunnetun miehen taikka kruununpalwelialin haltuun siitä pantin taikka takauksen kautta antaa laillisen wakuuden että se täytetyksi tulee.

15 §.

Jos ei eläimen omistaja neljäntoista päiwän kulues- sa siitä, kuin häntä siihen on waadittu lunasta sisään

otettua eläintä olkoon eläimen sisään ottajalle oikeus kruunun palvelijain kautta myytää eläin julkisessa huutokaupassa saakoon kauppa hinnasta saatavansa suoritetuksi.

16 §.

Jos väitellään että se joka toisen eläimen on sisään ottanut, ei siitä ole tiluksiltansa tawannut, eikä hän todistuksilla ja muilla syillä taikka walallansa woi wahistua, että hän sieltä on eläimen sisään ottanut, palkitkoon wahingon ja tehkoon sakkoa kahdestakymmenestä markasta kahdeksaankymmeneen markkaan asti. Jos se joka toisen eläimen on sisään ottanut laimin lyö siitä oikialla aialla kuuluttaa taikka muuten eläimen omistajalle antaa tiedon, taikka jos hän laittomasti pidettää eläimen rangaistakoon puolta vähemmällä sakolla.

Se jonka eläin on käyttäkseen kruunun palvelijan apua sen takaisin saamiseen.

17 §.

Jos ei aita ole 1:sen Art. toisen 2 § mukaan kyllä kelvollinen tahi on wanhuuden kautta tullu niin rappio tilaan ettei se saata estää eläinten sisäillen pääsyä, niin on wahinko palkittawa, jos kuin eläin wahinkon tekee, joka syömällä eli tallaamalla, mitätömäksi katsatun aidan woimas pitäjältä; eikä eläimen omistajalta, kuin eläimen omistaja selvästi katsotaan ettei se ole hänen huolimattomuudestansa, eikä werä peräisyydestänsä tapahtunu, ja wetäkseen sakoa aitansa korjauksesta huolimatoim kymmenestä, neljään kymmeneen markkaan, asian laarun mukaan.

18 §.

Kuntakokous muutti toisen 2 § tawalla; että wainiote pystyaidasta olkoon selwäs parin wäli yhtätoista 11 korttelia pitkä; ja samoin kotonittuissa. Mutta mettä niituissa kytömaissa ja mettässä, kelwatkoon lujasti tehty Rehto ja Orslaita, kun se waan kahdelta tahi yhdeltä uskotulta mieheltä hywäksytään.

Kuortaneelta Helmenkuun 21 p. 1870.

Juha Kokkila,
Lautakunnan Esimies.

Tämän luettuansa kysyi Esimies minkä kaltainen ajatus nyt kullakin on tästä näin luetusta ohjesäännöstä?, niin tähän wastattiin, että se otetaan noudatettawaksi, kumminkin toinen pykälä muutetaan sen mukaan kuin viimeinen päätti kuntakokous että Lautakunnan Esimiehellä olkoon lupa etsiä ja pyytää wahwistusta Kihlakunnan Oikeudessa mainitulle aitaus asetukselle.

Päätteeksi Julistettiin että tytytätöin tämän kokouksen päätökseen tehkoon walituksensa kirjallisesti, ja otteella tästä pöytäkirjasta 21 päivän Sisällä Kuvernöörin Oikeudessa Waasan läänissä.

Luettiin paikalla tarkastettiin ja hywäksyttiin.

Kuntakokouksen puolesta:

Herman Klemetti, Juhan Haawisto, Henrik Ylinen, S. J. Perander, Alerander Kulju, Henrik Honkola (puum.), Henrik Heikkilä (puum.), Enoch Hynnälä (puum.), Juhan Perälä (puum.), Jaakko Kaatiala (puum.), Matti Mattila (puum.), Matti Maunuksela (puum.), Jaakko Ahola (puum.), Matti Pollari (puum.), Elias Alakuha ja Matti Kaaranka n. m. (puumerkit).

Torpparia ja Ittellisiä kautta seurakunnan.

Pöytäkirjan ja tämän otteen yhtäpitä wäisyyden todistaa

Herm. Klemetti.

S. J. Perander.

Hakija Juha Kokkila sai tämän jälkeen astua ulos, kunnes oikeudessa

Päätettiin:

Kihlakunnan oikeus on tutkinut tämän asian, ja katsoo kohtuulliseksi, Keisarillisen asetuksen johdosta Joulukuun 19 päivästä 1864, wahwistaa ylläkirjoitetun ehdotuksen aitaus-ohjesäännöksi noudatettawaksi Kuortaneen seurakunnassa; ja on tämä päätös woittaaksensa laillista woimaa asianomaisille julistettawa. Joka Julistettiin.

Kihlakunnan Oikeuden puolesta:

Fr. Salvén.
s.d.

★ ★ ★ TAHDENVALEJA ★ ★ ★

Ylijoen n:seura pisti töpinäksi kun koko keväätalven kävi hiljaisesti »käräjiä» sillä seurauksella, että sitten kesällä antoi tämmin ja sakkolapun puolelle Kuortaneen. Niin sitä sitten maksoi mies kuin mies sakkonsa ja osa vastasi teoistaan eläin leivättömän pöydän edessä, jossa arvokkaat virkamiehet lautamiesten myötäileminä tulivat syytettynä ja nuijivat sakkoja. Esitys oli mitä parhain!

★

Sama seura painatti uuden kappaleen kuortanelaiskirjallija K. Korpelan kirjasta Rahan-

tekijä ja Rentu-Maija. Kirja otettiin vastaan myötämielisyydellä, sillä edellistä painosta ei liene jäljellä joka savussa.

★

Lehtimäki—Mäyry—S:joki tie, jota myös leikkiläisesti kutsutaan Uudentalon Einoon tieksi sai kesällä pienen kauneus »meikin», sillä tien öljysorapäälysteinen osa jaettiin maalilla sinun ja minun puoliskoon. Pysy nyt omalla kaistallasi!

★

Kyllä voittivat komiasti Kuortaneen kansakoululaiset Seinäjoen op.yhd.piirin kansakoulujen yleis-

urheilukilpailut. Lyhyesti sanottuna ensin tuli Kuortaneen tytöt ja pojat — ja sitten ei pitkään aikaan ollut ketään — ja vihdoin alkoi tippua muut pitäjät, sillä ensimmäisen ja toisen sijaluvun välillä oli peräti 30 pisteen ero.

★

E-P:n oppikoulujen suunnistuksessa myös yhteiskoulun pojat näyttivät kykynsä ja toivat yhteistuloksessa ensi palkinnon kotiin. Tytöt tulivat neljänneksi, joten suunnistushenki elää ja voimistuu.

★

Kalliolahden Eeva-Liisasta pitäisi kirjoittaa oikein väkevästi ja

paljon, sillä niin on tyttö vetänyt mestaruuksia. Todettakoon vaan, että hänen nimissä on nyt neljä Suomen mestaruutta henkilökohtaisissa lajeissa ja yksi maastajuoksuun joukkuekilpailuissa. Näistä on kaksi naisten lajeissa 800 m ja maastossa sekä tyttöjen lajeissa 300:lla ja 600 metrillä. Tuo 600 metrin juoksu on myös Suomenennätys. On siinä tyttö!

★

Oletko huomannut k:n osuuskaupan edessä sen paalun, jossa on oikea merkkimeri. Nyt siinä on myös museoviisari — mutta kauan otti aikaa ja vaati erilaisia toimenpiteitä, ennenkuin herrat kelpuuttivat sen siihen. Nyt ollaan tyytyväisiä, mutta mitäs asiaa museoväki nyt ajaa, kun tuokin on pois päiväjärjestyksestä?

★

Kun tätä lehteä luemme siinä joulun »alaasviikolla» niin se ihana kesä, joka meille annettiin menneen suven aikana, on jo muisto, mutta kiitollisina me sitä muistamme, sillä edelliset kesät ovat olleet siksi itkuisia, että aurinkoinen, leppeätuulinen suvi, elettiin ilomiehellä. S.K.

★

Matkailulautakunta sai näkyvää jälkeä aikaan viime kesänä uimarannalla. Sinne ilmestyi kolme siistiä koppia auringonpalvojain iloksi. Nyt voi mukavasti riisuutua ja pukeutua turvallisessa »näkösuojassa» ja »hätäkärsivien kansliakin» on nyt mielestämme asiallinen.

★

Kuortaneen järven rantamat on huviloitten luvattu maa. Rupeaa olemaan jo niin ahdasta, että vaikea on saada rahallakaan enää itselleen mökin paikka. Opettaja Mantsinen ratkaisi pulman erikoislaatuksella tavalla. Hän rakensii ponttoonien päälle saunan ja sen voi nyt innokas kala- ja ilmeisesti myös saunamies mukavasti ankkuroida mihin kohtaan järkevää tahansa ja siinä saunan lämmittessä sopii onkia nurkan takaa ahvenia tai heittää virveliä.

★

Kirkkotie on nyt sitten valtion hallussa. Paljon kunnanisien piti siinäkin vaivaa nähdä, ennenkuin TVH:n herrat sen hyväksyivät. Ojia piti tehdä ja rumpuja rakentaa, vaikka maaperä oli tienteekoon mitä otollisin, joten olisi vähempikin kunnostus luultu riittävän. Kun nyt tie vain pidettäisiin kunnossa. Päätietä ainakin on hoidettu nyt syyssäiden aikana sangen kehnosti. Joskus on ollut kuoppa kuopan vieressä ja varmasti moni jalankulkija on saanut kuraa vaatteilleen, vaikka automiehet olisivat ajaneet kuinka varovaisesti.

★

Rumanvuoren näkötornin läheisyyteen on saatu kunnan toimesta uusi kaatopaikka. Nyt alue riittää luultavasti vuosikymmeniksi eteenpäin, sillä vuoren jyrkänne on syvä. Kuulemma sinne on ajettu erittäin hyvääkin tavaraa mm. kenkiä ym. vaate tavaraa. Alkää hyvät ihmiset niistä kaatopaikalle päästääkö, vaan antakaa vaikka oman pitäjän vähävaraisille tai rajaseudun joulukeräyksin.

★

Kuortaneen Vesihuolto Oy on nyt rekisteröity. Suuri urakka on edessä, sillä onhan lakimääräisesti rakennuskaava-alue viemäroittävä ja siinä yhteydessä myös saadaan vesijohtoverkosto. Monet kaivot olivatkin viime kesänä kuivina, joten parannusta tarvitaan. Kirkonkylän viemärointi on myös välttämätön, sillä haisevat ojat ovat kylän kauhistus.

★

Kunnanisien ja nuorisio, urheilun- ja raittiuslautakuntien välinen kamppailu päättyi jälkimmäisten työvoittoon. Lautakunnat ovat nyt oikeutetut palkkaamaan nuorisourheiluohtajan kuntaan. Jo oli aikakin, sillä vapaaehtoisen urheilutyön tekijät ovat tehneet vuosikymmenien mittaan suururakan nuorisomme hyväksi, joten palkattua nuorisotyöntekijää tarvitaan avuksi.

★

Viime syksyn sato muodostui pitkästä ajasta hyväksi. Lukuunottamatta sivuseuduilla sattunutta hallaa rukiin osalle vuoden tulo oli katovuoden perästä tervetullut ja merkitsee paljon maatalousvaltaisen pitäjän talouselämälle. Asiahan on niin, että olimme minkä ammatin harjoittajia hyvänsä niin tavalla tai toisella niveltä toisen hyvinvointi myös toisen eduksi.

★

Kuortanes on nyt laillisesti julistettu Etelä-Pohjanmaan suurimmista pitäjistä kauneimmaksi ja viihtyisimmäksi. Kyllä me nokiottat sen aina oomma tietäny, mutta olihan se hyvä, että muidenkin oli pakko tunnustaa. Tuo oli mannaa sydämelle. Korjaamisen varaa tietysti on aina ja muistetaanpa ensi kesänä oikein naisissa ja miehissä »putsata» talojen ympäristyt entistä paremmin, sillä siisteys ei loppujen lopuksi maksa muuta kuin hieman vaivaa.

★

Kunta on saanut uuden sihteerin. Hän on lehtimäkeläissyntyinen sosionomi E. Lager. Toivomme uuden viranhaltijan myös Kuortanes-Seuran Joulun puolesta tervetulleeksi paikkakunnalle ja toivomme, että viihdytte keskuudessamme.

★

Kuortanes-Seuran Joululle on tämä numero juhlasellainen. Jo kymmenennen kerran ilmestyy lehtemme. On kuin eilinen päivä, kun ensi kerran rustasimme tätä julkaisuamme milteiä saman toimituskunnan voimalla. Haluamme omasta puolestamme kiittää kaikkia tähänastisia avustajiamme saamastamme tuesta ja ymmärtämyksestä ja samalla haluan kiittää kaikkia toimituskunnan jäseniä hyvästä yhteistyöstä ja niistä lukemattomista vapaaehtoisista työpäivistä, mitä olette lehden aikaansaamiseksi tehneet. Taloudellista ja henkistä tukea on tarvittu ja saatu ja toivottavasti saadaan edelleen.

P.H.

Hyvää Joulua ja

Onnellista Uutta Vuotta

toivottavat seuraavat

VUOKRA-AUTOILIJAT

TEUVO KANGASAHO

Lentilä, puh. Lentilä 28

ARMAS LASSILA

Kuortane, puh. 88

AIMO VIRTANIEMI

Kuortane kk.

AARO NIEMI

Kuortane, puh. 121

ERKKI SIUKOLA

Kuortane, puh. 115

VILHO VÄLIMAA

Leppälä, puh. Leppälä 45

PENTTI AHO

Lentilä, puh. Lentilä 54

LAURI VIITANEN

Lentilä, puh. Lentilä 17

EERO RINTAMÄKI

Lentilä, puh. Lentilä 31

MARTTI LAITILA

Salmi, puh. Salmi 16

TAUNO YLI-HONKOLA

Kuortane, puh. Kuortane kk 75

P. RINTA-RUONAN HUOLTOKORJAAMO

Ruona - Puh. 9

virkistää autonne

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

toivottavat asiakkailleen seuraavat:

KEMIKALIO Huo-Ma-Ke

Kuortane kk, puh. 105

SEKATAVARAKAUPPA A. KAJANDER

Kuortane, puh. 46

PARTURI-KAMPAAMO HAUTA-AHO

Mäyry, puh. Mäyry 3

PELTISEPPÄ T. TIENHAARA

Kuortane kk, puh. 19 - »HEHKU»-KIUKAITA

NIILO VESALA

RUOKA- JA HUONEKALULIIKE

Kuortane kk, puh. 150

LIKENNÖITSIJÄ A. KORPELA

Kuortane kk, puh. 133

VELJEKSET ALA-MUTKA

Om. Väinö Ala-Mutka

Leppälä, puh. Leppälä 42

KUORTANEEN METSANHOITOYHDISTYS

Kuortane kk

AIMO HAAPAMÄKI

Salmi, puh. Salmi 19

KUKKA, PAPERI JA KEMIKALI

Om. M. Yli-Hallila, Kuortane kk, puh. kk 119

PARTURI JA KAMPAAMO

Rauha Mäkinen, Kuortane kk, puh. 126

MARTTI ALA-MUTKA

Matkustajakoti-Kahvila, Kuortane kk, puh. 108

**KUORTANEEN ELÄINVAKUUTUS-
YHDISTYS**

Toim.joht. A. Peltokangas

Kuortane kk, puh. 109

KUORTANEEN KEMIKALIO

Thelma Sippola - Kuortane kk, puh. 105

ARV. METSÄNOMISTAJAT JA RAKENNUTTAJAT

Kääntykää
luottamuksella
puoleemme

KOURA OY PUH. KOURA 10

Hyvää Joulua

ja

Onnellista Uutta Vuotta

toivotamme asiakkaillemme

UUSI-TALOUSKAUPPA

Om. M. VAINIOMAKI — Kuortane kk.

RUONAN OSUUSMEIJERI

Ruona - Puh. 49

LIITTYKAA JASENEKSI

PARTURI-KAMPAAMO Ala-Hiiron

Kuortane kk. - Puh. kk. 113

Kaikki alaan kuuluvat työt tehdään
ammattitaidolla ja huolella

Kiittäen kuluneesta vuodesta toivon asiakkailleni

**RAUHALLISTA JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

J. VIITASEN SEKATAVARAKAUPPA

Lentilä - Puh. Lentilä 25

KAIKENLAISTA VALOKUVAUSTA suorittaa
tavallisina- ja värikuvina. Myös suurennukset
edullisesti.

Saatavana mustavalko ja värifilmejä

Kuortaneen Valokuvaamo

P. VALKAMA - Kuortane - Puh. 132

Hyvää Joulua ja

Onnellista Uutta Vuotta

toivottaa asiakkailleen

KUORTANEEN AUTO OY

Mäyry - Puh. 33

Union-huolto ja korjaamo

Matkahuolto ja kahvibaari

**MOPEDIT,
POLKUPYÖRÄT
JA VARAOSAT**

talvi- ja kesäurheiluvälineet,
radiot- ja sähkötarpeet, met-
sästysaseet ja ampumatarpeet
sekä räjähdysaineet

EDULLISESTI ALAN ERIKOISLIIKKEESTÄ

**ALA-HONKOLA
& KUMPP.**

Kuortane - Puh. 4

**LEIPOMO-KAHVILA
E. Ojala**

Kuortane kk. - Puh. 63

Suosittautuu

KIITÄEN HYVÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ
PAIKKAKUNTALAISTEN KANSSA TOIVOTAMME

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

**POHJANMAAN
URHEILUOPISTO**

KUORTANE

Metsästä markkinoille Alavuden kautta

VALMISTAMME:

- ikkunoita
- ovia
- keittiösisustuksia
- palo-ovia

ALAVUDEN PUUN- JALOSTUSTEHDAS OY

Alavus as. - Puh. vaihte 20 141

Keskinäinen vakuutusyhtiö

TARMO

Maan suurin esinevakuutusyhtiö

Myöntää kaikkia vahinkovakuutuksia

Asiamiehiä Kuortaneella:

pankinjohtaja Pentti Harju
metsätyönjoht. Heikki Haapala
asentaja Pauli Leppänen

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

JASENILLEEN JA ASIAKKAILLEEN

TOIVOTTAA

KUORTANEEN OSUUSMEIJERI

KUORTANEEN SEMENTTIVALIMO OY

Mäyry - Puh

Puh. Mäyry 13

Saatavana kaikkia sementtivalimoalan
tuotteita

TYÖ ENSILUOKKAINEN —
HINNAT KILPAILUKYKYISET

MYYMME

ovia ja ikkunoita

VALMISTAMME

Enso Gutzeitin ovia

HYVÄÄ JOULUA
ASIAKKAILLEMME!

KUORTANEEN PUUSEPÄNLIKE

Lentilä - Puh. Lentilä 13

Toivotamme jäsenillemme ja asiakkaillemme

RAUHALLISTA JOULUA

JA

MENESTYSTÄ VUODELLE 1964

KUORTANEEN OSUUSKAUPPA

MÄYRY — Puh. oma keskus

**KUORTANEEN
APTEEKKI**

Kuortane

**Liikennöitsijä
VILJO MYLLYMÄKI**

ALAVUS AS.

Puh. 20 130

Mopo-, Sähkö- ja Urheiluliike

Alavus as. - Puh. 20 184

Siemens piirimyynti: Televisiot, radiot ja
kodin koneet

Saloran piirimyynti: Televisiot ja radiot

EINO-SALMINEN

Ruona - Puh. Ruona 45

MYYMME APULANTOJA —
OSTAMME MAATALOUSTUOTTEITA

KUORTANEEN POLTTOTURVE OY

TAUSNEVA OY

Kuortane - Puh. Kuortane 6

Pakkaset lähestyvät — turve lämmittää
tehokkaasti ja taloudellisesti

KUORTANEEN KANSALLISPANKKI

TOIVOTTAAN KAIKILLE KUORTANELAISILLE

Hyvää Joulua ja Menestystä Vuodelle 1964

TUO TULO TILILLE — TILI TUO TULOJA

KUORTANEEN PALOVAKUUTUSYHDISTYS

Toimitusjohtaja A. Timoharju - Puh. kk. 103

Vakuuttakaa omassa vakuutuslaitoksessanne!

VAKUUTUSKANTA 320 MILJOONAA

MYYMME jälleenmyyjille erikokoisia saaveja
30—95 ltr. Rakentajille varastossamme raa-
kaa ja höylättyä puutavaraa.

OSTAMME TUKKEJA

SUORITAMME JAUHATUSTA

Leppälän Saha ja Mylly

Kuortane - Puh. Leppälä 65

*Hyvä varasto
joulu kirjallisuutta*

KUORTANEEN KIRJAKAUPPA

Kuortane kk. - Puh. 59

Vaate- ja kenkäkauppa
T:MI J. KESKI-KULJU

Kuortane - Puh. 85

*Hyvää Joulua
asiakkailleen toivottaa*

**KUORTANEEN
KOTIKUTOMO**

Lentilä - Puh. 40

SISUSTUSTEKSTILIEN ERIKOISLIKE

*Hyvää Joulua ja
Menestystä Vuodelle 1964*

toivottaa asiakkailleen

RANTA-SILTA

om. J. RANTALA - Puh.

HYVÄ TAVARA — HINNAT KOHTUULLISET

TEKSTILITAVARATALON VALIKOIMISTA LÖYTYY ASUSTEET JUHLAAN JA ARKEEN KAIKKINA VUODENAIKONA.

*Toivotamme asiakkaillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

VESALAN PUKIMO

Kuortane - Puh. 30

**Teille
joka vaaditte**

puvultanne miehekästä muodikkuutta on OSUMA-puku osuvin asu OSUMA vetää katseet puoleensa

Muistattehan myös:

**OSUMA
PÄÄLLYSTAKKI**

— vaativan valinta

Yksinmyynti

A. ALA-SALMI

Kuortane kk.

**RAUHALLISTA JOULUA JA
SIUNAUSRIKASTA UUTTA VUOTTA**
asiakkailleen toivoo

Kuortaneen Talouskauppa

Mäyry - Puh

**HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ UUTTA VUOTTA**
toivoo asiakkailleen

T:mi J. YLISELÄ **Sekatavaraliike**

Mäyry - Puh. 46

KUORTANEEN SÄHKÖ OY

Kuortane kk.

Myymme valaisimia

ALAVUDEN SEUDUN PERUNA OY

Alavus - Puh. vaihde 20 451

**HUONEKALUJA HANKKIESSANNE
KÄYTTÄKÄÄ HYVAKSENNE
ASKON PAIKALLISPALVELUA**
Toimitamme kaikkia Askon laajan malliston
tuotteita. — HUONEKALUJA, MAALAU-
STARPEITA ja TAPETTEJA.

Puh. Alavus as. 29 — Virrat 5260

ALAVUDEN AUTO

Om. OSSI TAKALA

Alavus kk. - Puh. 1088

Husqvarna piirimyynti

**Kun käyt
KUVA-KUURNASSA
tuet yhteiskoulua**

LEIPOMO ARMİ HUHTAMÄKI

Kuortane - Puh. 56

Suosittelien hyviksi tunnettuja pikkuleipiä

Kuortaneen Ruoka-Puoti Kuortaneen Villa

Om. REINO ALA-SALMI

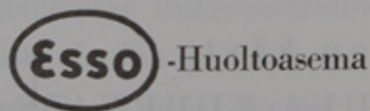
Kuortane - Puh. 36

Kiittäen kuluneen vuoden aikana saamastamme
luottamuksesta toivotamme asiakkaillemme

**RAUHALLISTA JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ UUTTA VUOTTA**

L. MIKKILÄ Huonekalu- ja vuodevaateliike

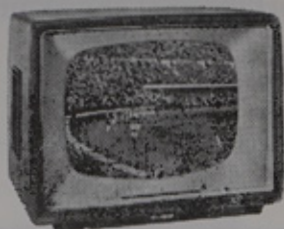
Kuortane kk. - Puh. 154

P. VESTI — Kuortane kk. - Puh. 117

HUOLTOA JA TARVIKKEITA

Vaatikaa 22 putkea
ja 23 tuumaa
Vaatikaa Philips TV

PIIRIMYYNTI JA HUOLTO

TE-KO-RA
P. ASUNMAA

Alavus kk. - Puh. 1258

Kihlat — kellot — korut palkinnot

edullisesti

L. I. PÄÄKKÖSELTÄ

Kuortane - Puh. Kuortane kk. 128

MÄNTYTUKKEJA OSTETAAN ERIKOIS-
HINNALLA. Kysymykseen tulevat erikoisesti
vähäaoksalet pienemät mäntymetsät.

RAKENNAMME HIRSIHUVILOITA — SAU-
NOJA y.m. alaan kuuluvaa.
Huviiloista lähetetään maksuton esittelylehtinen
pyydetessä.

Huvilaveistämö K. SAARI

Puh. Kuortane 11 tai Ruona 6

KUURTANES-SEURAN JOULU

toivottaa lukijakunnalleen

Hyvää Joulua ja

Onnellista Uutta Vuotta